

Nisan
2023

9köy

Gazetecilik İçin Dayanışma

Fotoğraf: Selahattin Sönmez

Gazeteciler Cemiyeti
yayıdır

Özel Sayı:
Hakları ve
Hukukuyla
**Türkiye'de
Gazetecilik**

Norwegian Embassy

Gazeteciler Cemiyeti 9. Köy e-dergisi, kurumun Avrupa Birliği finansmanı ile yürüttüğü **Demokrasi için Medya, Medya için Demokrasi (M4D)** Projesi Serbest Çalışan Gazetecileri Güçlendirme Destek Aracı ve Norveç Büyükelçiliği'nin finansmanı ile yürüttüğü **9. Köy Haber Merkezi** Projesi desteğiyle yayımlanan haberleri aylık olarak sizlere sunuyor.

Meslek yaşamında onuncu bir köyü olmayan birçok gazeteci dizi, araştırma ve haber yazılarını 9. Köy'de paylaşıyor.

Yıllarca yazılarını “Dokuzuncu Köy” isimli köşesinde okurla buluşturan ve bu ismi kullanma iznini Gazeteciler Cemiyeti'ne veren merhum Gazeteci-Yazar Bekir Coşkun'u saygıyla anıyoruz.

Yazılar tamamıyla Gazeteciler Cemiyeti sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliğinin ve Norveç Büyükelçiliğinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

9.Köy Haber Merkezi Projesi

İmtiyaz Sahibi
Gazeteciler Cemiyeti
adına Nazmi Bilgin

Yazı İşleri Müdürü
Nursun Erel

Okur Temsilcisi
Faruk Bildirici
okurtemsilcisi@9koy.org

9.Köy Haber Merkezi Proje Ekibi

Koordinatör
Deniz Savaş

Asistan
Ebru Mıcık

Eğitmen Editörler
Zeynep Gürcanlı,
Erhan Karadağ

Editör Asistanı
Korhan Ön

Grafik Tasarım
Ateş İlbaşı

Görsel - İşitsel
Teknik Uzman
Ayşe Gültekin

Danışman Editörler
Yusuf Kanlı,
Sedat Bozkurt,
Kenan Şener

M4D Proje Ekibi

Proje Koordinatörü
Yusuf Kanlı

Proje Sorumlusu
Ozan Acar

Kıdemli Politika Uzmanı
Kenan Şener

Editör
Göksel Bozkurt

Finans Müdürü
Nursu Yıldız

Muhasebeci
Feridun Doğan

Finansal Destek
Programı Uzmanı
Kağan Kırac

Etkinlik Koordinatörü
Yıldız Yazıcıoğlu

Görsel - İşitsel
Teknik uzman
Alican Sağın

Basın Evi Ofis Sekreteri
Sibel Güven

Yardım Masası Uzmanı
Görkem Mavi

İletişim Uzmanı
Cemgazi Yoldaş

Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu

Başkan
Nazmi Bilgin

Başkan Vekili
Savaş Kıratlı

Başkan Yardımcıları
Ayhan Aydemir
Ertürk Yöndem
Yusuf Kanlı

Genel Sekreter
Kenan Şener

Mali Sekreter
Ali Topçu

Üyeler
Ümit Gürtuna,
Güray Soysal,
Önder Yılmaz,
Ali Oruç,
Önder Sürenkök,
Nursun Erel,
Zeynep Gürcanlı

Gazeteciler Cemiyeti Basın Evi

Tel: +90 312 468 12 09

Mobil: +90 533 045 08 67

E-Posta

info@gc-tr.org

info@media4democracy.org

Web Adresi

www.gc-tr.org

www.media4democracy.org

https://9koy.org

Adres:

Üsküp Caddesi (Çevre Sk.)
No:35, Çankaya, Ankara

İçerikler

Dezenformasyon yasasından yargılanacak ilk gazeteci, hakim karşısına çıkıyor	12
Yerel basındagörev yapmanın bedeli.....	14
Sosyal medyada hakaret suçu ve cezalar.....	16
“Gazeteciliğe inandığım için seçmiştim bu mesleği”	19
Gazeteciye engel,“çaycıya çorbacıya basın kartı”	20
2019’da işten çıkarılan gazeteci Banu Tuna: “Gazeteciler haklarından bihaber”	22
Okullu gazeteciler çeşitli nedenlerle meslekten uzaklaşıyor.....	24
“Google’a sorduk siz teröristmişsiniz!”	26
Türkiye’de gazeteci adayı olmak.....	28
Büyük deprem felaketinde gerçekleri nasıl saklamak istediler?	30
Depremi görünmez kahramanları, gazeteciler.....	34
İnternet medyasına resmi ilan düzenlemesi: Yerel basın ne düşünüyor?	38

Yerel basın için ‘hak yolu’ yasalara takılıyor	40
Yaşından çok davaya maruz kalan Gazeteci Oktay Candemir	42
Deprem bölgesindeki gazetecilerin izlenimleri: İnsanlar haykırıyordu, -devlet nerede, hükümet nerede?-	46
Önüne gelen gazetecilik yaparsa.....	50
1 Nisan 2023 yerel basın için “bitiş” mi “başlangıç” için “milat” mı olacak?	52
“Sansür yasası” gazeteciliği zora sokacak, otosansür refleksi daha da artacak.....	56
Van’da yasakların gölgesinde gazetecilik: “Mesleği sürdürmek zorlaştı”	58
Merve Taşkın Davası: Ne kadar müstehcen?	60
Basında yeni tartışma: “Otosansür”	62
Gençler siyasetten umut kesti mi?.....	64
Giresun, Basın İlan Kurumuna mahkum mu?.....	66

Gazeteciler Cemiyeti

Gazeteciler Cemiyeti, 10 Ocak 1946'da gazeteciler Mekki Sait Esen, Niyazi Acun, Aka Gündüz, Bilal Akba, Adil Akba, Sebahattin Sönmez ve Muvaffak Menemencioğlu tarafından kuruldu. Cemiyetin kuruluş amacı, basın organlarındaki gazetecileri bir araya toplamak, mesleki ve sosyal hakları geliştirmek, mesleğin gerekliliği olan hak ve özgürlükleri savunmak olarak belirlendi.

Kurucu başkanlığı üstlenerek 1946-1956 yılları arasında Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı'nı yürüten Mekki Sait Esen'in ardından 1956-1957 döneminde eski kontenjan senatörlerinden Ecvet Güresin cemiyet başkanlığını üstlendi.

Kudret gazetesi kurucusu ve sahibi Gazanfer Kurt'un, 1959 yılına kadar Gazeteciler Cemiyeti'ne başkanlık yapmasının ardından bu görevi 1960 yılına kadar Atilla Bartınlioğlu üstlendi. CHP'nin eski Milletvekili Altan Öymen, 1960 ve 1961 yıllarında sürdürdüğü Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı görevini 1961 yılında İbrahim Cüceoğlu'na bıraktı. Akis dergisi yönetici ve yazarı Metin Toker ise, 1957 yılında yedi ay 53 gün hapis yatmasının ardından 1962 yılında Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı'na getirildi.

Ekspres gazetesi kurucu sahipliğini yapan Doğan Kasa-roğlu, 1963 - 1968 döneminde Gazeteciler Cemiyeti Başkanı olarak görevi devralmasından sonra TRT Genel Müdürlüğüne atandı.

Yenigün, Ulus, Ankara Telgraf, Ankara Ekspres, Dünya gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü, yazarlık, başyazarlık

ve Genel Yayın Yönetmenliği yapan Beyhan Cenkçi, bu süre içerisinde beş yıl boyunca Gazeteciler Sendikası başkanı olarak görev aldı. 1960 yılı öncesi bir buçuk yıl hapis cezası alarak bazı meslektaşları ile birlikte cezaevine giren Cenkçi, 1969 yılında Gazeteciler Cemiyeti başkanı seçildi. 1992 yılına kadar Gazeteciler Cemiyeti Başkanı olarak görevini sürdürdü. Cenkçi, 24 yıllık Başkanlığı sırasında Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Senatörlüğü de yaptı.

1971 yılında Son Havadis gazetesinde mesleğe başlayan Nazmi Bilgin, Güneş gazetesi sahipliği ve Yazı İşleri Müdürlüğü görevini üstlendi, daha sonra Dünya gazetesinde Haber Müdürü olarak görev yaptı. Bilgin, Tercüman gazetesinde Parlamento ve Cumhurbaşkanlığı muhabirliği görevlerini de yürüttü. TRT-2'nin kuruluşunda yer aldıktan sonra TRT'ye, beş yıl "Uzman Haberci" ve "Genel Müdür Danışmanı" olarak hizmet verdi. Bilgin 1992 yılında ittifakla cemiyet Genel Başkanı seçildi. 1996 yılında kuruculuğunu üstlendiği Türkiye Gazeteciler Federasyonu'nda Genel Başkanlık görevi yapan Bilgin, bu görevi 2009 yılına kadar sürdürdü.

BRT televizyonunun Ankara temsilciliği görevini de yapan Bilgin, Unesco Türkiye Milli Komitesi üyeliği ve Denetçiliği görevinde de bulundu. Basın İlan Kurumu Genel Kurul üyeliği, Türk Silahlı Kuvvetleri Elele Vakfı Mütevelli Heyet ve Yönetim Kurulu üyeliği ve Reklam Kurulu üyeliği görevlerini de sürdürüyor.

Türkiye'nin çok partili siyasi hayata geçişiyle, daha açık bir deyimle, çoğulcu demokrasi dönemiyle yaşıt ve koşut olan Gazeteciler Cemiyeti, bir avuç gazeteci üye ile çıktığı yolu, sevgi ve mesleki dayanışma ile pekiştirmiş, 2000'i aşkın üye sayısı ve bağımsız mali gücü ile bugün, Türkiye'nin en eski, en büyük ve saygın meslek kuruluşlarından ve sivil toplum örgütlerinden birisidir.

Cemiyetimiz, 1946 yılındaki kuruluşundan bu yana her zaman cumhuriyet, çoğulcu demokrasi ile ifade ve basın özgürlüğü başta olmak üzere özgürlüklerin yılmaz bekçisi oldu. Gazeteciler Cemiyeti üyelerine aşıladığı bu güvenle ülkemizin mesleki ve diğer önemli kurumları arasında hak ettiği yeri aldı.

9. Köy Haber Merkezi Projesi

Gazeteciler Cemiyeti tarafından Norveç Büyükelçiliği desteğiyle 1 Eylül 2022 – 1 Eylül 2023 tarihleri arasında yürütülecek olan “9. Köy Haber Merkezi” projesinin amacı; 2022 yılında İngiltere Büyükelçiliği desteğiyle hayata geçirilen ve bağımsız bir haber platformu olarak yayın hayatına başlayan 9. Köy haber portalını güçlendirmektir.

9. Köy Haber Merkezi projesi aynı zamanda eğitim misyonu da üstlenmekte, bu yönüyle medya örgütleri tarafından yürütülen diğer projelerden ayrılmaktadır. Proje kapsamında üçer aylık periyotlarla seçilecek toplam 30 genç gazeteciye projede görev alan Editörler tarafından mesleki eğitim verilecektir. Usta-çırak ilişkisiyle ilerlemesi planlanan bu eğitim süreci boyunca her bir gazetecinin 9. Köy web sitesi ve 24 Saat gazetesinde yayınlanmak üzere toplam 12 haber/yayın hazırlaması beklenmektedir. Proje boyunca genç gazeteciler tarafından 360 haber/yayın hazırlanacaktır. Gazetecilerin haber takibi için şehir dışına çıkmaları adına seyahat ve konaklama bütçesi ayrılmıştır. Her gazeteci ortalama 3 kez şehir dışı seyahate çıkabilecektir. Genç gazetecilere haber/yayın başına 600 kron telif ödemesi yapılacaktır.

Proje kapsamında Gazeteciler Cemiyeti'nin uzaktan eğitim platformu olan GC Akademi'ye (<https://egitim.gc-tr.org/>) yüklenmek üzere 5 farklı konu başlığında eğitim videosu çekilecek, videoyu çeken uzmanlar ile ayrıca birer oturumluk (hibrit) atölye çalışmaları düzenlenecektir. Eğitim videolarının ikişer aylık periyotlar ile çekilmesi beklenmektedir. Proje kapsamında ayrıca, 150 haber/yayın için 750 kron telif ödemesi de yapılacaktır. Bu haber/yayınların; yaş sınırlaması olmaksızın, yurt çapında çalışan serbest gazeteciler tarafından hazırlanması planlanmıştır. 150 haber/yayın; 5 eğitim programı kapsamında hazırlanacak ve her eğitim programına (mümkün olduğunca farklı) 30'ar gazeteci seçilecektir.

Eğitim konu başlıkları aşağıda verilmiştir:

- Dezenformasyon ve azınlıklar
- Hak odaklı gazetecilik
- Gazeteci hakları – yasal boyutuyla gazetecilik
- Medya ve engelliler
- Toplumsal cinsiyet ve medya

Eğitim misyonuyla öne çıkan ve yeni mezun gazeteci adaylarını sektöre hazırlamayı hedefleyen proje kapsamında aylık söyleşi/seminerler de düzenlenecektir. Bu söyleşilere yurt çapından kıdemli gazeteciler davet edilerek, genç gazetecilerin ağ oluşturmalarına katkıda bulunulacaktır. Proje boyunca 9 söyleşi/seminer düzenlenecektir. Pandemi koşulları el verdiği sürece fiziki olarak Ankara'daki Basın Evi'nde düzenlenecek söyleşileri çevrim içi takip etmek de mümkün olacak. Söyleşi konuları gündem bağlantılı olabileceği gibi; yeni medya, hak odaklı gazetecilik veya uluslararası ilişkiler üzerine de olmaktadır.

Demokrasi için Medya, Medya için Demokrasi Projesi

Gazeteciler Cemiyeti tarafından Avrupa Birliği (AB) finansmanıyla, demokrasinin güvencesi olarak Türkiye'de çoğulcu medya ve özgür basınını güçlendirilmesi için ilk defa Ocak 2019'da hayata geçirildi ve Nisan 2022'ye kadar devam etti. Demokrasi için Medya/ Medya için Demokrasi projesinin yeni dönemi ise 1 Temmuz 2022 tarihinde başladı. Projenin yeni dönemi 2025 yılının Temmuz ayına kadar sürecek.

Projenin genel hedefi: Demokrasinin güvencesi olarak Türkiye'de çoğulcu medya ve özgür basınını güçlendirilmesidir.

Projenin özel hedefleri: Birinci hedef toplumda çoğulcu ve özgür medyanın toplum tarafından destek gördüğü ve farkındalığının arttığı bir zemin oluşturulması, ikinci hedef ise, gazeteciler arasında dayanışmanın güçlendiği ve gazetecilerin kendini güvende hissettiği bir zeminin oluşturulmasıdır.

Proje kapsamında yürütülen faaliyetler genel hatları ile aşağıdaki gibidir:

Proje kapsamında yıllık Basın Özgürlüğü İzleme Raporları ve altı ayda bir Medya Ortamının İzlenmesi Raporları yayınlanmaktadır. Bu raporlar üniversitelere, medya kuruluşlarına, devlet kurumlarına, ilgili tüm sivil toplum örgütlerine, AB Komisyonlarına, Türkiye'deki AB ülkelerinin elçiliklerine ve gazetecilere dağıtılmaktadır.

Sivil izleme kapsamında veri toplama ve bilgi ağlarının geliştirilmesi için Türkiye'nin her bölgesinde durum değerlendirme toplantıları yapılmaktadır. Değerlendirme toplantıları, fiziki ve çevrimiçi katılım olanaklarının sağlandığı hibrit yöntem ile düzenlenmektedir. Toplantılar, mevcut ağların birleştirilmesi, iş birliği fırsatlarının artırılması, gözlem kapasitelerinin genişletilmesi ve yerel medya sivil toplum örgütleri ile gazetecilere ulusal ve uluslararası konularda görüş alışverişinde bulunmaları için değerli fırsatlar sunmaktadır. Bu toplantılar yerel basının katkılarıyla basın ve ifade özgürlüğü raporlarına içerik sağlamaktadır.

Proje kapsamında yazılan yıllık medya izleme raporları ve yıllık konferanslarda yayınlanan mütalaa belgelere dayanarak, medya ortamının iyileştirilmesi ve ifade özgürlüğü için kulis faaliyetlerinin yapılması

amacıyla Ankara'daki devlet kurumlarına düzenli ziyaretler yapılmaktadır.

Önceki dönemde, uluslararası savunuculuk eylemlerinin yürütülmesi kapsamında Avrupa Birliği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve ilgili sivil toplum örgütlerine ziyaretler düzenlenmiş, bu kurumlarla projenin "Medya İzleme Raporları" paylaşılmıştır ve yeni proje döneminde de paylaşımaya devam edilmektedir.

Proje her yılının sonunda belirlenen bir tema ile ulusal bir konferans düzenlemektedir. Yıllık konferanslar sektör temsilcileri, gazeteciler, akademisyenler, gazetecilik öğrencileri ve destek programları faydalanıcılarının katılımına açıktır. Katılımcılar doğrudan davet ve açık çağrı yoluyla seçilmektedir.

Proje kapsamında her sene bir tane "Gazetecilik Mesleği Onur Ödülü" verilmektedir. Bu ödül, Türk basınına senelerce kendini adanmış, ifade ve basın özgürlüğüne önemli katkılar sağlamış, uzun yıllar boyunca başarılı bir şekilde mesleğini yapmış gazeteci veya medya kuruluşlarına emeklerini takdir etmek amacıyla verilmektedir.

Gazeteciler Cemiyeti'nde bir Basın Evi oluşturulmuştur. Bu Basın Evi, program hedef grubunun bir araya gelebileceği, stüdyo ve toplantı salonu ile birlikte bilgisayarlardan, yazılımdan ve uzmanlık desteğinden faydalanabileceği bir ortak çalışma alanı içermektedir. Gazeteciler Cemiyeti-Basın Evi'nde "Stüdyo Cemiyet" isimli tam teçhizatlı bir stüdyo alanı bulunmaktadır. Stüdyo Cemiyet, gazetecilere çalışabilecekleri ses geçirmez bir alan, kamera, yeşil ekran, prompter, görsel stüdyo mekânından bağımsız bir radyo/podcast alanı sağlamaktadır. Stüdyo Cemiyet gazeteciler için tamamıyla ücretsiz hizmet vermektedir.

Basın Evi'nde gazetecilere yönelik bir dizi kapasite geliştirme eğitimleri verilmektedir. M4D Projesi aynı zamanda medya alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleriyle iş birliğini güçlendirmek ve gazetecilerin kapasitelerini arttırmak için yerel eğitimler de düzenlemiştir. COVID-19 salgını öncesi fiziki gerçekleştirilen bu kapasite geliştirme eğitimleri artık Gazeteciler Cemiyeti'nin "GC Akademi" isimli çevrimiçi eğitim platformundan verilmektedir. Bu eğitimlere 7 gün 24 saat ulaşılmakta ve herkesin erişimine ücretsiz açıktır. Eğitim platformuna ulaşmak için [tıklayınız](#).

Sektördeki gazetecilerin dayanışma içerisinde olabilmeleri, ağ kurabilmeleri ve paylaşım yapabilmeleri için Basın Evi'nde haftalık olarak gazeteci buluşmaları gerçekleştirilmektedir. Buluşmalar hibrit yöntemler kullanılarak düzenlenmektedir.

Özel Sayı:

Hakları ve Hukukuyla Türkiye'de Gazetecilik

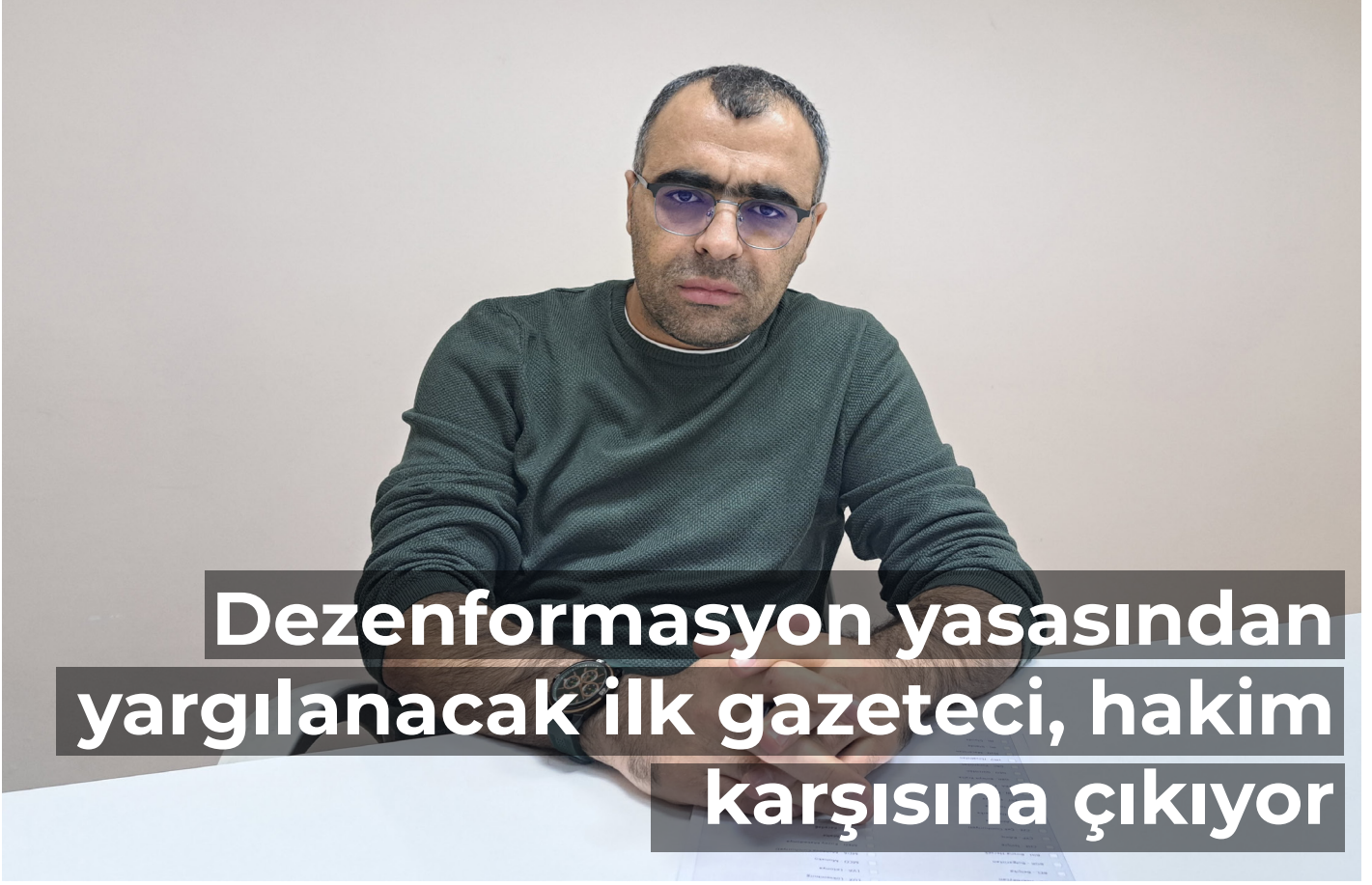
BAS
PRE

Bu özel sayıda yer alan haberler, “Hakları ve Hukukuyla Türkiye’de Gazetecilik” eğitimi kapsamında telif desteği almaya hak kazanan gazeteciler tarafından üretilmiştir. Türkiye’de gazeteciliğin hukuki boyutu hakkında çevrimiçi eğitim videoları Av. Ömür Dedeoğlu tarafından hazırlanmış ve eğitime katılan gazetecilerin bu konuda ileri seviye bilgi sahibi olmaları hedeflenmiştir. İlgili eğitim videoları, Gazeteciler Cemiyeti’nin online eğitim platformu olan GC Akademi websitesinde, okurlarımızın erişimine açıktır.

Keyifli Okumalar

Fotoğraf: Selahattin Sönmez

Dezenformasyon yasasından yargılanacak ilk gazeteci, hakim karşısına çıkıyor

Bitlis'in Tatvan ilçesinde bir kız çocuğuna yönelik cinsel taciz iddiasını sosyal medya hesabından paylaşan ve bu

Hakan Okay / Bitlis

27 Şubat 2023

nedenle Dezenformasyon Yasası dayanak gösterilerek tutuklanan gazeteci Sinan Aygöl, davanın ilk duruşması için 28 Şubat'ta hakim karşısına çıkmaya hazırlanıyor.

Kamuoyunda "sansür yasası" olarak bilinen yasa Eylül 2022'de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi ancak üzerindeki tartışmalar devam ediyor. Sosyal medya kullanıcıları, internet gazetecileri, basın-medya mensupları ve sosyal medya platformlarının tümünü ilgilendiren yasa uyarınca Sinan Aygöl ilk tutuklanan gazeteci oldu.

28 Şubat'ta yapılacak ilk duruşma öncesinde, davayla ilgili hukuki savunma yapmayı doğru bulmadığını söyleyen gazeteci Sinan Aygöl, "Bu antidemokratik bir yasa,

hukuki savunma yapmaya çalışarak anti demokratik bir yasayı meşrulaştırmayacağım" diye tepki gösterdi.

Tüm baskı ve engellemelere rağmen sadece gazetecilik yapmaya devam edeceğini kaydeden Aygöl tutumunu şöyle açıkladı:

"Bu yasa antidemokratik bir yasa, basın, düşünce ve ifade özgürlüğüne düşman bir yasa. Sanki yerli yerinde bir yasaymış, sansür için, farklı düşünenleri susturmak için, aykırı sesleri kesmek için çıkarılmış bir yasa değilmiş gibi mahkemeye gidip

hukuki izahatlar yapmaya çalışmanın tam da o amaca hizmet edeceğine inanıyorum. Ayrıca böyle baştan savma, isnada ilişkin ispat yükümlülüğünün hiçbirini yerine getirmeyen yarım sayfalık iddianamenin şekli, söz konusu paylaşımın bile sadece yarısının alınmış, lehime olan devamının alınmamış olması, kolluk ve savcılık ifadem ve tüm dosya kapsamındaki lehe olan hiçbir şeyin zaten dikkate alınmadığını gösteriyor. Ayrıca son iki aydır yaşadıklarım, bana yönelik yargısal tacizler, keyfi uygulamalar farklı bir durumun olduğunu gösteriyor. Durum böyleyken iddiadan

ibaret iddianameyi dikkate alıp suçsuz olduğumu ispatlamaya çalışmanın doğru olmadığını düşünüyorum. Mahkemeye gideceğim ancak ne savunma yapacağım, ne de susma hakkımı kullanacağım. Tamamen sansür yasası olan bu yasaya tepki amacıyla mahkemede sadece susarak kendimi sansürleyeceğim.”

Hukuksuzluk silsilesi

Gazeteci Aygül'ün durumuyla ilgili değerlendirmede bulunan Aygül'ün avukatı Diyar Orak ise, “Kamuoyunu yakından ilgilendiren bir konuda yapılan haberle ilgili olarak gazetecinin ortaya attığı iddianın araştırılması gerekirken doğrudan haberi yapan gazetecinin gece yarısı evinin aranması, gözaltına alınması ve devamında tutuklanması baştan aşağı hukuksuzluk silsilesidir.” yorumunu yaptı.

Yasal şartlar oluşmamasına rağmen Aygül'ün tutuklanmasının hukuk zemininde izah edilebilir bir yönünün bulunmadığına dikkat çeken Orak şöyle dedi:

“Biz bu konuda yargı erkinin yürütme erkinin etkisi altında davrandığını düşünüyoruz. Çünkü yargılama makamları somut olayda isnat edilen suçun yasal unsurlarının oluştuğunun kabulü halinde dahi tutuklama kararı verilmemesi gerektiğini, tutuklama kararının ağır bir tedbir olduğunu ve bu uygulamanın CMK'da yer verilen düzenlemeleri bertaraf eder nitelikte olduğunu bilir. Ayrıca isnat edilen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı da açıktır. Çünkü kanuni düzenlemede esas alınan temel kriter sırf halk arasında korku, panik ve endişe yaratma saikidir. Fakat kamuoyunca tanınan ve ciddi bir saygınlığa sahip bir gazeteci olan müvekkilimizin böyle bir amacı olmadığı haberi yaptıktan sonraki davranışlarından açıkça anlaşılabilir. Zira haberde düzeltme yapmış ve konunun araştırılması gerektiğini düzeltme mesajında yeniden vurgulamıştır. Biz takipsizlik kararı verilmesini bekliyorduk ancak yine de yargılama aşamasında detayları ile tartışacağız ve kendisi hakkında beraat kararı verilmesini umuyoruz.”

Sistemik taciz

İstanbul Barosu Avukatlarından Ömür Dedeoğlu ise, bu yeni yasa ile gazetecilik faaliyetinin tamamen yasaklanabileceğine dikkat çekerek, Gazeteci Sinan Aygül'ün görevini yaptırmamak, gözdağı vermek ve yıldırma amacıyla, sistematik olarak adli kovuşturma yoluyla taciz edildiğini

Av. Diyar Orak

anlattı:

“Sosyal medyayı kontrol altına almayı hedefleyen sansür yasası ile gazetecilik faaliyeti tamamen yasaklanabilir. Basın İlan Kurumu (BİK) aracılığıyla iktidarın istediği gibi haber yapmayan internet siteleri kapatılabilir. Gazetecilerin basın kartı iptal edilebilir. Sosyal medya için Basın İlan Kurumu yeni bir denetim organı hâline dönüştürülebilir. Söz konusu yasa, ifade ve basın özgürlüğü üzerinde Demokles'in kılıcı olarak durdukça, ülkede demokrasi ve insan haklarının varlığından söz edilemeyecektir. Gazeteciliğin bir terör faaliyeti, haberinse suç olmadığı unutulmamalıdır. Yukarıda anılan uyarıların gazeteci Sinan Aygül olayında ilk kez uygulanarak, haberi karartma, haberciye sindirme, cezalandırma ve açıkça olayı sansürlemek amacıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Gazeteci Sinan Aygül ile ilgili basında yer alan haberlere bakıldığında, bu haberlerin içeriği, söz konusu gazetecinin görevini yaptırmamak, gözdağı vermek ve yıldırma amacıyla, sistematik olarak adli kovuşturma yoluyla taciz edildiği anlaşılmaktadır.”

İddianamede ne var?

Üst sınırı 3 yıl hapis cezası olan yasa maddesi kapsamında Sinan Aygül için alt sınırdan uzaklaşarak ceza istenen iddianamede şu bilgilere yer verildi:

“Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde şüphelinin yukarıda belirtilen paylaşımı yaparak suç tarihinde ülke gündemindeki hassas konulardan olan çocuk istismar olaylarına ilişkin asılsız haber paylaşarak ve akabinde teyit etmeden yaptığı haberin asılsız olduğunu da ilişkin paylaşımıyla da kendisi ik-

rar ederek üzerine atılı suçlamayı işlediği ve yapmış olduğu paylaşımın içeriğinde Emniyet ve Jandarma teşkilatı mensuplarını şüpheli gibi göstermiş olmasıyla şüphelinin Bitlis Gazeteciler Cemiyeti Başkanı olması bu asılsız haberin etki kitlesini genişletmesi hususa göz önünde bulundurulduğuna şüphelinin yargılamasının yapılarak eylemine uyan sevk maddeleri uyarınca altı sınırdan uzaklaşarak cezalandırılmasına karar verilmesi kamu adına talep ve iddia olunur.”

Duruşma yakın

İddianameyi kabul eden Tatvan 1. Asliye Ceza Mahkemesi, 26 Ocak 2023 tarihinde düzenlendiği tensip zaptı ile davanın ilk duruşması için 28 Şubat 2023 tarihine gün verdi. Mahkeme Aygül hakkında konulan yurt dışına çıkış yasağının ise “delillerin toplanmamış olması” gerekçesiyle devamına karar verdi.

Dezenformasyon Yasası (TCK 217/A) dayanak gösterilerek gözaltına alınıp, ardından tutuklanan ilk kişi Bitlis Gazeteciler Cemiyeti (BİGACEM) Başkanı Sinan Aygül olmuştu. Yasa kapsamında hakkında soruşturma başlatılan Aygül, 14 Aralık'ta tutuklanmış ve 9 günlük tutukluluğunun ardından avukatlarının itirazı neticesinde tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştı.

Kamuoyunda uzun süre tartışılan “Sansür Yasası” kapsamında tutuklanan ilk ve şimdiye kadar tek gazeteci olan Sinan Aygül hakkında soruşturmayı yürüten Tatvan Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianameyi 24 Ocak 2023 tarihinde hazırlamış ve yasa kapsamında yargılanacak ilk kişi olacak gazeteci Sinan Aygül'ün alt sınırdan uzaklaşarak cezalandırılmasını istemişti ■

Yerel basında görev yapmanın bedeli

Gazetecilik yapmak Türkiye'nin her yerinde çok zor ancak Anadolu'nun küçük yerleşim birimlerinde farklı nedenlerle daha da zor hale geliyor. Yerelde görev yapan gazetecilerin karşılaştığı zorluklara her geçen gün bir yenisi daha ekleniyor. Meslek örgütleri ve gazeteciler yerelde görev yapmanın bedelinin ağır olduğu konusunda hemfikir.

Yusuf Özgür Bülbul / Muş

1 Mart 2023

Gazetecilik mesleği Türkiye'de "zor meslekler" arasında sayılırken, kamuoyunda "sansür yasası" diye bilinen yasa işleri iyice zorlaştırdı. Ancak "yerel ölçekte gazetecilik yapanlar" bunun yanı sıra, çok farklı sorunlarla da karşı karşıya bulunuyor. Dayanışmanın daha az, rekabetin çok olduğu yerel gazeteciliğin içinde bulunduğu güçlükleri gazetecilere ve yöneticilere sorduk.

Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği (MLSA) Eş Koordinatörü Barış Altıntaş, küçük yerleşim yerlerinde dayanışmanın az olduğunu söyledi. Yerelde nitelikli bir habercilik yapmanın güçlüğüne dikkat çeken Altıntaş, şöyle dedi:

"Bizim deneyimimizde yerelde haber yapmanın kendine has zorlukları olduğu söylenebilir. Örneğin, küçük bir yerde bir il milli eğitim müdürü veya bir sağlık müdürü ile ilgili bir haber yaptığınız zaman

veya bir kayyumla; bir belediyeyle ilgili haber yaptığınız zaman idari amir sayısının daha az olduğu bir yer olduğu için birbirlerini tanıyorlar ve ilişkileri çok yakın oluyor. Bu anlamda savcıların harekete geçmesi daha kolay ve hızlı oluyor. Yerel yöneticiyi rahatsız eden bir haber yaptığınızda çok hızlı soruşturma başlatılıyor. Dava süreci olunca ise maalesef hem yurt içi hem yurt dışından davayı takip eden kişi sayısı maalesef az oluyor. Bu da zaten daha ufak bir ildeyseniz oradaki hakimlerin kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlıyor."

Habercilik cesaret istiyor

Yerel mahkemelerde dayanışmanın az yaşandığına dikkati çeken Altıntaş, "Maalesef bu anlamda küçük bir yerde habercilik yapmak, bir anlamda daha fazla cesaret istiyor diyebiliriz. Ancak ortaya çıkarılan haberlerin yetkili kişiler için etkisi ve sonucu ulusal düzeye göre daha yüksek oluyor. Bu anlamda yerel haberciliğin katkısı orantısız açıdan ulusal habercilikten daha yüksek olabilir." Görüşüne yer verdi.

Yerel gazetecinin avantajı

Tunceli ve çevresinde yerel yayıncılık yapan Munzur Press'in Sorumlu Müdürü gazeteci- yazar Mehmet Bidav, gazeteciliği sürdürürken, bir yandan Arama Kurtarma Derneği'nin başkanlığını da yürütüyor. Küçük yerleşim birimlerinde habere konu olan kişilerin haberciye karşı olumsuz tavır aldığına dikkat çeken Bidav, şunları söyledi:

"Gazeteci, yaptığı ürünün mümkün olan en geniş kesimlere ulaşmasını ister. Bu anlamıyla yerel her açıdan sınırlı bir yapıya sahiptir. Nüfus azdır; ekonomik koşullar yetersizdir. İnsanların birbirini tanıması, günlük yaşamda karşılaşmaları, feodal ve çıkar ilişkileri, politik yapılar vb. nereden bakarsanız bakın sınırlı ve sıkıntılı bir ortamdır. Hakkında haber yaptığınız kişilerle gün içinde karşılaşabiliyorsunuz veya size karşı tavır alabiliyor; başka noktalarda sizi sıkıştırabiliyor. Hakkınızda dedikodu üretebiliyor. Ekonomik yaşamınızı zorlayacak hususlar oluşabiliyor. Gerek kamu kurumları, gerekse yerel

yönetim kurumları ve STK'lar her açıdan baskı unsurlarına dönüşebiliyor. Yerin tek avantajı daha gerçeğe dokunması; amatörlik ve heyecan... Masa başı soğukluğundan uzak çalışmak güzel bir duygu."

Gazetecilerin yerel yöneticiler ve iktidara yönelik eleştirileri sonrası yargılama riskiyle karşı karşıya olduğunu hatırlatan Bidav şöyle devam etti:

"Geneldeki yasal sınırlılık, yerelde de geçerli. İktidarı veya yerel güçleri sorgulayan, onların çıkarlarını zedeleyen herhangi bir tek haber nedeniyle, sorgusuz sualsiz aylarca içeride kalanları biliyoruz. Haklı bir habercilik faaliyeti sonucu suçlanıp içeri alınan gazeteciler var ülkemizde ya da yıllarca mütalaası hazırlanmayan gazeteciler... Korku, herkes korkuyor, işinden gücünden olmaktan, cezaevine düşmekten korkuyor. O durum da oto sansüre neden oluyor."

Reklam korkusu da engel

İstanbul merkezli Medya Akademisi Derneği'nin Başkanı Selçuk Taşdemir, 2000'li yıllardan bu yana meslekte bulunuyor. Yerelmedyanın ekonomik sorunlarını dile getiren Taşdemir, yanlış bilgi akışının önemli sorun yarattığını, yerel medyanın reklam alamama korkusuyla gerek belediye gerekse de diğer yerel kurumların baskısıyla özgür habercilik yapamadığını ifade etti. Yerel medyanın bültenlere bağlı kaldığını, esnaftan istenilen ilan ve reklamların alınamadığını anlatan Taşdemir, "Bazen gözdağı ile bile karşılaşabiliyoruz. -Şu haberi yaparsan savcılığa veririz- gibisinden. En büyük sorun sosyal güvenlik ve ekonomik sorun bence. Gazeteciler arasındaki dayanışma sorunlarını da çözme-ye çalışıyoruz" dedi.

Tek gelir ilan ve abonelik

Siirt'te gazetecilik yapan Ne Haber Ajansı'nın yazı işleri müdürü Yusuf Elik yaklaşık 5 yıldır mesleğin içinde. Bölgede gazeteciliğin güçlüklerine değinen Elik şunları söyledi:

"Öncelikle Siirt gibi küçük şehirlerde yerel gazetecilik yapmanın bazı zorlukları var. Küçük bir şehir olduğu için haberi yapan muhabire ulaşmak kolay. Bu durum haberden rahatsız olan kesimlerin çok kolay bir şekilde muhabire ulaşmasına ve tehdit edebilmesine neden oluyor. Yerelde çalışmanın bir diğer zorluğu maddi sürdürülebilirlik. Yerelde basının önemi henüz

kavranmadığı için okuyucu üzerinden bir gelir modeli yaratmak zor. Reklamla haber kuruluşlarını finanse etmek de zor çünkü reklam gelirleri düşük. Bu nedenle yerel basın ancak ilanlar ve aboneliklerle ayakta kalabilmekte, oysa ilanlar ve abonelikler bürokrasi tarafından basına karşı bir "silah" olarak kullanılmaya çalışılıyor. Yapılan en ufak eleştiri haberinden sonra yerel basın, ilan ve aboneliklerin kesilmesi ile tehdit ediliyor. Bu da çoğu zaman sansür veya otosansüre neden oluyor. Öte yandan haber kuruluşlarının gelirlerinin az olması nedeniyle çok fazla gazeteci istihdam edilemiyor, yetiştirilemiyor."

"Yerel basının en büyük zorluklarından biri de haber üretme problemi" diyen Elik, "Önceleri bir haber okuyucusu iken ve daha sonra gazeteciliğe başladığım günden bu yana yaptığım gözlemlerde yerel basının haber üretemediğine şahit oldum. Malum, yerelde ve özellikle küçük şehirde çok fazla sıcak haber çıkmaz. Bizler bu eksikliği özel konular, özel haberler ve belgeseller çekerek kapatmaya çalışıyoruz. Genellikle yerel basın valilik veya diğer resmi kurumların sağladığı bültenleri haberleştirmekten öteye

gidemiyor. Bu da özellikle son yıllarda yerel basının zayıflamasına neden oluyor" şeklinde konuştu.

Ambargolarla karşılaştık

Yaptıkları haberler nedeniyle haklarında davalar açıldığını ve tehdit edildiklerini kaydeden Elik, sözünü şöyle tamamladı:

"Yaklaşık üç yıldır Ne Haber Ajansı'nda çalışıyorum ve bu süreçte Siirt'te kayyum yönetimi vardı ve varlığını sürdürüyor. Siirt'te de mevcut vali aynı zamanda belediye başkan vekili. Ne Haber Ajansı kurulduğu günden bu yana çokça kayyum yönetimini, valiliği ve diğer resmi kurumları "eleştiren" haberler yaptık. Gazetecilik etik kuralları çerçevesinde yapılan haberler nedeniyle hakkımızda davalar açıldı, tehdit edildik. Yapılan haberlere açılan davalar sonuçsuz kaldı. Yapılan tehditler bizi işimize daha fazla motive etti. Yapılan "kayyum eleştirisi" haberleri nedeniyle valilik ve belediyenin programlarına ve basın açıklamalarına katılmamız istenmedi ve bize çeşitli ambargolar uygulandı, uygulanmaya da devam ediliyor. Bizler ne olursa olsun işimizi yapmaya ve gazetecilik etik kuralları çerçevesinde haberlerimizi yapmaya devam edeceğiz" ■

MLSA eş Koordinatörü Barış Altıntaş

Gazeteci/Yazar Mehmet Bidav

Sosyal medyada hakaret suçu ve cezalar

İpek Er öldü, “bana tecavüz etti” dediği Musa Orhan serbest, olayı gündeme getirenler, “hakaret” gerekçesiyle cezalandırılıyor. Avukat Nasuh Buğra Karadağ ve Avukat Ali Göymen, sosyal medya kullanıcılarına uyarılarda bulundu.

Didem Çam / Ankara

27 Şubat 2023

İpek Er, 18 yaşındaydı, eski uzman çavuş Musa Orhan'ın cinsel saldırısına uğradığını belirten bir mektup bırakarak Batman'da, yaşamına son vermişti. Er'in ölümünün üzerinden 2 yıl geçti, Musa Orhan ceza almadı ama ölümle sonuçlanan bu tecavüz olayını gündeme getirenler hala “hakaret” gerekçesiyle cezalandırılıyor. Sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla “hakaret” diye nitelenebilen paylaşımlar yaygınlık kazandı, ancak hukukçular bu suça ilişkin cezalar konusunda uyarıyor, Avukat Nasuh Buğra Karadağ ve Avukat Ali Göymen, sosyal medya üze-

rinden hakaret sayılan sözleri kullananları uyararak karşılaşılabilecekleri cezaları dile getirdi.

İpek Er'in intiharına gerekçe gösterdiği Musa Orhan'ın tutuksuz yargılanarak tahliye edilişi sırasında sosyal medya adeta ayağa kalkmıştı. Tahliye kararına pek çok kişi gibi, ünlü isimler de tepki göstermişti. Musa Orhan ise, Hazal Kaya, Ezgi Mola ve Farah Zeynep Abdullah hakkında hakaret davası açmıştı. Aynı gerekçeyle açılan hakaret davalarına bir yenisi de geçtiğimiz ocak ayında eklendi. Şarkıcı Melek Mosso,

“Tecavüzcüleri koruyan sisteme lanet olsun!” paylaşımında bulunduğu için 2 yıl 4 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Tecavüzcü sözü hakaret mi?

Ünlü isimlerin Musa Orhan için ‘tecavüzcü’ ibaresiyle yaptıkları paylaşımlar, hakaret olarak ele alınmalı mı? Bu soruyu yönelttiğimiz Av. Nasuh Buğra Karadağ, Türk Ceza Kanunu (TCK) maddelerinden örneklerle şöyle yanıtladı:

“Hakaret suçu, TCK madde 125-131 arasında ‘şerefe karşı suçlar’ başlığı altında

düzenlenmiş olup bu suç doğrudan kişinin birey olmaktan kaynaklanan kişilik haklarına saldırıdır. Bu suçun düzenleniş amacında kişinin sosyal saygınlığı ve öz-saygısı korunmaktadır. Nitekim yasanın gerekçesinde de 'hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukukî değerler, kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığı' olduğu belirtilmiştir. Somut bir fiil veya olgu isnat edilmesi suretiyle kişinin şeref ve saygınlığının zedelenmesi ile genel ve soyut nitelikteki söz ve davranışlarla yani sövme yoluyla kişinin değersizleştirilmesi, rencide edilmesine yönelik sözler de hakaret suçuna vücut verir."

Hukuka, vicdana aykırı

Avukat Karadağ, "Ancak TCK'da şöyle de bir hüküm var" diyerek devam etti:

"Hakarete uğrayanın kişisel özellikleri dışında kalmak şartıyla kendisine isnat edilen fiil veya olgu ispatlandığı takdirde hakaret suçu oluşmaz. Biraz daha açarsak Ezgi Mola ve diğer kişilerin Musa Orhan'a 'tecavüzcü' diyerek hakaret ettikleri iddia edilse ve hatta bu nedenle kendilerine ceza

verilse dahi, Musa Orhan'ın İpek kızımıza cinsel saldırıda bulunduğu kesinleşir ise bu durumda hakaret suçunun oluşmaya-çağı kanısındayım. Ezgi Mola ve diğer kişilerin bu konuda ceza almalarını kesinlikle hukuka ve vicdana uygun bulmuyorum. Zira ilk derece mahkemesi Musa Orhan'ın İpeğe karşı cinsel saldırı suçunu işlediğine yönelik karar verdi. Şu an istinaf süreci devam ediyor. Doğru olan Ezgi Mola hakkında açılan dava için Musa Orhan hakkında devam eden cinsel saldırı suçu kapsamındaki davanın bekletici mesele yapılmasıydı."

Kişilik haklarına saldırı

İnsanların sosyal medyada yazdıklarına çok dikkat etmesi gerektiğini belirten avukat Ali Göymen ise "Bir kimsenin başka bir kişi aleyhinde onu küçültücü, incitici, eleştiri sınırını aşan bir ifade de bulunması halinde hakaret suçu oluştuğunu kabul ediyoruz. Bu durum doğrudan fiziki, sosyal ve siyasi kimliğini aşağılamak boyutunda da olabiliyor" dedi.

Hakaret ifadelerinin sosyal medyada kullanılmasının ağırlaştırıcı hüküm kabul edildiğini ifade eden Göymen, şunları söyledi:

"Dijital dünyada insanlar artık bir fikri, görüşü, ifadeyi dile getirirken faks veya yazılı bir açıklamadan ziyade kişisel sosyal medya hesaplarından açıklama yapmayı tercih ediyor. Sosyal medyaya erişim çok kolay olduğundan insanların yazdıkları ifadeler çok dikkat etmesi gerekiyor. Bu yazdıklarında başkasının kişilik haklarına saldırı içeren ifadeler bulunması halinde ise basın yolu ile hakaret suçunun oluştuğu kabul ediliyor. Buradaki en önemli husus ise basın yoluyla aleniyetin gerçekleşmiş olmasıdır. Bir radyo, televizyon veya gazetede kiler nasıl sonuç doğurursa sosyal medyada yazılanlar da aynı sonuçlara yol açar. Hakaretin herhangi bir sosyal medya aracılığıyla gerçekleşmesi, suçun basın yoluyla işlendiği anlamına gelir. Sosyal medyada eleştiri sınırı aşılmayacak ifadeler kullanılmalıdır. Aksi takdirde hem hukuki hem de cezai yönden işlemler yapılabilir."

O kelimeler

Peki, internet ya da sosyal medya üzerinden söylenen hangi kelimeler 'hakaret' olarak ele alınıyor? Avukat Nasuh Buğra Karadağ bu soruya da, "İster yüz yüze ister internet üzerinden bir kişiye somut bir fiil veya olgu isnat eden, kişiyi toplum için-

de rencide edecek veya öz saygısına zarar verebilecek her türlü söz hakaret suçunu oluşturabilir. Bununla beraber bir kişiye onur kırıcı soyut yakıştırmalarda bulunulması halinde de hakaret suçunun varlığından söz edebiliriz" diyerek yanıt verdi.

Av. Karadağ, hukuken hakaret suçu oluşturacak o kelimeleri şöyle sıraladı:

"TCK'nın hakaret suçunu düzenleyen yasal düzenlemesinin gerekçesine baktığımızda bir kimseye alçak, hayvan, serseri gibi yakıştırmaların yapılması durumunda somut bir fiil isnadı söz konusu olmadığı halde hakaret suçunun oluştuğu belirtilmektedir. Yine aynı şekilde bir kişiye hırsız, rüşvetçi, sahtekar gibi yakıştırmalarda bulunulması halinde de bir eylem ilişkilendirme eden soyut olarak bu yakıştırmalarda bulunulması halinde de hakaret suçunun oluşacağı belirtilmektedir.

Bunlara ek olarak kör, topal gibi sözlerle bir kişinin bedensel sorunlarını ve yapısını onu aşağılamak veya küçük düşürmek için kullanılması halinde de hakaret suçunun varlığından söz edilecektir. Benzer şekilde psikopat, frengili veya AIDS'li gibi sözlerle de hakaret suçu işlenebilmektedir. Hatta yasal düzenlemenin gerekçesinde de belirtildiği gibi kişiyi toplum nazarında küçük düşürmek adına faşist, komünist veya mürtecî gibi sözlerle bir siyasi düşüncüyü isnat etmek de hakaret suçunu oluşturmaktadır."

Hakaret sayılmayanlar

Hakaret suçu oluşturmayacak kelimeler hakkında da bilgi veren Karadağ, "Kişiyi rahatsız edebilecek kaba, nezaketsiz söz ve davranışlar; terbiyesiz, saygısız, yalancı, lan gibi sözler bunlara örnek olarak verilebilir. Bu kelimeler hakaret suçunu oluşturmayacaktır. Benzer şekilde beddua niteliğindeki sözler de hakaret suçunu oluşturmamaktadır. Sonuç olarak baktığımızda hakaret sayılan veya sayılmayan kelimeler kanunda net bir şekilde sayılmış değildir. Kişinin öz saygısına saldırmak veya toplum içinde kişiyi rencide etmek şeklinde bir kritere göre ayrımı yapılmaktadır" diye konuştu.

Cumhurbaşkanına hakaret

Yapılan hakaretler siyasi kişilere karşı işlendiğinde, onlara 'sövme' denilebilecek çok ağır nitelikte olmayanlar ayrı olmak üzere, ağır eleştirilerin hakaret olmayacağı yönünde de kararlar mevcut. Bu konuda

siyasi parti yöneticilerinin daha doğrusu profesyonel siyasetçilerin daha hoşgörülü olmaları gerektiği düşünülüyor. Yalnızca cumhurbaşkanına ilişkin özel bir hüküm karışımıza çıkıyor. Cumhurbaşkanına hakaret suçu, Türk Ceza Kanunu'nda ayrı olarak tanımlanıyor.

Konuyla ilgili açıklamalarda bulunan Karadağ, "Cumhurbaşkanına hakaret suçu, Türk Ceza Kanunu'nun 299'uncu maddesinde özel olarak düzenlenmiş olup bu suç ile cumhurbaşkanlığı makamının şeref ve saygınlığına zarar veren fiil ve sıfatların cezalandırılması öngörülmüştür" dedi.

Karadağ, "Bununla beraber, hakaret suçu Türk Ceza Kanunu'nda 'şerefe karşı işlenen suçlar' başlığı altında düzenlenirken Cumhurbaşkanına hakaret suçu, 'milletle ve devlete karşı suçlar' başlıklı bölümde düzenlenmiştir" diye devam etti.

Bedeli ağır

Cumhurbaşkanına hakaret edenlerin alacağı ceza hakkında da bilgi veren Karadağ, "Cumhurbaşkanına hakaret suçunun basit halinin cezası, 1 yıldan 4 yıla kadar hapis cezası olup suçun aleni olarak yani başkalarının da görebileceği ve algılayabileceği şekilde işlenmesi halinde 6'da 1 oranında artırım yapılır. Suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halindeyse 3'te 1 oranında artırım yapılacaktır. Cumhurbaşkanına hakaret suçu, tutukluluk gibi adli kontrol tedbirlerinin uygulanabileceği katalog suçları dahil olmamasına rağmen uygulamada cumhurbaşkanlığına hakaret suçunda tutuklama kararı verildiği de görülmüştür. Bu kararların tartışmalı olduğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına aykırı olduğu yönünde eleştiriler de sıklıkla yapılmaktadır" diye görüş belirtti.

Nitelikli hakaret

Sosyal medya üzerinden hakaret eden kişileri bekleyen tehlikelerden de bahseden Nasuh Buğra Karadağ, "Hakaret eden kişi tespit edilebiliyorsa ve hakarete uğrayan kişi bu hakaret nedeniyle kolluk veya savcılık birimlerine şikayetini iletmış ise hakaret eden kişi öncelikle savunmasını yapması için ifadeye çağırılır. Ardından hakkında yeterli şüpheye ulaşırsa bir ceza davası gündeme gelir. Yargılama sonucunda ise suçlu bulunursa eylemi hakaret suçunun hangi halini oluşturuyorsa o oranda cezalandırılır" şeklinde konuştu.

Av. Ali Göymen

Hakaret suçu cezasının 3 aydan başladığını ifade eden Karadağ, "Eğer sosyal medya üzerinden mesaj yoluyla hakaret edilmişse hakaret suçunun basit halinden ceza verilir. Bununla beraber en az üç kişinin göreceği, duyacağı veya algılayabileceği şekilde hakaret suçunun aleni işlenmesi halinde, hakaret suçu nedeniyle öngörülen ceza 6'da 1 oranında ayrıca artırılacaktır. Hakaret suçunun basit halinin cezası, 3 aydan 2 yıla kadar hapis veya adli para cezası iken hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden bahisle, kişinin siyasi, sosyal, felsefi, inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklaması, değiştirmesi, yaymaya çalışması, mensup olduğu inancın emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı veya kişinin mensup olduğu inanca göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi halinde nitelikli hakaret suçu oluşacaktır. Nitelikli hakaret suçunun cezası ise 1 yıl ile 2 yıl arasındadır" açıklamasında bulundu.

Günümüzde anonim hesaplar kullanarak işlenen birçok suç gibi hakaret suçu da sıklıkla işlenebiliyor. Bu durumda genellikle kişilerin tespiti ya çok zor şekilde yapılıyor ya da yapılmıyor. Avrupa Siber Suçlar Sözleşmesinin ikinci ek protokolünün sanal ortamda işlenen suçlar konusunda geniş tespit imkanları içerdiğini belirten Karadağ, "Türkiye'nin de bu ek protokolüne imza atması, suçluların tespiti bakımından kendisine avantaj sağlayacaktır" diyerek sözlerini noktaladı.

Anlık öfkenin sonucu

Hakarete uğrayan kişinin hukuki haklarından da bahseden Avukat Ali Göymen, "Hakarete uğrayan kişi başka bir şehirde ya da ülkede olabilir, hiç fark etmiyor. Eğer hakareti sarf eden kişinin kimliği biliniyorsa bununla ilgili nerede olursa

olsunlar bulundukları yerdeki cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunup sorumlusunun cezalandırılmasını isteyebilirler. Aynı zamanda sulh ceza hakimliğine başvurarak da kendisine sarf edilen paylaşıma ilişkin erişimin engellenmesini de talep edebiliyorlar" şeklinde konuştu.

Hakarete uğrayan kişilerin manevi tazminat davası açabileceğini de dile getiren Göymen, şunları kaydetti:

"Yine hakarete uğrayan kişi, edenin kimliğini biliyorsa bu konuda da manevi tazminat davası açabiliyor. Hakaretin ağırlığına, kişilerin sosyoekonomik durumlarına, sabıkalarının olup olmamasına, pişmanlık ve benzeri durumlara göre de mahkeme bir karar veriyor. Hapis cezaları 3 aydan başlayabiliyor ancak genelde paraya çevrilip ertelenebiliyor. Eğer sanığın benzer suçları varsa ya da sabıkalıysa mahkeme paraya çevirme veya erteleme durumlarını da uygulamayabiliyor. Ayrıca mahkeme doğrudan ceza vermek yerine tarafları uzlaşmaya da davet edebiliyor. Özetle anlık bir öfkenin çok uzun zamana etki eden ağır sonuçları olabiliyor. Çok parlak kariyere sahip bir sanığın böyle basit bir suç nedeniyle iş başvurusunun reddedildiğine de tanık olduk."

Telefondan akıllı olalım

Basın yoluyla hakaret suçunun son dönemlerde çok ciddi bir artış içerisinde olduğunu ifade eden avukat Ali Göymen, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bazı yurttaşlar maalesef artık birbirine katlanamıyor. Beğenmedikleri birinin sayfasının altına ya da beğenmedikleri bir paylaşımın altına bir şeyler yazma ihtiyacı hissediyorlar. Ya tek taraflı ya da karşılıklı atışmayla da işin hakaretle sonuçlanabildiğini görüyoruz. Bizim bir defa elimizdeki telefonlardan daha akıllı olmamız gerekiyor. Anlık bir öfkeyle yazdığımız şeyler belki 5 yıllık denetimli serbestlik cezasına neden olabiliyor. Maalesef bu durum çok kolay işlenebilen bir suç haline geldi. Muhatapla aynı ortamda bulunmamak suçu işlemeyi daha kolay yapsa da sonuçlarının çok daha ağır olduğunun bilinmesi gerekir. Basın yoluyla hakaret ettiği için milyonlarca kişinin görmesine de neden oluyor. Kişilerin birbiriyle saygı çerçevesinde konuşmalarını tavsiye ediyoruz. Sonuç olarak onu yazmakla kişilik ifade edilmiş olmuyor. Böylece amaçlarına da ulaşamazlar diye düşünüyorum"■

“Gazeteciliğe inandığım için seçmiştim bu mesleği”

Vesile Kardaş – Batman
15 Mart 2023

Gazetecilik mesleğinde işsizlik yüzde 35. Çalışan her 10 kişiden biri sendikası, güvencesiz şartlarda çalışmak zorunda kalırken işini yapmaya çalışan çoğu gazeteci de adliye koridorlarında haberlerini savunuyor. Bütün bu sebeplerden ötürü mesleğini bırakıp başka yollar arayan gazetecilerle konuştuk.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in işgücü istatistiklerine göre, işsizlikte en yüksek ikinci oran gazetecilikte. Her dört gazeteciden biri işsiz. 4 yıllık gazetecilik bölümüne başlarken en büyük hedefleri bir an önce iş bulup gerçekleri kamuoyuna aktarmak olan gazeteciler, mezun olduktan sonra eğitimini aldıkları mesleğin pratikte çok daha farklı olduğu gerçeği ile karşılaşmalarını ifade ettiler.

“3. Sınıfta staj yaparken gazetecilik yapmamaya karar verdim”

Bermal Bingöl, İstanbul Aydın Üniversitesi gazetecilik bölümü mezunu. Bir halkla ilişkiler şirketine marka yöneticisi olarak çalışıyor. Bermal, staj döneminde yüzeysel konularda yazdığı haberlere bile ciddi müdahaleler ile karşılaşmış. Rutin bir haber yazarken bile ‘bu dili kullanmasak daha iyi olur’ gibi sözler ile sansüre uğradığını belirtiyor. Bermal, gazetecilik mesleğini bırakma sürecinde yaşadıklarını şöyle dile getirdi;

“Hükümetin tepkisini çekmeyecek bir dil ile haber yazmam isteniyordu. Editör, hükümet karşıtı görünmemek için habere noktasından tutun kullandığım eklere kadar değiştiriyordu. Okuldan aldığım gazetecilik eğitimi ile pratikteki gazeteciliğin çok farklı olduğunu gözlemledim. Bu yüzden bağımsız bir gazetecilik yapılabileceğine dair inancımı kaybettim. İlkeli bir meslek olan gazeteciliğin Türkiye’de uygulamada çok geçerli olmadığıyla karşılaştım.

Eğer farklı şartlar olursa bağımsız ve özgür bir iletişim dili sağlanırsa tekrar gazetecilik mesleğine dönmek isterim.”

“En çok istediğim şey mesleğe gönül rahatlığıyla geri dönebilmek”

Onur Keskin, Selçuk Üniversitesi Gazetecilik bölümü mezunu, bir araştırma şirketinde araştırma uzmanı olarak çalışıyor. Keskin, mesleği bırakma niyetinde olmadığını ve en çok istediği şeyin eğitimini aldığı, sevdiği ve topluma faydalı haberler yapabileceği mesleğine geri dönmek olduğunu altını çizerek; ücretsiz staj dönemi ve sonrasındaki çok düşük ücretlere çalıştırılmalar yüzünden para kazanabileceği başka mesleklere yöneldiğini söylüyor. Keskin, yaşadığı zorlukları ve sonunda başka mesleğe yönelme sürecini şöyle anlatıyor;

“Staj döneminden sonra iş arayışına girdim. Başvurduğum kurumlar ‘deneme süreci’ diyerek çok uzun süreler ücretsiz ya da çok çok düşük ücretlere çalışmamı istiyorlardı. Bunun iş verenler için ücretsiz çalıştırma bahanesi olduğunu mesleği bilip bilmemekle ilgili olmadığını anlamıştım. Bazen de başvurduğum iş ilanlarından geri dönüş olarak deneyimli birini aradıklarını söyleyenler oluyordu. Yeni mezun olan bizler için iş bulmam bu nedenle daha zorlaştı. İstanbul da yaşıyorum malum burası çok pahalı bir şehir ama başvurduğum işlerde asgari ücret hatta daha düşük maaşlar teklif ediliyordu. Bu paralar ile geçinmek ve ev geçindirmek imkansız. Bu yüzden çok sev-

diğim gazetecilik mesleğini bırakmaya karar verdim. Kurumlar, Emek sömürüsüne uğratmadan kişinin kendini mesleki olarak geliştirebildiği bir model geliştirmeli diye düşünüyorum.”

“Gazeteciliğe inandığım için seçmiştim bu mesleği”

Hasan Onur Soysa, Beykent Üniversitesi TV haberciliği ve programcılığı mezunu. Turizm sektöründe çalışıyor. Üniversiteye giderken en büyük motivasyonunun gazeteciliğe olan inancı olduğunu belirterek mesleği bırakma sürecini anlattı:

“Ben mezun olana kadar kapatılan haber mecralarının haddi hesabı yoktu. Bu sebeple şevkim kırılmıştı. Sadece gerçeği yansıttığı için birçok gazeteci tutuklandı. Yayınları da kaldırdı. Yapılan haberlerin geniş kitlelere ulaşma imkanı olmadı. Haberin okuyucuya ulaşabilmesi engellenince tutuklanmanın da bir anlamı olmadığını düşünüyorum. Çünkü tutukluluk halinin bile duyulması engelleniyor neredeyse. Gazeteciliğe geri dönmek isterdim ama Türkiye şartlarının düzeleceğine dair pek umudum yok açıkçası.”

Sektördeki iş bulma zorluğu ve aranan uç tecrübe istekleri mesleği bıraktırdı

Yunus Emre Çabuk, Erzurum Atatürk Üniversitesi gazetecilik mezunu. Sigorta Acentesinde Bireysel ve Kurumsal sigortalar kıdemli uzmanı. Mezun olduktan sonra iş arama sürecinde yaşadığı iş bulma zorluğu, aranan eleman niteliklerinde istenen uç tecrübe ve deneyimler, kurumlarda kimi bezdirici tutumların ve çalışma sürelerinin uzun oluşunun mesleği bırakma sebebi olduğunu belirterek işverenin profesyonel muhabirlik yapacak bir gazeteci değil kendi işlerini yapacak ve kendi siyasi düşüncesini yazacak bir çalışan aradıklarını ifade ediyor. Yunus Emre, günümüz şartları değiştiğinde gazetecilik mesleğini yapmak istediğini ise şu sözlerle aktarıyor; “Özgürlükçü ve gelişime yönelik, halkın sesine kulak veren bir anlayış olması durumunda mesleğe geri dönüş yapmak isterim”■

Gazeteciye engel, “çaycıya çorbacıya basın kartı”

Basın tarihine “sarı basın kartı” olarak geçen gazetecilere ait kimlikler, 2019’da başlayan turkuaza dönüştürülme sürecinde hem itibar kaybına uğradı hem de çok sayıda gazeteciye kart engeli çıkarıldı. Gazetecilerin, hak ettikleri basın kartını almakta yaşadıkları bu sorunları ve hak ihlallerini Medya Ombudsmanı Faruk Bildirici ve Türkiye Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Gökhan Durmuş ile konuştuk.

Basın kartlarıyla ilgili engellemelerin arttığına dikkat çeken medya ombudsmanı Faruk Bildirici basın kartının artık itibarsızlaştırıldığını, adeta bir “ödül-ceza” aracı gibi kullanıldığını söyledi. TGS Başkanı Gökhan Durmuş ise, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı yetkisine bırakılan basın kartlarının neredeyse “çaycıya çorbacıya verildiği” gerçeğine dikkat çekti.

Başbakanlık kurumunun yeni sistemde fiilen ortadan kalkmasıyla, kartlar üzerinde asıl yetkili konumundaki Basın Enformasyon Genel Müdürlüğü kapatılmış, yerini Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı almıştı. O andan itibaren 212 sayılı basın iş kanununa tâbi olarak çalışan deneyimli pek çok gazetecinin sürekli basın kartı iptal edildi, ilk kez kart almaya hak kazananlara da engeller çıkarılmaya başlandı.

İletişim Başkanlığı bu engellemelerle yetinmeyerek fiilen gazetecilik yapılmayan kadrolar için bile basın kartı ihdas ederek, çok sayıda kişiye kart dağıtmaya başladı. Sadece 20 yıl fiilen gazetecilik yapanlara verilen sürekli basın kartı sahibi çok sayıda gazetecinin kartı da iptal edildi. Son örneklerden biri gazeteci Tuğrul Eryılmaz’ın sürekli basın kartının “güvenlik gerekçesiyle” iptal edilmesi oldu. Sürekli basın kartı iptal edilenlerden gazeteci Engin Aydın’ın kartını geri almak için açtığı dava ise ölümünden sonra sonuçlandı ve mahkeme onu haklı buldu.

Keyfilik yaşıyor

Basın kartlarıyla ilgili sorularımızı yanıtlayan Medya Ombudsmanı Faruk Bildirici “Basın kartlarının dağıtımında tam bir keyfilik yaşıyor” diyerek şunları söyledi:

“Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, iktidara yakın görmediği ya da eleştirel gazetecilik yapanların süresi biten basın kartlarını yenilemiyor; yeni kart almaya hak kazananların kartlarını da vermiyor. Üstelik de çoğu zaman hiçbir gerekçe gösterilmiyor; sorulduğunda incelemede olduğu gibi ifadelerle yanıt veriliyor. Ama bu şekilde aylarca bekletilen meslektaşlarımız var. İletişim Başkanlığı’nın bu tutumuna karşı İdare Mahkemesi’ne dava açıp basın kartını öyle alan gazeteciler var. 53 yıllık gazeteci Engin Aydın’ın da sürekli basın kartını yenilememişlerdi. O da İdare Mahkemesi’ne dava açtı, kazandı da. Ama maalesef hukuk zaferi yaşamını yitirmesinin ardından geldi. Bir de basın kartı dayanaksız, hukuksuz biçimde iptal edilen gazeteciler var. Tuğrul Eryılmaz da onlardan biri. O da 47 yıllık gazeteci. İletişim Başkanlığı onun da kartını iptal etti.”

Ödül-ceza sistemi

Bütün bu yaşananların, İletişim Başkanlığı’nın basın kartını gazetecilere karşı bir cezalandırma ve ödüllendirme amacıy-

Cihat Öztürk / Gaziantep
1 Mart 2023

la kullandığı anlamına geldiğini belirten Bildirici sözlerini şöyle sürdürdü:

“Eleştirel içerik üretenlere ceza, iktidar yanlılarını ödüllendirme. Geçen yıl çıkarılan ve basın yasasında değişiklik yapan yasa değişikliği, basın kartları komisyonunun oluşma biçimini, dağılımını ve İletişim Başkanlığı’nın yetkilerini yeniden düzenledi. İletişim Başkanlığı’nın vermediği basın kartını mahkeme yoluyla almak daha da zorlaştı.”

Alanlar daraltıldı

Bu uygulamalardan ötürü devletin basın kartı vermesindeki sakıncaya dikkat çeken Bildirici, şöyle dedi:

“Kimin gazetecilik yapıp yapamayacağına devletin karar vermesi, gazeteciliğin bağımsızlık ilkesine terstir. Gazeteciliği devlete ve en önemlisi de siyasi iktidara bağımlı hale getirme riski taşır. Gazetecilik yapabilmenin kriterlerini yine gazetecilik örgütleri belirlemeli. Mesleki ilke ve standartlara aykırı davranışların yine

Faruk Bildirici

Gökhan Durmuş

meslek örgütleri tarafından yaptırma tâbi tutulması gerekir. Böylece hem bağimsizlik korunmuş olur hem de etik kodlar daha aktif biçimde korunur. Türkiye gibi bir ülkede siyasi iktidarın gazetecilik kriterlerini belirlemesi, bağımsız medyanın özellikle de alternatif medyanın çalışma koşullarını ağırlaştırıyor. Basın kartı niha-yetinde kimlerin gazeteci olduğunu gösteren bir belge. Bu belge olmadan da gazetecilik yapılabilir. Zaten yapılıyor da. Ama siyasi iktidar ve onun yaptırım aygıtı olan İletişim Başkanlığı, basın kartı taşımayanların faaliyet gösterebileceği alanları giderek daraltıyor. Deprem bölgesinde de basın kartı taşımayan gazeteciler güvenlik güçlerinin baskısı ve engellemesiyle karşılaştı.”

Basın kartı itibarsız

Geçmişten günümüze basın kartı ayrıcalıklarının çoğunun tükendiğini dile getiren Bildirici, şunların altını çizdi:

“Basın kartları eskiden sarıydı. Bu iktidar rengini de değiştirdi turkuaz yaptı. 60’lardan itibaren basın kartı gazetecilere bazı imtiyazlar sağlıyordu. Evine telefon bağlanmasında öncelik, şehirlerarası telefon bağlanmasında kolaylık, uçak ve tren gibi ulaşım araçlarında indirim ve öncelik gibi. Günümüzde bu ayrıcalıkların çoğu bitti. Sadece belediyesine göre farklı olarak basın kartı, kent içi ulaşım araçlarında indirimli ya da ücretsiz seyahat olanağı sağlıyor. Sanırım bir de tren biletleri ve müzelerle girişte indirim uygulanıyor. Ama en

önemlisi, eskiden sarı basın kartınız varsa bütün etkinliklere, basın toplantılarına, mitinglere, mahkemelere velhasıl her yere rahatça girebilirdiniz. Basın kartının ciddi bir itibarı vardı. Şimdi hiçbir itibarı yok. Başta cumhurbaşkanı ve bakanlar olmak üzere neredeyse bütün siyasilerin etkinlikleri izleyebilmek için turkuaz basın kartınız olması da yetmiyor. Bir de akreditasyon almanız gerekiyor. Dünyanın birçok ülkesinde gazeteciler, meslek örgütlerinden, çoğunlukla da sendikalardan basın kartı alıyor. Tabii şunu da söylemek gerek; ABD gibi bazı ülkelerde medya kuruluşlarının kendi kurumsal kimlik kartları da basın kartı olarak itibar görüyor.”

Çaycıya çorbacıya kart

İletişim Başkanlığı’nın muhalif gördüğü gazetecilerden çalıştıkları kurumlara bakmaksızın basın kartını esirgediğini vurgulayan Türkiye Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı Gökhan Durmuş da şunları söyledi:

“Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilmesinin ardından basın enformasyon genel müdürlüğü adı İletişim Başkanlığı olarak değiştirildi ve tüm kartlar yenilenmek üzere toplandı. Fakat özellikle İletişim Başkanlığı’nın muhalif gördüğü gazetecilere çalıştıkları kurumlara bakmaksızın kartları verilmedi hem de yıllarca hala kartını alamayan yüzlerce meslektaşımız var. Bir tarafta gerçek gazetecilere basın kartları (inceleniyor dışında bir açıklama yok) verilmezken, Ekim ayında TBMM

Genel Kurulunda bir vekilin -Çaycıya çorbacıya veriyorsunuz- sözlerine, -hayır vermiyoruz- diyemediler. Kartlar konusunda maalesef durumumuz bu.”

Basın kartı gaspına karşı her platformda ortaya tepki koyduklarını söyleyen TGS Başkanı Durmuş, şöyle dedi:

“Talep eden üyelerimiz ile dava yoluna giderek kartı almalarını sağlıyoruz. Hukuki destek sağlıyoruz. Meslektaşlarımızla bu şekilde dayanışma içerisindeyiz. Avrupa başta olmak üzere dünyanın büyük çoğunluğunda basın kartlarını gazetecilerin sendikaları veriyor. Türkiye’de de olması gereken basın kartını sendikanın vermesidir. Şu an ki mevcut uygulamada işe başlayan bir gazetecinin basın kartına ulaşma süresi en erken 7 ay. Yani 7 ay gazetecilik yap ama kart isteme deniyor. Oysa sendika tarafından verilse bir hafta içerisinde kartı alabilir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekiyor, şu anki mevcut yapıda basın kartı komisyonunda meslek örgütleri temsilcileri toplamın sadece üçte birini oluşturuyor. Yani İletişim Başkanının istediği kişi kart alabiliyor. Böyle bir sistem olmaz”

2019'da işten çıkarılan gazeteci Banu Tuna: "Gazeteciler haklarından bihaber"

Türkiye’de çalışan gazeteciler pek çok hak ihlali ve sorunla karşı karşıya kalıyor. Bunun bir örneği 2019 yılında Hürriyet Gazetesi’nde iki gün içerisinde 45 kişinin işine son verilmesiyle yaşandı. İşine son verilen gazetecilere tazminatları da ödenmedi. Birçoğunun davası hala sürüyor. Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın (TGS) takipçisi olduğu davalarda son durumu, İstanbul Şube Başkanı, aynı zamanda işine son verilen 45 kişiden biri olan Banu Tuna ile konuştuk.

Esra Ülkar / İstanbul

2 Mart 2023

Sınır Tanımayan Gazeteciler (RSF) örgütünün hazırladığı 2022 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi’nde 180 ülke arasında 149’uncu sırada yer alan Türkiye, gazetecilik hakları açısından da geride. Gazeteciler sendikal hakları elde etme çabasının önündeki engel ise medya patronları. Demirören Grubuna bağlı Hürriyet Gazetesi’nde 2019 yılında bu çabayı sürdüren gazetecilerden 45’inin işine 2 gün içinde son verildi. Bu isimlerden bazıları evlerine “sarı zarf” gönderilerek “yönetim kurulunun işletmesel kararı uyarınca” işlerine son verildiğini öğrenirken, kimi ise yönetim katından gelen telefonla aranarak durumdan haberdar edildi, bilgisayarına giriş yapamayıp işten çıkarıldığını öğrenenler bile oldu. Tazminat hakları da ödenmeyen bu gazeteciler hukuk mücadelesi başlattı. TGS’nin de sürecin takipçisi olduğu davalarla ilgili son durumu öğrenmek ve gazetecilerin sendika haklarına dair ayrıntıları dinlemek için TGS İstanbul Şube Başkanı, aynı zamanda işine son verilen 45 gazeteciden biri olan Banu Tuna ile konuştuk.

Temizlik harekâtı

Hürriyet Gazetesi’nde 23 yıl çalıştıktan sonra işine son verilen Tuna, 2019 yılında gerçekleşen bu olayı ‘temizlik harekâtı’ diye tanımlarken, o süreçte yaşananları şu sözlerle anlatıyor:

“Aradan üç yıldan fazla bir zaman geçtiği ve hayat artık bir parça yoluna girdiği için şimdi daha serinkanlı konuşabiliyorum. O sıralarda hepimiz şaşkın ve öfkeliydik. Gazete geleneğinin Demirören Holding’e satıştan sonra değişmeye başladığının farkındaydık ancak böyle bir intikam hareketine girişeceklerini tahmin etmiyorduk. Değişen gelenek derken habercilik yapma biçiminden bahsetmiyorum, o zaten bariz biçimde değişiyordu. Çalışanlarla kurulan ilişkiden bahsediyorum. Kazanılmış haklarımızı vermeden işten çıkararak hem sözüm ona sendikalı olan bizleri cezalandırdılar hem de geride kalan sendikalı arkadaşlarımıza gözdağı vermek istediler. Çıkarılan 45 isim

arasında deneyimli ve iyi gazeteciler var. Onların yaptığı gazeteciliğe de ihtiyaç kalmamıştı tabii. Nereden baksanız ‘temizlik harekâtı’ olarak tanımlanabilir.”

Tazminat talebimiz tanındı

İşten çıkarılan gazetecilere tazminatları aradan geçen 4 yıllık süreçte tümüyle ödenmedi. Haklarını alabilmek için dava yoluna giden gazetecilerin bir kısmı işe iade davası, bir kısmı ise alacak ve fazla mesai davası açtı. 2019 yılından bu yana süren dava süreçleri üzerinde Tuna, şu bilgileri verdi:

“Hem sendika hem de gazeteciler için hayli sabır gerektiren ve hala bitmemiş bir süreçteyiz. İşten çıkarmalar sonrası sendikamızın avukatları, hatta örgütlenme uzmanımız ve yöneticilerimiz davalara adeta birer dedektif gibi çalışarak hazırlandılar. Çıkarılan 45 kişinin, iddia edildiği gibi kötü performansları veya küçülme politikası nedeniyle değil, sendikal örgütlenmede yer aldıkları için atıldıklarını ispat etmek için. Zaten Hürriyet ile yetki

davamız da olumlu sonuçlandı. TGS'nin Hürriyet'te yeter çoğunluğa ulaştığı kesinleşti. Fakat maalesef işverenin geçerli bir sebep sunmadan itiraz hakkı var. Tüm bu emeğin sonucunda sendikal tazminat talebimiz mahkeme tarafından tanındı. Yani Demirören Holding'in bizi sırf sendikal olduğumuz için işten çıkardığını hukuk önünde ispat ettik. İşe iade davası açanlar sendikal tazminatlarını ve kıdem tazminatlarını aldılar. Alacak davası ve fazla mesai davası açanlar bakımından süreç devam ediyor. Tabii haklarımız ülkenin ekonomik bakımdan istikrarsız bir dönemine denk geldiğinden, dördüncü yıla yaklaşan yargı sürecinde enflasyona yenik düştü."

Sendikalaşma neden önemli?

TGS İstanbul Şube Başkanı Tuna, sendikalaşmanın gazeteciler için önemini vurgularken, "Konu gazetecilik ve medya olduğunda sendikanın varlığı sadece maddi birtakım haklar elde etmekten ibaret değil. Editöryal bağımsızlık talebini de beraberinde getiriyor" diyor. Sendikalı olan, bunun mücadelesini kendi hayatında veren bir gazetecinin, diğer meslek grupları için de hassas hale geldiğini ve duyarlı olduğunu ifade eden Tuna, şöyle devam ediyor:

"Sendikal kazanımları öncelik haline getirmiş gazetecilerin sayısı arttığında or-

taya çıkacak tabloyu bir düşünün. Bugün medyanın da, Türkiye'deki iş yaşamının da bu kadar yozlaşmış, güvencesiz, sömürüye dayalı olmasının önemli nedenlerinden biri, 90'ların başında sendikanın patronlar eliyle basından temizlenmiş olmasıdır. 90'larda tartışmalı bir parlak dönem yaşadıktan sonra hızla yokuş aşağı indi Türkiye basını. Tüketimi teşvik eden, haklara sırtını dönen, bireyselliği öven, yer yer halklar arasında nefreti üreten-yayan bir ana akım oluştu. Bugün geldiğimiz nokta da o ana akım hükümetin propaganda aracına dönüştü."

Anayasayı iktidar tanımıyor ki...

Medya patronlarının sendikalaşmaya neden karşı olduğunu ise Tuna, "Sadece medya patronları değil, tüm patronlar sendikaya karşı" diyerek açıklıyor ve ekliyor:

"Basında birkaç olumlu örnek var ancak onlar da çok küçük yayınlar. Patronlar devlet eliyle bu kadar desteklenir, hukuksuzluklarına göz yumulur, semirtilirse onlar da anayasal hakmış hukukmuş tanımaz. Pandemi bahanesiyle kaç tane grev devlet tarafından engellendi, yasaklandı. AKP döneminde yasaklanan grev sayısı 20. Bu yasaklardan 200 bine yakın işçi etkilendi. Anayasayı iktidar tanımıyor ki, patron tanısın."

Gazeteciler haklarından bihaber

Uzun yıllardır Türkiye'de gazetecilik yapan Banu Tuna'ya, "Türkiye'deki gazetecilik hakları ve gazetecilerin yaşadığı sorunları" sordüğümüzda şu yanıtı veriyor:

"Cevabı çok uzun bir soru. Karşılaştığımız her toplumsal olay önümüze yeni hak ihlalleri ve sorunlar çıkarıyor. Maraş depremleri sonrası bölgeye giden gazetecilere önce saçma bir akreditasyon engeli çıkardılar, sonra akreditasyonu olan gazetecileri de engellemeye başladılar, enkazlara yaklaştırmadılar, tehdit ettiler örneğin. İstiyorlar ki, yarattıkları karanlıkta en küçük bir çatlak oluşmasın, oradan ışık sızmasın. Ülkenin de mesleğin de sorunlarını sabaha kadar sayabiliriz. Artık çözümleri konuşmak lazım. Yavaş yavaş tablo değişmeye başladı ancak gazeteciler haklarından bihaber bir meslek grubu. Yaptıkları haberler ile başkalarının maruz kaldığı hak ihlallerini görünür kılarlar ama kendi haklarını iyi bilmez ve savunmazlar. Bana kalırsa bunun bir nedeni, gazetecilerin de işçi olduğunun gazetecilere unutturulmuş olması. Yan yana durmak, örgütlenmek gerekiyor. Bireysel mücadele yerine topyekûn mücadele vermek gerek"■

Okullu gazeteciler çeşitli nedenlerle meslekten uzaklaşıyor

Medya sektöründe artan kutuplaşma, patronların 'ya bendensin ya öbür taraftan' tavrı, haber üzerindeki baskılar, düşük maaş, fazla mesai ve güvencesiz çalışma koşulları stajyer gazetecileri sektörden uzaklaştırmaya başladı. Gazeteci olmak için çıktıkları yolda mesleğin artık bir albenisi kalmadığını söyleyen gençler, farklı sektörlerde şanslarını denemek istiyorlar.

Beril Çanakçı

6 Mart 2023

Türkiye'de medya sektöründeki mevcut sıkıntılar, mesleğe adını atan stajyer gazeteciler tarafından da deneyimleniyor. Birçoğu staj yaptıkları kuruluşlarda mesleğin inceliklerini öğrenmelerine rağmen çalışma koşulları ve sektörün geleceği söz konusu olduğunda endişelerini dile getiriyorlar. 9. Köy'e açıklamalarda bulunan stajyer gazeteciler ile çalışma koşulları ve gelecek planlarını, Avukat Ömür Dedeoğlu ile de konunun hukuki kısmını konuştuk.

Harçlığı idareli kullanmak

Kadir Has Üniversitesi, Yeni Medya Bölümü'nde okuyan İ.P., zorunlu stajını 'alternatif' veya 'bağımsız' olarak nitelendirilen bir medya kuruluşunda yapmış. Staj

yapacağı yeri kendi imkanlarıyla bulduğunu ifade ederken, deneyiminin ise beklentisini karşılamadığını şu sözlerle açıklıyor:

"Ana akım medya kuruluşlarına stajyer olarak girmenin çok zor olduğunu ve torpil gerektirdiğini bildiğimden, şansımı alternatif medyada denemeye karar verdim. Açıkçası stajyer olarak kabul edilmem çok da zor olmadı. Sigorta veya herhangi bir ücret veremedikleri için staja kabul sürecim çok daha hızlı ilerledi."

Herhangi bir güvence veya maaş beklentisi olmadan çalıştığını ifade eden İ.P., işe alınırken 'gönüllü stajyer' olarak nitelendirildiğini söylüyor. Öte yandan, staj yapacağı yeri kolay bulmasına sevinmesine rağmen ilerleyen dönemlerde çalışma koşullarının onu zorladığını anlatıyor.

"Açıkçası bir medya kuruluşuna stajyer olarak kabul edilmenin mutluluğu ile bu durumu o an çok problem etmemiştim. Ama daha sonra başta yol masrafı olmak üzere, habere giderken yaptığım harca-

malar beni zorlamaya başladı. Harçlığımı idareli kullanmak için mesafesi uzak olan haberlere gitmediğim de oluyordu."

KYK bursu kesilir mi?

Stajyerlerin çalışma koşullarını ve hukuki haklarını Avukat Ömür Dedeoğlu'na soruyoruz. Dedeoğlu, stajyerlere ödenecek ücreti ilgili kanun maddesine dayanarak şöyle açıklıyor:

"3308 sayılı mesleki eğitim kanunun- da belirlendiği üzere staj yapan personele en az net asgari ücretin yüzde 30'u kadar ödeme yapılması zorunludur. Stajyerlere net asgari ücret tutarına kadar yapılan tüm ödemeler gelir vergisi ve damga vergisinden muaf tutulmaktadır. 20'den az çalışanı olan işyerlerinde ise staj yapan personelle- re asgari ücretin net tutarının en az yüzde 20 oranında ödeme yapılmalıdır."

Stajyerlere sigorta yapılması da diğer

tartışma konusu. Birçok stajyer aynı zamanda öğrenci de olduğundan, KYK bursunun kesilmemesi için sigortasız çalışmayı kabul ediyor. Dedeoğlu, bu durumun doğru bilinen bir yanlış olduğunu açıklayarak, işverenin istihdam edeceği stajyer için iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almakla yükümlü olduğunu vurguluyor:

“İşletmelerde stajyer olarak çalışan kişilerin SGK primleri bağlı bulunduğu eğitim kurumlarınca yatırılmaktadır. Bu alanda işletmelerde herhangi bir sorumluluk bulunmamaktadır. Fakat iş kazası ve meslek hastalığı durumunda işletmelerin diğer çalışanlarında olduğu gibi sorumluluğu mevcuttur. Çalışma halinde öğrenim kredi kesilmesi maddesi ise yürürlükten kaldırıldı. KYK Bursu hiçbir şekilde çalışmaya engel olmamalıdır.”

Haber müdürünün yeğeni

Kerim D. İse, İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü son sınıf öğrencisi, ana akımdaki bir medya kanalında yaptığı zorunlu stajını yeni bitirmiş. Stajını adı bi-

linen, iyi bir televizyon kanalında yapmasına karşın meslekten uzaklaştığını, buna çalıştığı kuruluştaki bir gelecek görememesinin sebep olduğunu ifade ediyor:

“Açıkçası bir stajyere göre birçok vasıflı iş yaptım. Ancak olay stajımın bitmesine yakın, yani bir kadro beklentisine girdiğim an başladı. Staj süresince amirlerimden benden memnun olduklarını birçok kez dile getirmelerine karşın, bana teklif edilmesi gereken pozisyona haber müdürünün yeğeni alındı. Kendisinin gazetecilik geçmişi olmadığını da biliyorum. Staj bitiminde bana çok başarılı olduğumu söyleyen amirlerim ‘Yolun açık olsun’ diyebildi sadece. Başarılı olduğumuz yerlerde de işe alınmayacaksak, biz nerede çalışacağız?”

Kerim D. kendisini meslekten uzaklaştıran ve motivasyonunu asıl kaybettiren şeyin ise çalıştığı kuruluştaki tecrübeli gazetecilerin durumu olduğunu söylüyor:

“Başlarda işe alınmadığıma gerçekten çok üzülmuştum. Ama sonra o kuruluştaki 10-15 yıldır çalışan mesai arkadaşlarımdan aldığı maaşları, asla yükselmeyen pozisyonlarını düşününce bu sektörün bana bir şey vaat edemeyeceğini anladım. İşinizi çok iyi yapsanız, kıdemli olsanız dahi yükselmek için mutlaka birilerinin tanıdığı ve bir tarafa ait olmanız gerekiyor. Bu ikisi yoksa yine de sevilirsiniz, ama yıllarca aynı konumda kalıyorsunuz. Bu durum bana etik veya profesyonel gelmiyor, o sebeple başka bir sektörde şansımı denemeyi düşünüyorum”■

“Google’a sorduk siz teröristmişsiniz!”

Gazeteci Sezgin Kartal, 10 Ocak Çalışan Gazeteciler Günü’nde evinin kapısı koçbaşı ile kırılarak gözaltına alındı ve 3 gün sonra tutuklanarak cezaevine gönderildi. Kartal hakkında örgüt üyeliği suçundan hazırlanan iddianamede, Sezgin Kartal’ın Google Maps görüntüsüne göre hakkında yakalama kararı bulunan bir teröriste benzediği ve bu gerekçeyle tutuklandığı iddia ediliyor.

Serbest gazeteci Sezgin Kartal, 10 Ocak Çalışan Gazeteciler Günü’nde “evinin kapısı koçbaşı ile kırılarak” gözaltına alındı. Kartal 3 gün gözaltında kalmasının ardından “örgüt üyeliği” suçundan tutuklanarak Marmara Kapalı Cezaevine gönderildi. 13 Ocak tarihinden bu yana tutuklu bulunan Kartal hakkında hazırlanan iddianamede, başka bir suçtan aranan kişiyle “burun, saç, alın ve yanak yapısı bakımından benzerlik gösterdiği, bunun da 10 Kasım 2021 tarihli Ankara Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı raporu ile tespit edildiği” gerekçesi yer alıyor. İddianame savcısı, Kartal’ın terör örgütüyle bağlantısına ilişkin en yenisi beş yıl önce olan soruşturma ve dava dosyaları ile ev aramasında ele geçirilen dijital materyallerde yer alan fotoğrafları delil olarak gösteriyor. İddianamede Kartal’ı suçlama konusu yapılan fotoğrafın çekildiği tarihten iki gün önce İstanbul’dan yola çıktığı, telefonunun Şanlıurfa’nın Sırtuç ilçesinde 26 Eylül 2014 tarihinde 3 saat boyunca sinyal vermeyi kestiği, ve dolayısıyla telefonunu kapattığının tespit edildiği belirtilerek “Sırtuç ilçesi ile fotoğrafın çekildiği Ayn el-Arab kenti arasındaki mesafenin Google üzerinden yapılan araştır-

mada 10 KM olduğunun belirlendiği, bu kapsamda şüphelinin bahse konu tarihte Suriye’nin Ayn el-Arab kentinde bulunan PKK/KCK/YPG silahlı terör örgütü üyeleri ile buluşup silahlı eylemlerde bulunmak amacı ile Şanlıurfa ili Sırtuç ilçesinden illegal yoldan yurttan çıkış yaptığı yönünde kuvvetli şüphenin olduğu” ifadeleri yer alıyor. Savcılık ayrıca Sezgin Kartal’ın “gazeteci kimliği altında örgüte müzahir yayınlar üzerinden silahlı terör örgütünün eylem ve ideolojisini halka sempatik olarak gösterme çabasıyla yazılar kaleme aldığı” gerekçesiyle silahlı terör örgütü üyeliği suçundan TCK’nın 220.maddesine istinaden cezalandırılmasını talep etti. Savcılık ayrıca Kartal’ın dosyasına “gizlilik” kararı da getirdi.

Dosyada gösterilen tek delil bir fotoğraf

Sezgin Kartal’ı bu davada savunan Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği avukatı Merve Kurhan, Kartal’ın tutuklanma gerekçesini ve dava sürecini şu sözlerle anlattı:

Meltem Suat

8 Mart 2023

“Sezgin Kartal 2020 yılına ait bir soruşturma kapsamında 2023 Ocak ayında evine yapılan baskınla gözaltına alındı, örgüt üyeliği iddiası var ve dosyada gösterilen tek delil bir fotoğraf karesi. Bu fotoğraf karesi net değil, uzman incelemesine muhtaç bir kare. Dosyada soruşturma aşamasında gizlilik olduğu için maalesef dosyada ne var ne yok avukatları olarak sağlıklı bir inceleme yapamadık. Daha sonra iddianame düzenlenip dava açıldığında dosyayı inceleyebildik. Sezgin Kartal evinden gözaltına alındığı andan itibaren medya ve hukuk çalışmaları derneği avukatları olarak takip etmeye başladık. Gözaltına, gizliliğe itiraz ettik. 10 Ocak’ta gözaltına alındıktan sonra 13 Ocak’ta sulh ceza sorgusunda tutuklama kararı verildi. Tutuklama tedbiri tabii ki bu dosya için gerekli değildi, adli kontrol hükümleri ile de tutuklamadan beklenen elde edilebilirdi ancak tutuklama gibi ağır bir tedbir kararı verildi. Sezgin Kartal uzun yıllardır gazetecilik yapan ve işi ge-

reği sık sık adliye binalarına da girip çıkan biri, dolayısıyla soruşturma kapsamında savcılığın rahatlıkla kendisine ulaşılabilceği bir pozisyonda aslında. Bu yönüyle soruşturmanın yürütülme biçimi, gözaltına alınma biçimi usule aykırı, ayrıca kaçma şüphesi gerekçesi ile tutuklanması da gerekçesiz ve ölçüsüz bir tedbir.”

Sezgin Kartal 13 Ocaktan beri tutuklu, ağır cezada örgüt üyeliği iddiası ile davası açıldı. Dava açıldığında tensip ile tutukluluk halinin devamına karar verildi, buna itiraz ettik itirazımız reddedildi, şu an AYM’ye (Anayasa Mahkemesi) başvuru yapmak üzere hazırlık yapıyoruz. Duruşma tarihi olan 04 Nisan 2023’e tarihe kadar her ay tutukluluk hali gözden geçirilecek. Kartal’ın tutuklanma gerekçesi olarak -Google Maps ve baz istasyonu verilerinin incelendiği, söz konusu tarihlerde baz verisi alamadık o süre zarfında da Kobane’ye gitti- deniliyor ancak -baz verisi alamıyoruz- dedikleri süre gece, oysa delil olarak sunulan fotoğraf gündüz çekilmiş, bariz bir tutarsızlık var.”

Gazeteciler gözaltına alındığında ne yapılmalı?Konuyla ilgili görüşüne başvurduğumuz hukukçular şu bilgileri verdiler:

Ceza Muhakemeleri Kanunu’nun (CMK) 91. maddesinde gözaltına alınma, “Gözaltına alma, bir suç işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığı ve zorunluluk arz etmesi nedeniyle hâkim önüne çıkarılınca kadar yakalama işlemi yapılan kişinin özgürlüğünün kolluk tarafından kısıtlanması-alıkonulması” şeklinde tanımlanıyor. Kanunun aynı maddesine göre gözaltı süresi gözaltına alınan kişinin, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren kural olarak 24 saati geçemez. Ancak Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda gözaltı süresi 48 saate çıkabiliyor. Gözaltı sürecinde yakınları arama, yakınlarla haber verilmesini isteme hakkı, bir avukatın hukuksal yardımından yararlanma hakkı, haklar ve ne ile suçlandığı hakkında bilgilendirilme, bir doktor tarafından muayene edilme hakkı (sağlık kontrolü), atılı suçla ilgili bilgi verme-susma hakkı, gözaltı işlemine karşı itiraz etme gibi haklara sahip olunuyor.

Hukukçulara göre gözaltı süresince sahip olunan haklar ise şöyle:

Yakınları arama hakkı: Gözaltı işlemi başladığı anda bir yakınınızı arama hakkına sahipsiniz. Bunu cep telefonu ile yapabileceğiniz gibi telefonunuz yoksa karakolda polislerin temin edeceği bir telefonla da yapabilirsiniz. Bu sadece ailenizi arayabileceğiniz anlamına gelmiyor arkadaş, tanıdıklar veya bu durumda size faydası olacağını düşündüğünüz meslek odanızın ilgilisi, sendika temsilcinizi arayabilirsiniz.

Avukat talep etme hakkı: Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatınızla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanınızda olmasını ve hukuki yardımda bulunmasını talep etme hakkınız vardır. Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde yürütülen soruşturmalarda gözaltına alma işlemi yapan kolluk kuvvetleri tarafından veya Cumhuriyet Savcısının “ifade alması sırasında” avukat sayısı bir ile sınırlandırılmıştır. Avukat ile görüşme denetime ve gözetime tabi değildir. Her zaman görüşme hakkına sahipsiniz.

Bilgilendirilme hakkı: Gözaltına alındığınız anda, haklarınız ve suçlamaya ilişkin olarak yapılan bildirim yazılı olmak zorundadır. Yazılı yapılması mümkün değilse sözlü olarak derhal bildirim yapılmalıdır. Bu bildirim anlayacağınız bir dilde ve şekilde yapılmalıdır.

Susma hakkı: Haklarınızda suçlamalarla ilgili bilgi vermeme (susma) hakkına sahipsiniz. Hiç kimse kendisini veya kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

İstatistiklere göre gazeteciler haber takibi yaparken en çok “görevi yaptırmamak için direnme suçu, cumhurbaşkanına hakaret suçu ve terörle mücadele kanununa muhalefet suçu” isnatlarıyla gözaltına alınıyor. Gözaltına alınan gazeteci eğer bir kuruma bağlı değilse ve serbest olarak çalışıyorsa basın mensuplarına hukuki yardım veren Türkiye Gazeteciler Sendikası, Disk-Basın İş ve Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği gibi kurumlara başvurarak avukat talebinde bulunabiliyor ■

Türkiye’de gazeteci adayı olmak

Türkiye’de gazetecilik eğitimi alan öğrencilerin basın özgürlüğü kavramına nasıl baktığı, iletişim fakültelerinde nasıl bir atmosferin yer aldığı sorularını Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi asistanı Özgür Can Yolcu cevapladı: “Gençlerin akıllarında meslek kaygısı var, -iş bulabilecek miyim?- sorusu var.”

Delal Meltem Demir

8 Mart 2023

“İletişim fakültelerinde eğitim alan geleceğin gazetecileri meslek hakkında ne düşünüyor?” Bu soruya yanıt bulmak için, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesinde asistan olarak görev yapan Özgür Can Yolcu ile konuştuk. Gazetecilik mesleğinin şu anda bir “sıkışmışlık yaşadığını” kaydeden Yolcu, gençlerin mevcut koşullarda, “gelecekte nasıl iş bulabilirim?” Kaygısının yoğun olduğunu anlattı. Artık gazetecilik mesleğinin Hürriyet, Milliyet gibi

ana akımlar yerine “freelance” (serbest gazetecilik) boyutunda ilerleyeceği görüşünü savunan Yolcu, sorularımızı şöyle yanıtladı:

Öğrencileriniz meslekteki geleceklerine nasıl bakıyor?

Yolcu: “Türkiye’de gazetecilik mesleği şu an bir sıkışmışlığın içinde. Ana akım medyanın dışında alternatif gazeteler ve bağımsız gazetecilerin hem maddi anlamda hem de habere erişim anlamında ciddi sıkıntılar çektiği görülmekte. Her geçen gün artan kağıt maliyetleri, Basın İlan Kurumu’ndan yeterli maddi desteği alamaması alternatif gazeteleri zora sokmakta. Bağımsız

gazeteciler yeterli finans desteği olmadan meslek yürütmeye çabasında. Bu sıkışmışlığın nedenlerini ekonomi, sosyal ve siyasal olmak üzere üç başlık altında toplayabiliriz. Örneğin; Reuters Enstitüsü’nün hazırladığı 2021-2022 raporlarına baktığımızda Türkiye’de habere güvenin ciddi bir şekilde azaldığı görülmektedir. Habere güven, bir günde ya da bir haftada azalmadı. Ekonomik, politik ve sosyal süreçlerinden getirdiği olgular nedeniyle azaldığını düşünüyorum. Gazetecilik öğrencilerinin çoğunda mesleki endişelerinin olduğunu gözlemliyorum. -Türkiye şartlarında na-

Fotoğraf: Depophotos – İhsan Sercan Özkuş

sıl gazetecilik yapabiliriz ki?- sorusunu ileten öğrenci arkadaşlarımız var. Ulusal basında iş bulamayacaklarını düşünenler var, bağımsız gazetecilik yapmak isteyen öğrenci arkadaşlarımız da maddi sıkıntı yaşayacaklarını ifade ediyorlar. Bence kısmen şu koşullarda haklılar ama umutsuzluğa kapılmamaları gerektiğini her fırsatta belirtiyorum. Gazetecilik mesleği çok onurlu bir meslek.”

Sansür yasası fakültelerde derslere yansdı mı, öğrencilerden size yasa hakkında sorular geldi mi?

Yolcu: Öncelikle terminolojiyi doğru ifade etmek gerektiğini düşünüyorum. Resmi Gazete’de Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun olarak yayınlandı. Hükümet yetkilileri bu kanunu -dezenformasyonla mücadele yasası- olarak adlandırırken, basın meslek örgütleri ve bazı gazeteciler -sansür yasası- olarak adlandırdı. Kanun maddelerini ilk andan itibaren detaylı bir şekilde inceledim. Bence de ucu açık ve tartışma yaratan maddeler var. Bu maddelerden bazılarını, (5., 7., 29., ve 34.maddeler) bağımsız gazeteciler için ciddi bir sorun olarak görüyorum. Tabii ki biz bunları okulda gazeteci adayları olan arkadaşlarla tartışıyoruz. Bu yasaların mesleki anlamda bizlere neler getireceği üzerine fikir alışverişinde bulunuyoruz. Yasanın içeriklerini bilmeyen gazeteci adayı arkadaşlarımız da var.- Mesleğe güven bu yasayla etkilenir mi?- tartışılır, -ondan öncesinde güven var mıydı, yok muydu?- sorularını da sormak gerektiğini düşünüyorum.

Mesleğin başındaki çekinceleri ya da düşünceleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yolcu: “Gazetecilik öğrencilerinin meslek üzerindeki kaygıları çok fazla. Bunlardan biri de -iş bulabilir miyim?-Çünkü genelde gazetecilik öğrencilerimiz alternatif medyada ya da bağımsız gazetecilik iş modellerini şu anlık ne yazık ki özümseyemediler. Kısmen kürsülerde anlatıyoruz, bağımsız gazeteciliğin nasıl yapılması gerektiğini, alternatif gazetecilik süreçlerinin ne olduğunu, ille de ana akım medyada iş bulmalarına gerek olmadığını aktarmaya çalışıyoruz. Ana akım medyanın sınırlı oluşu, televizyon ha-

berciliği ve gazetecilikte geleneksel medyanın tiraj düşüklüğünden kaynaklı çalışın alımlarının fazla olmaması, gazeteci adaylarımız iş konusunda kaygılandırıran bir durumdur. Tabii ki kaygılarını anlatabiliyorum. Hürriyet’te, Milliyet’te çalışmanın eskiden bir avantajı varken artık bir avantajı olduğunu düşünmüyorum. Şu an gazetecilik mesleğinin bağımsız bir alanda free lance şekilde devam ettirebileceğini ve daha ilkeli bir gazetecilik anlayışının var olduğunu düşünüyorum.”

Ülkemizde basın özgürlüğü konuları çok konuşulmakta, yapılan haberlerinden dolayı gözaltı veya soruşturma alan birçok meslektaşımız var bu konular okullara, öğrencilere nasıl yansıyor?

Yolcu: “Öğrenci arkadaşlarımıza gazetecilik mesleğinin etik kodlarına sıkı sıkıya bağlı olmaları gerektiğini her fırsatta vurguluyoruz. Bence ilkeli bir gazeteci, etik kodlara sıkı sıkıya bağlı kalmalı. Öğrenci arkadaşlarımızın önce bu etik kodları doğru özümsemesi gerektiğini düşünüyorum. Yani yalan yanlış haberden kaçınmaları gerekiyor, haberini teyit etmeli, fotoğraf kullanımına dikkat etmeli, uzman kişilere başvurmalı... Mesleğe ister ulusal gazetede ister bağımsız olarak devam etsin hiç fark etmez, yeter ki etik normları özümsemiş bir gazeteci olsun. Tık uğruna, reklam uğruna mesleği zedelemesin.”

İletişim fakültesinde gazetecilik eğitimi alan öğrenciler sizce gazeteciliğin daha çok hangi alanlarında çalışmak istiyorlar? Günümüzde yaygınlaşmakta olan dijital medya gazeteciliğine ilgi nasıl?

Yolcu: “Gazeteci adaylarına çeşitli mecralarda gazetecilik yapılabileceğini her fırsatta anlatmaya çalışıyorum. Çünkü ben podcast de yapıyorum. Haber Atölyesi | Podcast isminde bir programım var. Bir yıldan beri podcast camiasında, medya alanlarındaki bütün haber türlerindeki yapılan etik ihlalleri tartıştığım bir program. Haliyle arkadaşlara da podcast haberciliğini anlatıyorum. Daha başka mecra örneği vermek gerekirse mesela TikTok platformu, Türkiye’de gazetecilik alanında fazla popülerliği olmayabilir ama ilerleyen dönemlerde emin olabilirsiniz ki TikTok

haberciliği daha da gelişecektir. Dünya’da iyi örnekler var. Türkiye’de yapılıyor ama dünya ölçeğiyle karşılaştığımız zaman çok az. Youtube haberciliği hala popülerliğini devam ettiriyor. Twitter gazeteciliği de yine aynı şekilde, gazetecilik mesleğinin dijital dönüşümüne katkı sağlayan platformlar ve buralarda da gazetecilik çok daha iyi yapılıyor. Öğrenci arkadaşlarımız, TikTok, Podcast, Facebook, Youtube gibi sosyal medya mecralarında gazetecilik yapılabileceğini anlatmaya çalışıyorum. Şu an gazeteci adaylarımız, çoğunlukla dijitali daha alternatif olarak görüyor ve dijital ortamda iş yapmak istiyorlar. Ben podcast programı yaptığım için podcast’ta haberin nasıl yapıldığını, nelere dikkat edilmesi gerektiğini sohbetlerimizde ve kürsülerde anlatıyorum. Zaten ana akım medyada değil de dijitalde iş yapmalarının onlar için daha sağlıklı olacağını düşünüyorum.”

Öğrenciler açısından gazetecilik mesleğine -erkek mesleği, kadınların yapması zor gibi bir düşünce hakim mi?

Yolcu: “Fakültede böyle bir düşünce hakim değil. Mesleğin erkek mesleği olduğunu düşünen arkadaşlar olduğunu da zannetmiyorum. Kadın erkek eşitliğine önem veriyor öğrenci arkadaşlarımız. Meslek, erkek mesleği değil ama eril bir medya tahakkümünün içerisinde. Kadın gazeteciler eril medyanın içerisinde, mesleği devam ettirmeye çalışıyorlar. Üzücü bir durum ki, yönetici kadrolarda kadın arkadaşlar çok az sayıda bulunuyor. Çok değerli kadın editör arkadaşlarımız var, kıymetli işler yapıyorlar. -Medyayı nasıl eşitlikçi bir medya haline getirebiliriz?- sorusunu hep birlikte sormamız gerektiğini düşünüyorum.”

Fakülte ortamına meslekte yapılan ayrımcılıklar, nefret dili kullanımı nasıl yansıyor?

Yolcu: “Meslekte yapılan etik ihlallerin neler olduğunu, doğru haberciliğin asıl yapılması gerektiğini detaylı bir şekilde anlatıyoruz. Çevre, kimlik, sağlık vb. haber türlerinde haber yapılırken dikkat edilmesi gereken noktaları örneklerle destekleyerek aktarıyoruz. Çünkü medya nefreti, kasus bir silah olarak kullanıyor. Medyanın geliştirdiği nefret dili toplum içinde hızlı bir şekilde karşılık buluyor”■

Büyük deprem felaketinde gerçekleri nasıl saklamak istediler?

Haber yapmaları engellenen, tehdit edilen, itilip kakılan gazetecilerle konuştuk. İrem Afşin: “Polisten -boynunu keserim- tehdidi aldım” Fatma Keber: “Telefonumuzu alıp görüntülerimizi sildiler”

Zülal Koçer

10 Mart 2023

Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi merkezli büyük deprem ve ardından yaşanan depremler Adana, Adıyaman, Gaziantep, Diyarbakır, Hatay, Kilis, Malatya, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Şanlıurfa'da büyük çaplı yıkıma neden oldu.

Depremin yarattığı yıkımın boyutu ilk anda yeterince anlaşılamasa da günler içinde bölgede çalışan gazetecilerin haberleri ve sosyal medyadan yükselen yardım sesleri, yıkımın ne denli büyük olduğunu ortaya koydu. Bu haberler, korkunç yıkımın sorumlularını da “geç kalınmış, yetersiz tedbirler, basiretsizlik ve yönetim zafiyeti” açısından ortaya koyarak açığa çıkarmış oldu.

Bölgede çalışan gazeteciler durumu ilk andan itibaren aktarmaya çabalarırken, ülkenin her yerinden ve yurtdışından pek çok gazeteci de deprem bölgesine akın etti.

İlk günler yıkım haberleri geçen gazeteciler, sonraki günlerde “engelleniyoruz” diyerek farklı haberler yapmaya başladı, ardından da bölgeden “gözüne alınan gazeteciler” haberleri gelmeye başladı.

Depremin ikinci gününde, Şanlıurfa'nın Birecik ilçesinde bina enkazındaki çalışmaları görüntüleyen JINNEWS muhabiri Sema Çağlak, Mezopotamya Ajansı muhabiri Mahmut Altıntaş ile birlikte turkuaz basın kartları olmadığı gerekçesiyle gözüne alınmıştı.

Ahmet Ayva

Yaklaşık 4 saat gözaltında kaldıklarını aktaran Sema Çağlak enkazı çekmelerinin ve halkın yaşadığı sorunu aktarmalarının engellendiğini ifade etti. Çağlak kendileri engellenirken Anadolu Ajansı, TRT gibi kurumların rahatlıkla çekim yaptığını da sözlerine ekledi.

OHAL ilanı sonrası engellemelerin başladığını kaydeden Çağlak "Biz gerçekleri aktarıyoruz. Kendi yetersizliklerinin kamuoyuna ulaşmaması için, halkın yaşadığı mağduriyeti aktarmamız istenmediği için engellendik" dedi.

İngiltere'den bir televizyon ekibiyle çalışan gazeteci İrem Afşin ise depremin ikinci gününden itibaren 10 gün boyunca Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Gaziantep'te çalışmalarını sürdürdü.

İrem Afşin

Afşin, çalışmaları sırasında tehditlere varan engellemelerle karşılaştığını anlattı:

"OHAL ilan edilene kadar biz gazeteciler sahada herhangi bir engel, taciz ve baskıyla karşılaşmadığımız gibi polisten de askerden de yardım gördük. Fakat OHAL ilanının hemen ardından, sanki AFAD yetkililerine de polise de bir talimat verilmişcesine çok ciddi anlamda baskı ve engelleme ile karşı karşıya kaldık."

Yayını keserim

Afşin, bu engellemelerin yayının içeriğine müdahaleye kadar vardığını şöyle dile getirdi:

"Biz canlı yayın yapan bir ekiptik. Şanlıurfa'daki çadır kentte çekim yapacaktık

Fotoğraf: Fatma Keber

akşam saatinde. Bölgeden sorumlu polis amiri gelip benimle konuştu. Bana dedi ki -bu yabancı televizyon kanalını sen mi çağırdın? Niye bunlarla geldin? Türk müsün?- Ben de -evet- dedim, -İstanbul'dan geldim ve gazeteciyim.- Sonra şöyle dedi bana: -Benim biraz İngilizcem var, şimdi bu yayını yapmanıza izin vereceğim ama Türk devletini rencide edecek, aciz gösterecek herhangi ters bir şey söylenirse ben bu yayını keserim.- Ben de yanıt olarak yayını kesmeyeceğimi, canlı yayın olduğunu ama ancak yayından sonra görüşebileceğimizi söyledim. -E, ben o zaman yayından sonra ne yapacağımı bilirim sana- dedi bana."

Kamera arkasında tehdit

Afşin, Adıyaman Yenimahalle çadır kentte sorumlu bir polis amirinin yayın esnasında kamera arkasından parmağını boynuna götürüp kesmek anlamına gelen bir işaret yaptığını ve sonrasında yaşananları şöyle anlattı:

"Yaklaşık 3 metre mesafede tam onu göreceğim bir yere geçip, bana -boynunu keserim- hareketi yaptı. O esnada bir an durakladım, çeviri yapamadım. Yayın sonrası yanına gittiğimde -Ben öyle demek istemedim, çok fazla çektiniz, yayını kesin artık anlamında yaptım- diyerek tutumunu değiştirdi. Hayatımda ilk defa böyle bir şey başıma geldi."

Ama OHAL var

Afşin, OHAL ilanının ardından

AFAD'ın sorumlu olduğu bölgelerde valilik ya da kaymakamlık izni şartı getirildiğini ve koşulların değiştiğini de anlattı:

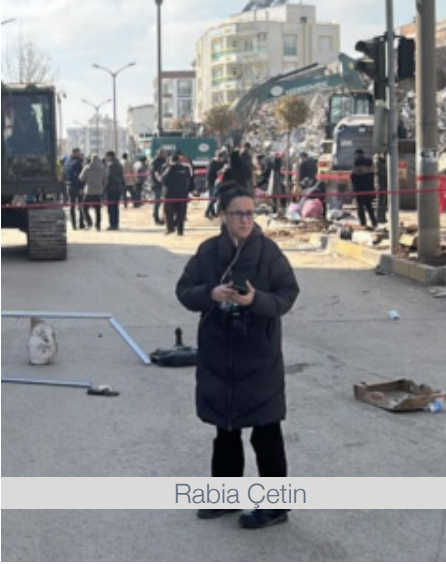
"Aslında böyle bir karar yok ama dinlemiyorlar. AFAD Maraş müdürüyle telefonda görüştüm, itirazımı dile getirdim. Müdür bana -İrem Hanım normalde haklısınız ama artık OHAL var, yeni kurallarmız var- diye bu tutumlarını izaha çalıştı"

1999 yılında Gölcük depremi ve 2011 yılında Van depreminde de sahada çalıştığını aktaran Afşin ilk kez böyle bir engelleme ile karşı karşıya kaldığını sözlerine ekledi.

Kolluk gelene kadar

Deprem sonrasında Antakya'ya giden gazeteci Ahmet Ayva, beşinci güne kadar herhangi bir engelle karşılaşmadıklarını belirterek "Çünkü henüz kolluk gelmemişti. Fakat beşinci günün ortalarına doğru yoğun bir güvenlik önlemi söz konusu olunca, enkazlara çıkmamıza izin verilmedi. Buna daha çok asker ve AFAD yetkilileri engel oldu. Gereçekleri ise artçıların sürdüğü ve AA muhabirlerinin enkaz alanında halihazırda çekimde olduğu yönündeydi" diye konuştu.

Ayva "Böylesi bir afet durumunda hem telekomünikasyon hem de BTK (Bilişim Teknolojileri Kurumu) boyutuyla yurttaşların haber almasının önüne geçildi. Gazetecilik faaliyetimiz ve yurttaşların haber hakkı engellendi" dedi.

Rabia Çetin

Telefondaki çekimleri sildi

Urfâdaki depremde kendi yaşadığı ev de büyük hasar gören gazeteci Fatma Keber, bir bina enkazında çalıştıkları sırada, çekim yapan arkadaşı ile birlikte engelleme ile karşılaştı. Keber, koluğun belirlediği alanda çekim yaptıklarını, enkazdan bir kişi çıkarılınca diğer basın kuruluşlarıyla birlikte çıkarılan kişiye yaklaştıklarını anlatırken, “Biz de biraz yanaştık, oradaki polis, benim çekim yapan arkadaşımın üzerine yürüdü, telefonunu elinden alıp o ana kadar çektiği her şeyi sildi, çöp kutusuna dahi girip çekimlerin tamamını silip bizi oradan uzaklaştırdı” dedi.

Depremi ilk gününde Şanlıurfa İpek-yolu’nda bulunan gazeteci Rabia Çetin burada ise enkazdan cenazeler çıkarılırken arama kurtarma ekipleri ve askerlerin görüntü almalarını engellediğini söyledi. Sonraki günlerde Adıyaman’a geçen Çetin, depremden etkilenen insanların da “Şimdiye kadar neredeydiniz? Bu saatten sonra çekseniz ne olacak” tepkisiyle karşılaştıklarını ifade etti.

İhmaller duyulmasını

Korucuların da kendilerini engellediğini söyleyen Çetin bir enkazdaki yurtaşın “Buraya geç geldiler” dediği anı çektiği anda saldırıya uğradığını anlattı. Basnews’te çalışarak, yetersiz, geç kalınmış bir deprem sonrası ortamını haber yapıyor olmasının korucular ve kolluk için rahatsız edici olduğunu belirten Çetin, “İhmallerinin duyulmasını istemiyorlar” dedi.

Akreditasyona rağmen

Diyarbakır’da yaşayan gazeteci Sertaç

Kayar depremin sarsıntısıyla uyandıktan hemen sonra işine koyulan gazetecilerden. Kayar ilk iki günde herhangi bir engelle karşılaşmazken sonrasında bazı bölgelere girişlerinin engellendiğini söyledi. Çalışmalarında turkuaz basın kartı ya da akreditasyon şartı istendiğini belirten Kayar “Akreditasyon başvurusu yaptık ama onun da işe yaramadığı yerler oldu. Benimle birlikte pek çok meslektaşım da engellendi” dedi.

2020’nin başında yaşanan Elazığ depreminde de bölgeye giden Kayar, o zaman herhangi bir engelleme ile karşılaşmadan işini yaptığını belirtti.

Toplum gerçeği öğrenmesin

DİSK Basın İş Genel Başkanı Faruk Eren ise gazetecilere dönük baskı ve engellemeleri şöyle değerlendirdi:

Faruk Eren

“Bunun nedeni iktidarın her zor durumda kaldığında basını susturarak, toplumun gerçekleri öğrenmesini engellemeye çalışmak. Burada da aynısını yaptılar. Bu deprem Cumhuriyet tarihinin en büyük felaketi ve yönetenler bu felakete karşı aciz kaldılar, zamanında müdahale edemediler. Hem enkaz altında kalanları kurtarmak hem sağ kalanların temel ihtiyacını karşılama konusunda büyük bir beceriksizliğe şahit olduk. Bölgeye giden gazeteciler de görevlerini yaparak bu durumu duyuruyorlardı. Fakat depremden birkaç gün sonra sahaya inen kolluk kuvvetleri depremzedelere yardım etmek yerine gazetecileri susturmaya çalıştılar. Gözaltına aldılar, tekmelenen, dayak yiyen meslektaşlarımız oldu. Bu iktidarın, kamuoyunu sadece kendi istediği şeyleri duymasını sağlama çabasının bir parçası olarak görebiliriz ama işe yaramadı. Top-

lumun büyük bir bölümü orada ne olduğunu gazeteciler sayesinde biliyor.”

Turkuaz kart sansür aracı

Turkuaz basın kartı şartının getirilmesine ilişkin Eren, daha önceden verilmiş kartların iptal edildiğine, iktidara biat etmeyen yeni medya organlarında çalışanlara hiç verilmediğine dikkat çekti. Eren “Gazetecinin gazeteci olarak tanınması için bize göre kurum kartı yeterlidir ama iktidar bu turkuaz kartı bir tür sansür aracı, kendilerinden olmayanın haber yapmasını engelleme aracı olarak kullanmaya çalışıyor. Ama bu çağda bu pek mümkün değil” diye konuştu.

Eren akreditasyon şartına ilişkin de “Millet canıyla uğraşırken, gazeteciler canhıraş bir şekilde işini yaparken bir de akreditasyon şartıyla uğraşıyorlar. Depremzedelere yardımı koordine edemeyen yetkililer gazetecilerin akreditasyonunu koordine etmeye çalışıyor, bu da büyük bir saçmalık zaten” ifadelerini kullandı.

Deprem turnusol oldu

“Depremi yarattığı yıkımın boyutlarını gazeteciler sayesinde öğrendik” diyen Eren, “Ama bir süre sonra iktidar gazetecilerin sahada haber yapmasını engelleyerek ve kendilerine biat etmiş gazetecilere, televizyon ve internet sitelerine belli ki bir tür talimat verdi ve orada sanki her şey yolundaymış gibi tozpembe haberler geçilmeye başlandı. İki türlü gazetecilik gördük biz burada, birincisi topluma gerçeği aktarmaya çalışan gazeteciler, bir de hakikati eğip bükerek sadece iktidarın gözünden haber yapan, iktidarı kollayan gazetecilik. Mesela buna dayanamayıp istifa eden meslektaşımız da oldu. Canlı yayında gerçeği anlatan meslektaşımızı da gördük, mikrofonunu depremzededen saklayan gazeteciyi de...” diye konuştu.

Depremi gazetecilik için adeta bir turnusol görevi gördüğüne işaret eden Faruk Eren “Kim gerçek gazeteci, kim gerçekten kamu yararına haber yaptı, kim iktidarın sesi oldu, bunlar çok net ortaya çıktı” dedi ■

Sertaç Kaya

Depremi görünmez kahramanları, gazeteciler...

Orhan Erkilic

Depremi yaşadığı ilk dakikalardan bugüne, sayısının bini geçtiği artçı depremlerin gölgesinde mesleki sorumluluklarını yerine getirme düşüncesiyle kamuoyunun dikkatini deprem bölgesine çeviren gazeteciler, o zorlu süreçte mesleklerini yerine getirmek için neler yaşadıklarını 9. Köy'e anlatılar.

Kışın tam ortasında yaşanan deprem felaketi, çok sayıda gazetecinin ölümüne yol açarken, sağ kalan deprem mağdurları arasında “haberciler” de vardı. Enkaz altında kalan gazetecilerden Aydın Akyürek ve Mahsun Kara, dondurucu soğukta mahsur kaldıkları yıkıntıdan çıkar çıkmaz yayın yapma, haber yazdırma telaşına düştü. Gazeteci Orhan Erkilic, ise doğum yapmak üzere olan eşiyle birlikte, oturdukları evde depreme yakalandı, bu süre boyunca doğumun gecikmesi için dua etti.

Büyük felaketi yaşayan gazetecilere, deprem öncesi ve sonrasındaki izlenimlerini sorduk, Medya27 haber sitesinin imtiyaz sahibi gazeteci Aydın Akyürek, deprem anında herkes gibi büyük bir korku yaşadıklarını ve dışarıya güçlükle çıkabildiklerini anlattı:

“Deprem olağanüstü hasar yarattı, toplanma alanları var olmadığı için vatandaşlar ilk etapta ne kadar sağlıklı olduğu bilinmese de ayakta kalan okullar, spor

Mehmet Şirin Demir

10 Mart 2023

Aydın Akyürek

salonları ve taziye evlerine sığındı, kimileri ise kendi imkanlarıyla çadır kurma çabasına girdiler, sonuçta bizler gazeteciyiz bütün bu yaşanan kaos ve panik içinde yayınlar yaparak vatandaşların durumunu ve taleplerini yetkililere ulaştırmaya çalıştık.”

Depremi büyük tahribatını ancak akşam saatlerine doğru anlayabildiğini dile getiren Akyürek, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Akşam saatlerinde art arda gelen vefat haberleri hepimizin moralini çok bozdu, tarifsiz bir hüznü kapladı yüreğimizi. Üstelik bu ortamda sağ kalanların su, yiyecek taleplerini, -çocuklarımız için gıda bulmalıyız- haykırıışlarını da kimse duymuyordu. Bunlar yaşanırken, inanılmaz içtiğimiz bir damla su dahi boğazımıza düğümlendi. Biz Gaziantep'teydik ama nerden bilebilirdik depremin tam 10 il ve onlarca ilçeyi vurduğunu? İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun dördüncü seviye alarm verildiği açıklamasıyla dehşetin büyüklüğünü idrak etmeye başladık. Depremi verdiği hasar kapsamlı ve büyük

Mahsun Kara

olunca, alınan tedbirler de yetersiz kaldı.”

Gazeteci olduğumuzu unuttuk

Gazeteciliğin zor meslek olduğuna vurgu yapan Akyürek, doğal afet ve deprem gibi durumlarda mesleği sürdürmenin sözle ifade edilemeyecek kadar yoğun tempo gerektirdiğini söyledi:

“Gaziantep ve ilçelerinde süren enkaz altındaki kurtarma çalışmalarına günlerce tanıklık ettik. Bir tarafta yüreği yanan insanlar, diğer tarafta umut ile enkaz altından bir ses bekleyen anneler ve babalarla karşı karşıyaydık. Tarifi zor bir acının içinde zaman zaman gazeteci olduğumuzu dahi unutup, o acıları derinden yaşıyorduk ama yine de elimizden ne geliyorsa yapmaya çalıştık. Süreç boyunca yardım bekleyenlerin ihtiyaçlarını sürekli haberleştirip yetkililere ulaştırdık.”

İlk kez yaşadık

6 Şubat günü, sabaha karşı Kahramanmaraş merkezli 7.7 şiddetinde meydana gelen depreme, Diyarbakır'da evinde yakalandığını belirten eden Tigris Gazetesi muhabiri Mahsun Kara, korkunç sarsıntı ile dışarıya çıktıklarında mahalle sakinleri ile karşılaştıklarını ve herkesin şaşkınlık içinde durumu anlamaya çalıştığını şöyle anlattı:

“Mahallede pek çok binanın yıkıldığını ve enkaz altında insanların olduğunu tespit edince gazeteci arkadaşlarıyla birlikte olay yerine gittik, daha önce böyle korkunç bir felaketle karşılaşmamıştık, biz de şaşkın ve tedirgindik ama bir şekilde mesleğimizin gerektirdiği refleksle hem vatandaşlara yardımcı olmaya çalıştık hem de kamuoyuna bilgi aktardık. Gün aydınlanana kadar Diyarbakır'da sarsıntıyla yıkılan bütün enkaz alanlarına giderek, insanlardan bilgi alarak olan biteni, yaşananları haberleştirdik. Ailelerin çaresiz bekleyişi sırasında kimi zama enkazdan çıkarılan cansız bedenler herkesi yasa boğarken, yaşam belirtisi olup olmadığını öğrenmek için -Sesimi duyan var mı?- çığlıkları kullaklarımızda cınladı, hatta hayatın sadece bir sestten ibaret olduğuna tanıklık ettik. Bütün bu yaşananlar, gözyaşları, çığlıklar hepimizi o kadar etkiledi ki, ben günlerce uyuyamadım, psikolojik olarak çok zorlandım.”

Olağanüstü gündem

Yerel gazetede çalışan gazetecilerin, her gün kendi rutinlerini oluştururken gazetesinin yayın politikasına uygun hareket ettiğini vurgulayan Kara, şöyle dedi:

“Ama olağanüstü bir durumla karşılaştığınızda sizin veya çalıştığınız gazetesinin yayın politikasının artık bir önemi kalmıyor, sadece haber yapmak, insanlara bilgi

aktarmak zorunluluğuna odaklanıyorsunuz. Üstelik birlikte çalıştığımız pek çok arkadaşımızın evi hasar görmüştü, buna rağmen meslektaşlarımız günlerce dışarda kalarak çalıştılar ama bu zorlu sürece rağmen hepimiz çalışmaya devam ettik.”

En zor olan

En zor olanın depremden sonra depremzedeler ile ilgi haber yapmak olduğunu dile getiren Kara, “İnsanlar harap olmuş evlerinin önünde çaresizlik içinde sorunlarıyla boğuşurken onlarla konuşmak, dertlerini dinlemek, yaşadıklarını tekrar hatırlatmak onlar için de biz gazeteciler için de zor bir durumdu. Depremde ben de kuzenimi ve arkadaşlarımı kaybettim, ama bu hengamede acımızı bir kenara bırakıp mesleği icra etme çabasıydık, bu tabii insanı çok zorluyor. Bütün bunları birebir yaşadık.” Dedi.

Doğum bekleniyordu

Voice of America (VOA-Türkçe) adına Gaziantep'te çalışan gazeteci Orhan Erkilic, depreme eşiyle birlikte oturdukları binada yakalanmış, “Önce depremin kısa süreceğini düşündük ama sarsıntı giderek şiddetlendi, korku dolu anlar yaşadık, evden dışarı çıkacak zaman bulamadık, evimizin içinde bir hayat üçgeni oluşturduk.

Üstelik eşimin o gün doğum yapmasını bekliyorduk” diyor.

Erkılıç, sarsıntının şiddetlenmesiyle yaşadıkları korku dolu anları şöyle anlattı:

“Ben de depremin yaşandığı kentlerden biri olan Gaziantep’te yaşıyorum. Bölgedeki milyonlarca insan gibi ben de o şiddetli sarsıntıya yatağımda uyurken yakalandım. İlk başlarda kısa sürer ve biter diye düşünüyordum. Ancak sarsıntının şiddeti giderek artıyor ve süresi de 1 dakikaya yaklaşıyordu, o an evimiz yıkılmadan deprem bitmeyecek diye düşündüm. Eşim hamileydi ve 6 Şubat Pazartesi doğum bekleniyordu ki biz depreme uyandık. Kendimize oluşturduğumuz hayat üçgeninde, ‘Evimiz başımıza yıkılacak, eğer ölmezsek inşallah enkazdan kurtarılanaya kadar doğum başlamaz’ diye dua etmeye başladım. Bir küsur dakikalık o sarsıntı bana yarım saat gibi geldi. Neyse ki korktuğumuz olmadı, kızımız ‘Ezo’ ise depremden 3 gün sonra 9 Şubat’ta dünyaya geldi.”

Kamuoyunu deprem bölgesinden haberdar etmek için ailesini, üç günlük bebeğini geride bırakarak, canla başla enkaz sahasında çalıştıkları sırada, kimi zaman güvenlik güçlerinin ve diğer yetkililerin haber yapmalarına engel olduğunu belirten Orhan Erkılıç, “Bazı enkaz sahalarında kanun bilmediği için yetkisinin dışına çıkarak sivrilmeye çalışan güvenlik güçlerinin dışında herhangi bir sorunla karşılaşmadım. Hatta birçok noktada hem güvenlik güçleri hem de iletişim başkanlığı yöneticileri haberlerimizi yaparken rahat olmamız açısından gereken desteği sağladı.” dedi.

Depremin üzerinden bir ay geçmesine rağmen, haber yoğunluğunun devam ettiğini anlatan Erkılıç, “Toplum olarak zor günlerden geçtik. Bu zorlukları hep

birlikte aşmak için bir yanda mesleğin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirirken öbür taraftan insani sorumlulukları yerine getirme çabasıydık. Bir yandan olayları takip ederek haberlerimi sürdürüyordum bir yandan da bana ulaşarak, yardım isteyenleri ve bölgeye yardım etmek isteyenleri buluşturarak yardımları doğru noktalara yönlendirmeye çalıştık” diyerek, bütün bunlara rağmen gazeteci olmaktan memnun olduğunu sözlerine ekledi.

Görünmez kahramanlar

Batman Gazeteciler ve Yayıncılar Cemiyeti Başkanı Arif Arslan, tespit ettikleri kadarıyla şimdiye kadar 26 gazetecinin depremde hayatını kaybettiğini bildirdi. 11 ili kapsayan büyük depremden, her meslekten pek çok kişi gibi gazetecilerin de derin bir şekilde etkilendiklerini vurgulayan Arslan şunları söyledi:

“Deprem sırasında ne yazık ki çok sayıda meslektaşımızı maalesef kaybettik, sağ kalan meslektaşlarımız ise çok zor şartlarda kısıtlı imkanlarla kamuoyuna bilgi aktarma çabasıydı. Yerel basına mensup arkadaşlarımız bu zorlu şartlar altında mesleklerini icra ederken, bu zorlu süreç aslında bütün insanları psikolojik desteğe ihtiyaç duyar hale getirdi ama özellikle yerel basındaki arkadaşlarımız çok zorlandılar, belki de en çok bu meslektaşlarımızın psikolojik desteğe ihtiyacı var. Canı pahasına enkaza dönüşen binaların önünde, günlerce süren artçı depremlerin gölgesinde haber yaparak kamuoyunun dikkatini buraya çekmeyi başaran her bir arkadaşımız aslında depremin görünmeyen birer kahramanıdır” ■

Arif Arslan

Fotoğraf: Orhan Erkiş

İnternet medyasına resmi ilan düzenlemesi: Yerel basın ne düşünüyor?

Basın İlan Kurumu, internet haber sitelerine de resmi ilan hakkı sağladı. Olumlu gelişme gibi görünse de, düzenlemenin içeriği basın meslek örgütleri tarafından eleştiriliyor. Yeni düzenleme ile gelen resmi ilan hakkı yerelden nasıl görünüyor? Van'da yayın yapan yerel gazete, internet medyası ve meslek örgütü temsilcileri ile görüştük.

Mehmet Şirin Demir

10 Mart 2023

Basın İlan Kurumu tarafından hazırlanan ve 1 Şubat'ta Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelikle "görünüşte" internet gazetelerine de resmi ilan hakkı tanındı. İlk bakışta yerel basına yeni bir kaynak yaratarak "nefes alıracak" gibi görünen uygulama, pek çok nedenle basın örgütleri tarafından eleştiriliyor.

Yönetmelikle, ülke çapında farklı kategoriler belirlenirken, her kategorideki haber siteleri için uyulması gereken farklı şartlar öngörüldü. 81 ilde ve bazı ilçelerde 6 farklı kategorideki şartları sağlamayan haber sitelerinin resmi ilan ve reklamlardan yararlanabilmesi mümkün olmayacak.

"Yeni sistem yerel basında nasıl karşılandı? Sistemin pratikte uygulanabilirliği var mı?"

Bu sorulara Van ölçeğinde yanıt aradık. Van'ın içinde bulunduğu 4. kategoride, resmi ilan alımına hak kazanabilmesi için kuruluşlara şart koşulan bazı nitelikler şöyle:

"En az 6 sigortalı çalışanı, günlük en az 40 haber üretimi, 10.000 tekil ziyaretçisi ve 30.000 sayfa görüntülenme sayısı olmak"

1 Nisan itibarıyla yürürlüğe girecek olan yeni düzenlemeye göre, haber sitelerinin ilan yayımlama hakkı elde edebilmesi, bu belirtilen şartları 24 ay boyunca sağlamalarına bağlı olacak.

Şartlar gerçekçi mi?

Van'da yayın yapan internet haber siteleri ile gazete ve meslek örgütü temsilcilerine yönelttiğimiz sorular karşısında yeni uygulama üzerinde hem görüş farklılıkları ortaya çıktı hem de ortak eleştiriler dile geldi.

Van'dan yayın yapan Serhatnews internet haber sitesi yetkilisi Sıddık Güler, yerel haber sitelerinin çoğunda sigortalı personel çalıştırılmadığına, bu sitelerin bugüne değin kendi imkanları ile sağla-

Sıddık Güler

dıkları reklam ve ilanlarla ayakta güçlkle durabildiklerine dikkat çekerken yeni koşulları neden gerçekçi bulmadıklarını şöyle anlattı:

"1 Nisan'dan sonra durum değişecek. Artık haber siteleri kafalarına göre Basın İlan Kurumu dışında reklam ya da ilan alamayacaklar. Birçok haber sitesi gerekli bu şartları sağlayamadığı için ayakta duramayacak. Buradan geçimini sağlayan insanlar için yeni durum aslında işsizlik anlamına geliyor. En az 6 çalışanın sigorta ve maaş masrafı, büro kirası yanında her türlü işletme giderini 24 ay için hesapladığımızda devasa bir bütçe gerekliliği ortaya çıkıyor. Diğer yandan da aylık 300 bin tekil, 900 bin çoğul ziyaretçi şartı var. Bölgede bu şartları sağlayabilecek haber siteleri neredeyse hiç yok."

Hayal kırıklığı

Anadolu Web TV haber platformunu yöneten Yasin İpek'e göre de, yeni yasa altında gazetecileri kontrol altında tutmayı amaçlıyor. Sürecin başından beri 'haber sitelerine müjde' olarak tanıtılan düzenlemenin, kamuoyunda önce olumlu bir hava yarattığını söyleyen İpek, "Geldiğimiz noktada ise çok ağır şartlar açıklandı. Başlangıçta uygulama haber sitelerine cazip gelse de sonu hayal kırıklığı oldu" dedi.

Yerelde bazı gazetecilerin bu ilan gelirlerinden faydalanma kaygısı uğruna eleştirel habercilik yapmaktan vazgeçtiğinin altını çizen İpek, gazetecilere şu çağırıyor

Yasin İpek

yaptı:

“İnternet medyası temsilcileri, Basın İlan Kurumuna bağımlı kalmadan resmi ilanlar dışında alternatif para kazanma yollarını tercih etmeliler. Dijitalleşme ile bu aslında mümkün. Başka türlü etik gazetecilik yapabilmek maalesef mümkün değil”

Olumlu yönleri de var

Kentte yayın yapan Ajans65 isimli haber sitesi yetkilisi Muhittin Botan ise internet medyasının resmi ilan alabilmesinin olumlu bir adım olduğunu belirtti.

Belirlenen şartların biraz daha iyileştirilmesiyle pek çok işsiz gazeteci için yeni istihdam alanı oluşabileceğinin altını çizen Botan, böylece alışlagelmiş ajans haberciliğinin de önüne geçilebileceğini söyledi. Botan, “Daha fazla özgün içerik üretimi, haber siteleri için daha fazla nitelik anla-

Muhittin Botan

mına gelir” dedi. Yerel medyanın gücü ile kentin gücünün doğru orantılı olduğunu söyleyen Botan, “Basın güçlü olursa eleştirebilir. Eleştiriler çoğalırsa yetkililer üzerine düşeni yapmak zorunda kalır, kent güçlenir. Örneğin imar konusunda basın geçmişte yeterince eleştirebilseydi belki depremler bu kadar can almayacaktı” görüşünü savundu.

Pay daha da bölünecek

Van'da yayın yapan Gürpınar Haber Gazetesi yetkilisi Sabahattin İdiz, yeni düzenleme için şu değerlendirmeleri yaptı

“Bugüne kadar bir haber sitesi kafasına göre fiyat belirleyip reklam alabiliyordu. Vergi levhaları bile bulunmuyordu. Buna karşılık yazılı basının baskı-matbaa perso-

Sabahattin İdiz

nel gibi çok ağır gider kalemleri vardı. Yeni düzenleme ile haber sitelerinden istenen şartlar, yerel gazeteler ile neredeyse paralel hale getiriliyor, sonuçta haber siteleri artık kafalarına göre bu işi yapamayacak. Bizim açımızdan olumlu bir durumdur. Ancak yeni uygulamayla internet medyasının resmi ilan ve reklam alabilmesi, ilan bütçesinin daha fazla paydaşa bölünmesi anlamına geliyor. Yani eskiden resmi ilan alma hakkı olan gazetelerin yanına şimdi internet medyası da eklenecek ve ortada mevcut olan pay, daha da çok bölünecek. Aylık resmi ilan gelirlerimiz azalırsa giderlerimizi karşılama noktasında problem yaşayabiliriz. Bu durumda yazılı basının ayakta durma şansı daha da zorlaşır. Yazılı basının haklarının mutlaka korunması gerekir.”

Haber siteleri kapanacak

Van İnternet Medyası Derneği'ni uzun süredir yöneten gazeteci Necdet Tam, İnternet medyasının statü sorununa dikkat çekerken, “yıllardır çözüm yolunda oylamalar yaşıyordu, getirilen bu yeni düzenleme de aslında hayal kırıklığı yaşattı” dedi.

Türkiye'de yüzbinlerce haber sitesinin var olduğunu belirten Tam, kuruluşlarda çalıştırılacak bir personelin aylık maliyetinin en az 20 bin TL'yi bulduğunu anımsatarak: “Bu şartlarda iki yıl boyunca bu kadar personel istihdam edebilecek kaç haber sitesi var ki? Düzenleme aynı zamanda uygun şartları yerine getiremeyen haber sitelerinin reklam alamamasına da sebep olacak. Bu durum, birçok haber sitesinin kapanacağı anlamına geliyor” görüşüne yer verdi.

Düzenlemelerin basın meslek örgütlerine danışılmadan yapılmasını da eleştiren Tam, “Ülkede basın yayın sektörüyle ilgili birçok düzenleme yapılırken ilgili meslek örgütlerinden nedense hiç görüş alınmıyor. Bu durum neredeyse rutin hale geldi. Halbuki ülkede bu işe kendini adanmış birçok meslek örgütü ve aktivist bulunuyor, onlardan neden yararlanılmasın?” sorusunu yöneltti.

Düzenlemenin bu haliyle yarardan çok zarar vereceğini belirten Tam, ilgili maddelerde değişikliğe gidilmesi çağrısında bulundu ■

Necdet Tam

Yerel basın için 'hak yolu' yasalara takılıyor

Gazetecilere hak ve hukuk mücadelesinde yol arkadaşı olan Bursa Barosu, sesini yükseltmekten geri durmadı. Yerel basın davalarına bakan Bursa Barosu Avukatı Özgür Özcan'a göre, halkın haber alma özgürlüğü, muğlak ifadelerle dolu yasaların, reklam alma yarışının ve kendini bağımsız hissetmeyen yargı organlarının kurbanı olmaktan sıyrılamıyor.

Dilek Atlı / Bursa

17 Mart 2023

Sansür yasası olarak anılan yeni yasanın şekillendirdiği zor sürecin mağdurlarından biri de Bursa'daki yerel basın. Bu süreçte Bursalı gazetecilerin kimi haberleri sansüre takılırken, bu engeli aşan pek çok haber yargılama konusu yapıyor, basın kuruluşları ise son dönemde ilan kısıncasına sıkışmış durumda.

Bursa Barosu yerel basın mensuplarına sansür yasası ve ifade özgürlüğü kısıtlamalarına karşı kamuoyunu da harekete geçirecek ortak sesi oluşturmada önemli destek sağlıyor.

Özgür Özcan

Yerel basın davalarına bakan Bursa Barosu Avukatı Özgür Özcan ile Bursa'da gazeteciliğin durumunu birlikte değerlendirirken, gazetecilerin hak mücadelesine ilişkin yakınlmaları ve sorularına yanıt aradık;

Nefesimiz kesiliyor

SORU: Özgür Bey, yerel basında ifade özgürlüğü ve gazetecilik haklarının ihlali konusunda davalarda avukat olarak yer alıyorsunuz. Sizce basın özgürlüğünün kişisel özgürlüklerdeki yeri nedir?

ÖZCAN: Kişisel hak ve özgürlükler dediğimizde hemen herkesin aklına ilk olarak ifade özgürlüğü gelir. Bu özgürlüğü kullanmadığımızda, söyleme ihtiyacı duyduğumuz düşüncemizi ifade edemediğimizde, sesimiz kesildiğinde nefesimiz de kesilmiş gibi hissederiz. İfade özgürlüğü yaşanan durumun haber verilmesini de kapsar. Haber verme hakkının kamu önünde kullanımı da basın özgürlüğü içinde ifade edilir. Yine haber alma hakkı da ifade özgürlüğünün kullanımı açısından zorunludur. Kamusal bir durumla ilgili düşüncemizi ifade etmemiz için öncelikle bundan haberimiz olması gereklidir. Bu da haber alma hakkı olarak yine basın özgürlüğü kapsamındadır. Yani basın özgürlüğü esasında ifade özgürlüğünün bir görünüm şeklidir. Kamusal bir hak gibi görünse de kişisel olarak ifade özgürlüğümüz ne kadar önemliyse basın özgürlüğü de aslında aynı derecede önemlidir.

Dava dosyalarından

SORU: Sosyal medyada ve yerel basın mecralarında ifade özgürlüğüyle ilgili ilginç sayılabilecek dava dosyaları sizin veya meslektaşlarınızın önüne geliyor mu? Tanık olduğunuz ne gibi örnekler var?

ÖZCAN: İfade ve basın özgürlüğünü aynı yer ve önemde düşündüğümüzde sosyal medyada yapılan paylaşımlar nedeniyle tutuklu yargılamalar yapıldığını ve davalar sonucunda da ceza hükümleri kurulduğunu maalesef biliyoruz. Bu paylaşımları yapan hesap sahipleri ifade özgürlüklerini kullanırken, haber ve görüş alma ve verme haklarını yani basın özgürlüklerini kullanmış oluyorlar. Mahkemeler de karar verirken bunu teyit edip, suçun (!) basın yayın organı aracılığıyla işlenmiş olması nedeniyle diye belirterek ceza artırımına gidiyor. Kamusal bir faaliyet olarak basın özgürlüğü kullanımı nedeniyle değilse de bireysel olarak sosyal medyada ifade özgürlüklerini kullanmaları gerekçesiyle yargılanan maalesef çok kişi var. Cumhurbaşkanına yönelik olanları ayrı tutarsak, örneğin Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı'nın -30 Ağustos zafer değil yas günüdür- sözleri üzerine yapılan paylaşımlar, Niğde Cumhuriyet Savcısının Kayseri'de bir özel hastanede doktoru tehdit ettiğine ilişkin iddialar sonrası yapılan paylaşımlar, Tavşanlı'da bir üniversite rektörünün 10 Kasım törenine sivil kıyafetle katılımı sonrası yapılan paylaşımlar... Şu anda aklıma gelen dava dosyaları.

Reklam alma kaygısı

SORU: Sizce yerel basın hak ihlallerine uğruyor mu? Bu, size göre yerel basının gelişimi için nasıl engel oluşturuyor?

ÖZCAN: Çoğu yerel basın kuruluşu dışarıdan, ilk görünüş itibarıyla, haber alma ve haber vermeden ziyade reklam alma ve reklam verme kısmı ile daha çok ilgili izlenimi uyandırıyor maalesef. Yapılan işin niteliği ikinci planda kalıyor gibi görünüyor. Yazılı yerel basın için de, internet medyası için de ilk etapta böyle görünüyor. İşin niteliğine önem veren kişi ve kuruluşları hariç tutarak söylüyorum tabii ki bunları. Dirsek temasım üzerinden gidersek; bursamuhlif.com haber sitesinin hukuk danışmanıyım. Kaldı ki basılı yayın olarak da tekrar faaliyete başladılar yakın zamanda. Yaptıkları haberler nedeniyle Büyükşehir Belediyesi tarafından çalışanlarından birkaçının seyahat kartları iptal edilmişti. Kaldı ki internet sitesinde ya da basılı yayınlarında reklam almayan bir basın kuruluşu bu. Ancak basın ilan kurumu geliri gibi bir gelirlerinin olmaması, neredeyse sadece reklam gelirleriyle ayakta kalmaya çalışan basın kurumlarının olması ne yazık ki yerel basının gelişimine engel oluyor.

Sansür yasası

SORU: Sansür yasasının kapsamına ilişkin Bursa Barosu da diğer Barolar gibi ses yükselmiş ve bunun kabul edilemez taraflarını dile getirmişti. Siz, Bursa Barosu'na üye bir avukat olarak yasayı ve o süreci nasıl özetlersiniz?

ÖZCAN: Yasanın içeriğinde o kadar muğlak ifadeler var ki herhangi bir sosyal medya paylaşımının gerçeğe aykırı olduğu ileri sürülerek ve paylaşımın niyetinin endişe, korku ve panik yaratmak olduğu değerlendirilerek hem paylaşımın yapıldığı mecranın sorumlusu, hem de paylaşımı yapan kişi hakkında ceza kovuşturmasına başlanma olasılığı her an gündeme gelebilir. Oysa ceza hükmü, somut delillerle, suçun işlendiği ortaya konmadan verilemez. Niyet okumayla ceza hükmü verilmesi tehdidi ile karşı karşıya kaldığımız bir yasa yürürlükte maalesef. Bu yasayla basın özgürlüğü ve dolayısıyla ifade özgürlüğünün ortadan kaldırıldığını söyleyebiliriz.

Gelinen süreçte son güncel örnek olarak ekşi sözlük erişimin engellenmesi yasanın ne zaman, nasıl kullanılabileceği-

nin ne kadar keyfi olabildiğinin somut bir örneği. Hiçbir hukuki gerekçeye ihtiyaç duyulmaksızın hatta içeriğin ne olduğu da belirtilmeksizin bir internet sitesine erişimin engellenmesi bu yasa kapsamında dahi mümkün değilse de ekşi sözlük örneğinde hukuki gerekçe ve -yasaya aykırı içerik- belirtilmeden de sansürün uygulandığını görüyoruz. Hukukçu olarak gönlümüz razı olmasa da güncel bir paylaşım olarak, oyuncu Feyyaz Yiğit'in -Duygularımı hapse girmeyecek şekilde ifade edemiyorum- paylaşımına bu yasanın özeti diyebiliriz.

Yas bayramı

SORU: Basın özgürlüğünde örnek kararlar yerelde yaşandı mı? Bugün veya geçmişte örnekleri var mı?

ÖZCAN: Buna verilebilecek olumlu örnek yargının geldiği son durumda ne yazık ki yok denebilir. Yargı organında görev yapanların kendilerini bağımsız ve tarafsız hissetmediği bir ortamda bağımsız ve tarafsız karar vermelerini beklemek de çok güç. Kendilerinden beklenen kararı vermemeleri halinde görev yerlerinin değiştirilebileceği ihtimali akıllarında iken adil karar veremeyecekleri kestirilemez bir durum değil.

SORU: Bursa'da yaşanan bir örnek olay olarak Belediye Başkanının "yas bayramı" lafları sonrasına atılan tweetler dava açıldı mı?

ÖZCAN: Bursa Büyükşehir Başkanı Alınur Aktaş hakkında kaç dava açılmış?- diye sorgulamaya gittiğimde TC kimlik numarasını söyledikten sonra yetkililer,

ekranda çıkan ismi görünce -vekâletiniz var mı?- diye sordular. Olmadığı için de -bilgi veremiyoruz- dediler. Ama bizim davada müvekkil ceza aldı. Dosya itiraz aşamasında şu an. İtiraz incelemesinden sonuç, 1 hafta 10 gün içinde gelir. Hem dava aşamasında, hem de itiraz aşamasında görevi nedeniyle hakaret olmadığını dile getirdik. Görevinin dışında genel bir konuda yaptığı yorum nedeniyle kendisi hakkında ileti paylaşıldığını ifade ettik. Ayrıca görevi ve konumu nedeniyle Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Alınur Aktaş'ın hakkında ileri sürülen görüşlere, yapılan yorumlara tahammül göstermesi gerektiğini ve toplum önünde bir kişi olarak eleştiriyi daha açık olması gerektiğini, küfür olmadığı sürece kaba sözün cezalandırılmayacağını, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatlarının bu yönde olduğunu belirttik. İtiraz metnimiz ise şöyle:

"Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı'nın ulusal basına yansıyan -30 Ağustos zafer değil yas günüdür- şeklinde bir yorumu olmuştur. Bunun üzerine sanık kendisi aleyhine 'Fetöcü Başkan' şeklinde yorumda bulunmuştur. Başkanın Twitter hesabında Fethullah Gülen'i övücü mahiyette birçok paylaşımı bulunmuş ve gündem olmuştur. Sanığın kendisine yönelik sözlerinin olgusal dayanağı bulunmaktadır. Sanığın iddianameye ve karara yansıyan diğer paylaşımı -Kanı bozuk vatan hainlerinin... Emperyalist uşak döllerini için 30 Ağustos zafer değil yas günüdür- paylaşımı, başkana yönelik olmayıp genel bir yorumdur. 'Fetöcü başkan' sözü de siyasette hemen hemen herkesin birbirini açıkça aynı şekilde suçladığı bir hitaptır"■

Yaşından çok davaya maruz kalan Gazeteci Oktay Candemir

Profesyonel gazeteciliğe 2003 yılında başlayan Gazeteci Candemir hakkında geçen 20 yıl içinde kolluk kuvvetleri ve yargı mercileri tarafından 50 soruşturma, gözaltı, tutuklama, ifade alma işlemi gerçekleştirildi.

Salih Sertkal / Van

17 Mart 2023

Gazeteci Oktay Candemir'in yaşam öyküsü, Türk basın tarihinin bir özeti gibi.

Henüz 45 yaşında ama hakkında 50'den fazla dava açıldı, ilk olarak 19 yaşında işkenceyle tanıştı. 1 yıl cezaevinde kaldı. Gazetecilik mesleğine başlamadan önce yarı gazetecilik olarak tanımladığı arzuhalcilik mesleğini icra ederken dahi sırf bu yüzden üç kez gözaltına alındığını aktarıyor.

Türkiye'nin basın özgürlüğü konusunda dünyadaki sıralaması, her geçen yıl biraz daha geriye düşmeye devam ediyor. Ülkede görev yapan özellikle muhalif gazetecilere dönük baskı ve yasaklar, yeni sansür yasasıyla tam bir resmiyet kazanmış oldu. Gazetecilere dönük baskının ve sansürün en çok hissedildiği yerlerin başında da Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi gelirken, oralarda habercilik yapan gazetecilerin hayatları çok zor geçiyor. Bölge illerinde mesleği yürüten gazeteciler hakkında neredeyse her gün yeni soruşturmalar açılırken, çok sayıda hapis cezası veriliyor.

İngiltere merkezli ekonomi dergisi The Economist tarafından hazırlanan basın raporunda, Türkiye, "en çok tutuklu gazeteci" sıralamasında ikinci sırada yer aldı. Türkiye tutuklu gazeteciler listesinde Çin ile yarışıyor.

Soruşturmalar ve dava dosyalarına en çok maruz kalan gazetecilerden biri de Oktay Candemir. Henüz 19 yaşında başladığı arzuhalcilik sırasında ülkenin ve bölgenin sorunlarıyla tanışan Candemir, arzuhalcilik yaptığı dönemde bile birçok kez gözaltına alınmış. Günlerce işkence gördüğü o yıllarda arzuhalcilik yapmasına engel olunmak istenmiş. Candemir'e göre

bu yaşadıklarının gerekçesi, "90'lı yıllarda yaşanan toplumsal sorunlara sırtını dönmek yerine hak mücadelesinin içinde yer alması..."

Dönemin mülki amirlerinin Özalp ve Saray ilçelerinde yaşanan sıkıntıları, sorunları, -dilekçelerde dahi olsa!- duy-mak istemediklerini, bunu için de arzuhalcilik yapmasına sıcak bakmadıklarını söyleyen Candemir, vatandaşların dilekçelerini kaleme alırken edindiği yazma yetisini bir üst aşamaya taşıyarak gazeteci olmaya karar verdiğini söylüyor. Gazeteci olduktan sonra da yargı ve kolluk kuvvetlerinden gelen baskı ve sansürün daha da arttığına dikkat çeken Oktay Candemir, gözaltı, tutukla-

ma ve onlarca dava dosyasıyla geçen 20 yıllık gazetecilik hayatını bizimle paylaştı.

Sorunları arzuhalcilikte öğrendim

Gazetecilik hayatının tümünün AKP iktidarında geçtiğini, 20 yıldır (cezaevinde geçen bir yıl hariç) aktif gazetecilik yaptığını belirten Candemir, gazetecilikten önce arzuhalcilikte geçen süreci -bir nevi yarı gazetecilik- olarak değerlendiriyor :

"Van Özalp doğumluyum. Memur bir babanın 5 çocuğundan dördüncüyüm. İlk, orta ve lise hayatım ilçede geçti. 1995 yılında Özalp Lisesinden mezun oldum. O dö-

Oktay Candemir

nemde liseler şimdinin üniversitelerini de aşan toplumsal-politik bir düzeye sahipti. Lise yıllarında o dönemin Kürt siyasi partileri olan DEP'e, HADEP'e sürekli gider gelirdim. 90'lı yıllarda bölgede süren Olağanüstü Hal (OHAL) uygulamasıyla zaten demokratik yaşam ve insan hakları askıya alınmıştı. Öğrencilik yıllarımda siyasi parti ile tanışıklığım haliyle halkın sorunlarına duyarlı olma halini beraberinde getirdi. Liseden mezun olduktan sonra Özalp ilçe merkezinde babamın da teşviikiyle arzuhalcilığe başladım. Arzuhalcilik yapmaya başladıktan sonra halkla devlet arasında yaşanan her türlü siyasi, politik, ekonomik, toplumsal, kamusal sorunların tümüne bir şekilde tanıklık etmeye başladım. O dönem için Van kent merkezinde bile çok az sayıda avukat vardı, ilçelerde ise neredeyse hiç avukat yoktu. İlçelerde avukata ihtiyacı olanlar Van merkeze gidip avukata vekâlet veriyor, ilçelerdeki davalara Van'dan gelen avukatlar giriyordu. Devletle halk arasında köprü olmak haliyle arzuhalcilere kalıyordu. Bir nevi şimdi avukatların müvekkillerine yazdığı idari başvuru dilekçelerini, o dönem bizler yazıyorduk. Bu durum iyi bir yazma kabiliyeti kazandırdı. Yazdığım her dilekçede yeni bir şey öğreniyordum, bununla beraber halkın yaşadığı sorun, baskı ve yasaklamalar hakkında bir duyarlılık başladı.

Arzuhalcilikte gözaltı, işkence

Candemir, arzuhalciliğin bir tarafıyla avukatlık, bir tarafıyla gazeteciliğe varan özelliği nedeniyle karşılaştığı sorunları şöyle dile getirdi:

“Özalp ilçesinde birçok arzuhalci vardı ve tabelalarında büyük harflerle -Dilekçeci- yazardı. Ben de dilekçe yazarak halkı,

yaşadıkları sorunların muhatabı olan ilgili resmi kurumlara yönlendiriyordum. Dilekçe hakkı her ne kadar anayasal bir hak olarak vatandaşın en doğal hakkı olsa da, resmi kurumlar vatandaşın gelen dilekçelere sıcak bakmayan, katı bir tutuma sahipti. Birçok memur hatta müdürler, -salla başını al maaşını- diye düşünüyor, bu yüzden de vatandaşın işleriyle pek ilgilenmiyorlardı. Hatta çoğu zaman idari çalışanlar bana, -sen halkın sorunlarını ne kadar abartıyorsun. Ne çok şey istiyorsun dilekçelerde- diyerek serzenişte bulunurlardı. Artık kolluk ve yargı yetkililerine beni nasıl yansıttırlarsa fiziki olarak takip edildiğimi hissediyordum. Tabi bu takibi etkileyen diğer bir husus da o dönemde Kürt siyasi partisi olan HADEP'e gidiş gelişlerimdi. Bu gidiş gelişler sırasında polis tarafından 4 kez gözaltına alındım, hatta bir süre sonra benim dilekçeleri yazdığım yazıhanede halkla toplantılar yaparak, örgütlenme çalışması içinde olduğumu bile iddia ettiler. O takipler sırasında hep -neden siyasi partiye gidip geldiğim, arzuhalciliği neden, hangi amaçla yaptığım- gibi sorular soruyorlardı. Arzuhalcilikte bir keresinde gözaltına alınarak Van'a getirildim. Van Çevik Kuvvet Merkezi'nde iki gün özel harekât polisleri tarafından sorgulandım ve ağır işkencelere maruz kaldım. Daha sonra karakoldan serbest bırakıldım ama hakkımda resmi olarak gözaltına alınmamla ilgili ne bir iddianame ne bir dava dosyası hazırlandı. Yani devletin ceberrut yüzüyle ben 19 yaşında tanıştım.

Halkın sorunlarını duyurmak

Arzuhalcilik yaptığı dönemde çoğu zaman köy köy dolaşarak yurttaşların yaşadığı sorunlarla ilgili, ya da talep ettiği

hizmetlere ilişkin dilekçeler yazarak devlet kurumlarına iletmeye çalıştığını ama bunlara olumlu dönüş yapılmadığını hatırlatan Candemir'e, gazetecilik yapmaya kendisini çeken sebepleri de sorduk, şöyle dedi:

“Arzuhalcilik aslında çok da keyif alarak yaptığım bir işti. O dönem için daktilonun verdiği konsantrasyon ve hazzı belki şimdi hiçbir bilgisayarın klavyesinden almıyorum. O dönem engellemeler olsa da severek yaptığım arzuhalcilik mesleğinin gereği olarak bazen köylere, mezralara, beldelere gider halkın dilekçelerini hazırlardım. Bazen tapuda denk güncellemesi, resmi nikâh kampanyası gibi devletin başlattığı kimi süreçlere halk yoğun talep gösterirdi. Bunun için biz onların ayağına giderdik. Köylere gittiğimizde halkın yaşadığı her türlü sorunu yerinde görüyorduk ama yaşanan sorunlar mülki amirlerin boyunu kat kat aşıyordu. Bu nedenle yazdığımız hiçbir dilekçe halkın sorununa artık cevap olamıyordu. 2000 yılında askere gittim. Askerlikten dönüşte maddi sıkıntı yüzünden bir dönem İstanbul'da çeşitli atölye ve fabrikalarda beden işçisi olarak çalışmak zorunda kaldım. Bir yıl çalıştıktan sonra tekrar Van'a döndüm. Askerlik öncesi ve sonrasını karşılaştırdığımda ilk başta arzuhalcilik yaptığım Özalp ilçesinde ve köylerinde hiçbir şey değişmemişti, bunu gördüm, hatta daha da kötüye gidiyordu. Siyasi partiye gidiş gelişlerle edindiğim politik hassasiyet ve köylerde arzuhalcilik yaparak şahit olduğum zulüm, baskı ve kötü muamele hali beni artık bir üst aşamaya taşıyarak gazetecilik mesleğinde karar kılmamı sağladı.

İlk gazetecilik 2003'de

Bir yıl cezaevinde kaldığı süreç hariç, 20 yıldır aralıksız olarak bölge illerinin çoğunda gazetecilik yaptığını belirten Gazeteci Candemir'e ilk deneyimlerini sorduk:

“2002 yılında Dicle Haber Ajansı (DİHA) merkezi İstanbul olmak üzere Türkiye'de kuruldu. Kürtlerin yaşadığı sorunlar, haksızlıkları teşhir etmek dünya kamuoyuna duyurmak üzerinden bir yayın çizgisi olan bu ajans o dönem için Türkiye'nin gündemine yön veren önemli bir ajanstı. Ajans Diyarbakır, Van, İstanbul, Adana, İzmir gibi illerde temsilcilikler açarak burada da aktif habercilik yapmaya başlamıştı. Van bürosu için muhabir aranıyordu. O dönemlerde gazetecilik, muhabirlik yapacak kişi bulmak da bir sorundu.

Oktay Candemir

Ben arzuhalcilikten gelen deneyimime de güvenerek bir arkadaşımın da aracılığıyla ilk olarak DİHA Van bürosunda muhabirliğe başladım. 2003 yılında başladığım bu serüven 20 yıldır aralıksız sürüyor. Tabi bir yıl cezaevinde kaldım, onu saymazsak. Bu süreç içinde Van, İstanbul, Diyarbakır, Bitlis, Muş, Kars, Ağrı gibi illerde muhabirlik yaparak sayısız özel ve rutin habere imza attım.”

Sesimiz kısılmak istendi

Gazetecilerin sokak ortasında öldürüldüğü, tutuklandığı ve yargısız infazların yapıldığı bir dönemde mesleğe başladığını hatırlatan Gazeteci Candemir, kendisinin de benzer baskılarla karşılaşarak mesleği sürdürmeye çalıştığını söylüyor.

“2003 yılında gazeteciliğe adım attığım günden bu güne kadar baskılar, haksızlıklar, hukuksuzluklar hiç yakamı bırakmadı. DİHA’da çalışmayı sürdürürken 2011 yılında Kürt gazetecilere dönük dönemin FETÖ savcılarının tarafından yürütülen -KCK Basın Komitesi- soruşturması kapsamında haksız yere tutuklandım. Tutuklanmama yaptığım üç haber gerekçe gösterildi. Bir yıl tutuklu kaldıktan sonra tahliye edildiğim o dava hala kapanmış değil. 90’lı yıllarda OHAL ilan edilen bölge illerinde çok sayıda gazetecinin öldürüldüğünü hepimiz çok iyi biliyoruz. Şu dönemlerde bile meslektaşlarımız Kadri Bağdu ve Nagihan Akarsel’i kaybettik. Giderek artan sansür, baskı ve engellemelerle gazetecilik mesleğinin kendisi de resmen öldürüldü.

Türkiye’nin basın özgürlüğü karnesi hiçbir dönem iç açıcı, özgürlükçü notlar almadı ama 21. Yüzyılda hala kamuoyunun gazetecilerden doğru haber alma hakkına gazetecilerin tutuklanmasıyla el konulmuş oluyor.”

Yersiz suçlamalar

Gazeteci Oktay Candemir, hakkındaki 50’den fazla soruşturma, gözaltı, dava dosyasından örnekler de verdi:

“ Özgür basın organlarından biri olan Dicle Haber Ajansı’nda (DİHA) mesleğe başladığımda ajansın -gerçeklerden asla taviz verilmez- sloganını düstur edindim, bunun bedeli tabii ki ağır olacaktı, bunu biliyordum. Daha mesleğe başladığım ilk gün gittiğim mitingde polisler bir kamyonun arkasına götürüp, bana birkaç tokat attılar. Dedikleri şeydu: -DİHA’da ne işin var, aklın varsa bırak git...- Kürtlerin, böl-

ge illerinde yaşadığı yoğun hak ihlalleri ve hak gaspını, yaptığımız haberlerle teşhir ederek tüm Türkiye ve dünya kamuoyuna duyurmaya çalışıyorduk. Bunu yaparken büyük zorluk ve engellerle karşılaştık. Aslında her zaman şimdiki gibi keyfi yaklaşımlar vardı. Hakkımda o kadar çok isnatta bulunuldu ki... Örgüt üyesi olmak, örgüt propagandası yapmak, Cumhurbaşkanı’na hakaret, kamu görevlilerini karalama, kişilerin aziz hatıralarına hakaret, halkı kin ve nefrete teşvik etme, gibi her türlü davaya bir gazeteci olarak muhatap edildim. 2018, 2019 ve 2020 yıllarında 4 defa gözaltına alındım. Bazen insan kendi kendine kurmaya başlıyor. -Yarın sabah yine eve baskın yaparlar mı?- diye düşünüyorsun. Cumartesi ve Pazar günleri nispeten daha rahatım. -Resmi tatil, büyük ihtimalle operasyon olmaz- gibi garip düşüncelere kapılıyorum. Pazartesi ve Cuma sabahları daha stresli oluyor. 4 gün gözaltında tutup Cuma günü mahkemeye çıkaracaklarını Pazartesi, iki gün gözaltında tutup Pazartesi günü adliyeye çıkaracaklarını Cuma sabahı, ev baskınlarıyla alıyorlar. Bazen bu da onlara yetmiyor olmalı ki; haber takibinde darp ediyorlar. 2019 yılında Sanat Sokağında haber takibi sırasında fotoğraf çekmeme sinirlenen onlarca polis beni darp ettikten sonra ters kelepçe taktı... Komik bir başka olay mahkeme salonunda olmuştı, serbest bırakılmama rağmen, duruşma salonunda bulunan polisler -biz bırakmıyoruz- diyerek beni yeniden gözaltına almaya çalıştı. Avukatlarım ve polisler arasında uzun süre yaşanan itiş-kakıştan sonra polisler beni bıraktı. Yani, mahkeme kararının bile kolluk tarafından dinlenmediğini gördüm.”

Aziz Nesinlik iddialar

Gazeteci Candemir’e hakkında açılan ilginç davaları da sorduk, şunları söyledi:

“TRT’de Diriliş Ertuğrul diye bir dizi yayınlanıyor. O diziyile ilgili “Diriliş Ertuğrul ve Kuruluş Osman’dan sonra şimdi de TRT’de Uyanış Selçuklu başlıyor. Sırada; Bayılış Yavuz, Ayılış Fatih, Yatış Kanuni, Kalkış 4.Murat, Sızlayış Abdülhamit, Yalvarış Vahdettin var” diye attığım tweeti suç unsuru yaparak evime polis baskın düzenledi; evde arama yaptı, sonrasında gözaltına alındım. Ve bir gece nezarete bırakıldım. Neymiş efendim? Osmanlı padişahlarının aziz hatırasına hakaret etmişim. Aziz Nesin yaşasaydı, -Böyle bir mizah benim bile aklıma gelmez- derdi. Meslek hayatım boyunca birçok ilginç şey yaşadım. İleride yazacağım bir kitapta bunları anlatmayı planlıyorum.”

Müzeyyen Senar’ın hatırası

Bunlar dışında kısa bir süre önce merhum sanatçı Müzeyyen Senar hakkında attığım bir tweet nedeniyle yine karakolluk oldum. 6-7 Eylül 1955 yılında İstanbul’da Rumlara karşı gelişen saldırılar esnasında o dönemin ünlü müzisyenlerinden Müzeyyen Senar’ın da payının olduğu şeklindeki (o dönemin gazete kupürlerini de ekleyerek) attığım, -6-7 Eylül olaylarında Müzeyyen Senar da vardı- tweetimden sonra ifadeye çağırıldım. Senar’ın mirasçıları, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’na -Senar’ın aziz hatırasına hakaret- suçlamasıyla başvurmuş, bunun sonucunda savcılığın talimatıyla Van’da bulunun İki Nisan Polis karakoluna giderek ifade ver-

Erhan Çiftçiler

Dicle Müftüoğlu

mek zorunda kaldım. Karakolda -neden sanatçı Müzeyyen Senar'ın aziz hatırasına hakaret ettin?- denildiğinde işin açıkçası çok şaşırmıştım. Avukatımla gittiğimiz bu ifade işleminde, -Senar Türkiye'de halka mal olmuş bir sanatçıdır ama ben de bir gazeteci olarak dönemin koşullarında gelişen her olaya ilişkin eleştiri yöneltme hakkına sahibim- demiştim, Senar'ın 6-7 Eylül olayları sırasında İzmir Marşı söyleyerek girdiği bir kahvehanede halkı galeyana getirdiğine ilişkin o dönemin gazetelerinde atılan başlıkların olduğu gazete kupürlerinden hareketle bu tweeti düşünce özgürlüğü ve eleştiri yöneltme hakkı çerçevesinde yazdığımı anlatıp, bir karakol ifadesine daha imza atarak oradan ayrıldım. Hakkımdaki suç duyurusuna ilişkin soruşturma hala sürüyor, kim bilir, bakarsınız bu konuya ilişkin de savcılar bir iddianame hazırlayarak olayı dava konusu yaparlar.

Halkın özgürlüğünün ihlali

Türkiye'de basın özgürlüğünün her geçen gün daha da gerilediğine dikkati çeken Gazeteci Oktay Candemir, sadece 2017 yılından bu güne kadar hakkında soruşturma, gözaltı, dava dosyası ve cezai işlemlerle sonuçlanan 50 dava dosyasının var olduğu bilgisini paylaşıyor. 2017 yılı öncesinde de yine bir yıl cezaevinde kalmasına

neden olan ve hala sürmekte olan gazetecilik faaliyeti dosyası ile beraber 4 ayrı soruşturmanın daha açıldığını belirten Gazeteci Candemir, bunun devam edeceğe benzediğini söylüyor. Basın özgürlüğünün, halkın haber alma hakkıyla paralel yürüdüğüne vurgu yapan Candemir, basın özgürlüğü ihlalinin halkın özgürlüğünün ihlali anlamı taşıdığını söylüyor.

Basın kanunun açık ihlali

Erhan Çiftçiler

Gazeteci Oktay Candemir'in avukatlığını yapan Avukat Erhan Çiftçiler, müvekkili hakkında açılan davalara ilişkin yaptığı değerlendirmede gazetecilik mesleğinin adeta suç sayılarak bir kamu hizmeti olan mesleğin baskıyla, sansürle tek elden kontrol altına alınmaya çalışıldığını aktarıyor. 5187 sayılı kanunda yazılanlar ile uygulamanın çok farklı olduğuna dikkat çeken Avukat Çiftçiler, müvekkili Gazeteci Candemir'in yazdığı her yazının, attığı her tweetin neredeyse soruşturma ve dava konusu yapıldığını belirtiyor. Gazeteciliğin bir kamu hizmeti olduğunu, kamu yararının gözetildiği haberlerin dava konusu yapılamayacağını; yapıldığı takdirde basın özgürlüğü ile beraber kamuoyunun haber almak hakkının ihlal edildiğinin altını çizen Çiftçiler, müvekkili hakkında açılan

davaların büyük bir çoğunluğunun buna tabi olduğunu söylüyor. Türkiye'nin kanunda belirtilen haliyle basın konusunda dünyanın en ilerici en özgürlükçü ülkesiymiş gibi algılandığını hatırlatan Avukat Çiftçiler, "Türkiye kağıt üstünde dünyanın en özgürlükçü basımına sahip ülke olarak önümüze çıkıyor fakat uygulamalara ve yaklaşıma baktığımızda üçüncü dünya ülkelerinde dahi rastlanılmayacak pratiklerle dolu olduğuna şahit oluyoruz. Bu haliyle açıkça 5187 sayılı basın kanunu ihlal edilmektedir" diyor.

Üyemize dönük baskı

Dicle Müftüoğlu

Dicle Fırat Gazeteciler Derneği (DFG) Eş Başkanı Dicle Müftüoğlu, derneğin üyesi olan Gazeteci Oktay Candemir hakkında açılan davalara ilişkin yaptığı değerlendirmede; bir gazeteci hakkında onlarca davanın açılmasının basın özgürlüğü ve kişi hürriyeti açısından abesle iştigal olduğunu belirtiyor. Türkiye'de gazetecilere dönük baskılara Müftüoğlu, bu gün yine aynı baskıların sürdüğünü ve gazetecilerin öldürüldüğünü savunuyor. Bunun yanında yeni sansür yasasıyla Gazetecilik mesleğinin yok sayıldığı, yok edilmek istendiği gibi bir durumla karşı karşıya olduklarının altını çizen DFG Eş Başkanı Müftüoğlu, iktidarın kendisine karşı olan her muhalif gazetecinin sesini soluğunu, gözaltılarla, davalarla kısımaya, susturmaya çalıştığını aktarıyor. Üyeleri Gazeteci Oktay Candemir hakkında açılan davaların ülkedeki basın özgürlüğü durumunun özeti olduğuna dikkat çeken Müftüoğlu "Üyemiz Gazeteci Candemir en son bir okulda taciz haberini yaptı diye ifadeye çağrıldı. Burada bir terslik var, aslında Candemir'in ortaya çıkardığı taciz olayının faillerinin gözaltına alınıp ifadelerinin alınması gerekiyordu. Şu deprem sürecinde dahi vatandaşın yükselen farklı bir sesin, tepkinin haberini yapan gazeteciler, muhabirler gözaltına alınıyor. İktidarın işine gelmeyen her ses, -Dezenformasyon yasası- gerekçesiyle sansürleniyor, yok sayılıyor" diyerek yeni yasanın geldiği boyuta dikkati çekiyor. İktidar tarafından haksızlığa uğratılan, hedef gösterilen her gazetecinin yanında olduklarını belirten Müftüoğlu, tüm basın meslek örgütlerini, birlikte bu baskılara karşı mücadeleye çağırıyor ■

Deprem bölgesindeki gazetecilerin izlenimleri: *İnsanlar haykırıyordu, -devlet nerede, hükümet nerede?-*

Türkiye'yi derinden sarsan 6 Şubat depremlerinde ve sonrasında binlerce insan hayatını kaybetti, yüzbinlerce ev yıkıldı ya da kullanılamaz hale geldi, on binlerce insan başka şehirlere göç etmek zorunda kaldı. Bu büyük felaketin ardından bölgeye giden dört gazeteciye; izlenimlerini, deneyimlerini ve yaşadıkları zorlukları sorduk.

İsa Örken – İstanbul

22 Mart 2023

Allam Sbhat – Russia Today

ölüler vardı. Hem bu psikolojik sorunun üstesinden gelmek hem de profesyonel olmam gerek. O yüzden bir balans yapmalıyız. Sabahtan gecenin geç saatlerine kadar çekim yapıyoruz.

İnsanlar sürekli bağıyorlar; “hükümet nerede, devlet nerede,” diyorlar. Ben onları anlıyorum gerçekten. Çünkü insanlar çaresiz. Her tarafta ölümler var.

Ozan Acidere – Serbest Foto Muhabiri

İşte anlattıkları:

Allam Sbhat – Russia Today Muhabiri

Deprem bölgesiyle ilgili genel izleniminiz nedir?

Ben ilk günden beri deprem bölgesindeyim. Filistin asılıyım. Filistin'deki savaşı gördüm. Suriye ve Ukrayna savaşlarını gördüm. Dünyanın birçok yerindeki doğal felaketleri izledim ama Hatay kadar kötü durumda bir yer görmedim. İnsanlar şaşkın. Şehir bir anda yerle bir olmuş. İnsanlar ne yapacağını bilmiyor. Yaşayanlar da ölü gibi dolaşıyorlar. Buradaki durumu kelimelerle ifade etmek çok.

Peki bu kadar büyük bir felaketi izlemek, tanık olmak, haberleştirmek nasıl hissettiriyor? Nasıl üstesinden geliyorsunuz?

Aslında çok zor. Psikolojik olarak kendimi çok kötü hissediyorum. Her tarafta

Kanalınız sizinle iletişim halinde mi? Sizin çalışma şartlarınızla ilgili sizinle konuşuyorlar mı?

Evet kesinlikle. Zaten her gün canlı yayın yapıyor burada. Kanaldan da sürekli arayıp; “eğer iyi hissetmiyorsanız dönebilirsiniz,” diyorlar.

Ama ben burada kalmak istiyorum. İnsanların dertlerini duyurmak istiyorum. Burada yaşanan trajediyi tüm dünya görsün duysun istiyorum. O yüzden buradan gitmiyorum haber yapmaya devam edeceğim.

İşinizi yaparken herhangi bir engellemeyle karşılaştınız mı?

Hayır şimdiye kadar hiçbir engelle karşılaşmadım. Sadece Rusya kanalı olduğu için bazen insanlar tepki gösteriyorlar. Suriyelilerle konuşmak istiyorum ama Rus kanalına konuşmak istemiyorlar. Elbette onları anlıyorum ve saygı duyuyorum.

Ozan Acidere – Serbest Foto Muhabiri

Deprem bölgesiyle ilgili genel izleniminiz nedir?

Ben depremin olduğu gün İstanbul'dan yola çıktım ve öbür günün akşamında Hatay'daydım. Buraya vardığımda şok geçirdim. Bu kadarını beklemiyordum. Hatay bir savaş alanı gibiydi. İnsan çılgınlıkları, yardım çağrıları, çaresizlik... Çok çaresiz hissediyor insan. İlk büyük depremin üstünden günler geçmiş ancak insanlar halen şoktalar. Burada kime sorsan mutlaka bir eşini, dostunu, akrabasını kaybetmiştir. Bütün bir kenti hatta ülkeyi etkileyen bir deprem.

Peki bu kadar büyük bir felaketi izlemek, tanık olmak, haberleştirmek nasıl hissettiriyor? Nasıl üstesinden geliyorsunuz?

İşimi en iyi şekilde yapma çabasıyla durumun üstesinden gelmeye çalışıyorum. “Buradaki bir hikâyeyi nasıl anlatırsam insanlara dokunurum?” diye düşünüyorum. Böyle büyük felaketlerde bence insan çok

da profesyonel davranamıyor, “insanlara nasıl yardımcı olabilirim diye düşünüyor.” Düşünmek derken şu; “İnsanlara erzak götürmek, ihtiyaçlarını bulup onlara sağlamak, onlara merkezlerin yerini söylemek.”

Yani sadece insanların hikayelerini duyurmak yeterli gelmiyor. Fiziksel olarak da bir şey yapma ihtiyacı hissediyor insan. Bu tartışılan bir durum, gazetecilik etiği açısından, ama bence şeffaf olduktan sonra bir gazetecinin gönüllülük yapmasında da sorun yok. Böyle yapınca birazcık da olsa üstesinden gelebiliyor insan.

Can Özer – Serbest Foto Muhabiri

Serbest çalışan bir gazetecisiniz. Arkanızda bir kurum yok ve güvencesiz çalışıyorsunuz. Bu durum sizi nasıl etkiliyor?

Açıkçası hem avantajları var hem de dezavantajları var. Serbest çalışınca zamanını kendin ayarlayabiliyorsun. Haberini yazıp gönderdikten sonra çıkıp gönüllü olarak insanlara yardım edebilirsiniz. Ancak bir kuruma bağlı olsan anlık olarak senden haber beklenir ve yaptığın haber de çok etkili ve etkileyici olmaz. Tabii arkaında bir kurumun olması birçok avantaj

da sağlıyor sana. Özellikle güvencesiz çalışmak böyle felaket zamanlarında çok büyük zorluklar çıkarıyor.

Can Özer – Serbest Foto Muhabiri

Deprem bölgesiyle ilgili genel izleniminiz nedir?

Deprem olduktan bir buçuk gün sonra Hatay'a ulaşabildim. Geldiğimden karşılaştığım manzara açıkçası daha önce çalıştığım hiçbir yere benzemiyordu. Daha önce bu bölgeye çok gelirdim, Reyhanlı üzerinden Suriye'ye girip çıkardık. Ezberimde olan sokakları tekrar geldiğimde tanımadım. İnsanların acılarını gördüğümde inanılmaz etkilendim.

Daha önce de bazı bölgelerde insanların hayatını kaybettiği felaketlere şahit olmuşum ama hiç bu kadar etkilenmemiştim. Oralarda hep dışarıdan bir göz olarak

bakabiliyordum ama burada tanıdığım bildiğim insanlar hayatını kaybettiler. Bildiğim sokaklar yok olmuş. Felaketin büyüklüğüne hepimiz şahit olduk ama bu kadar büyük bir felaketin karşısında devletin takındığı tavır açıkçası beni öfkeli kıldı. Devlet müdahalede geç kaldı bir de üstüne üstelik bununla ilgili ciddi bir eleştiri de yapmadı yöneticiler. Raporaj yaptığım yabancı arama kurtarma ekipleri de koordinasyonsuzluktan çok şikâyet ediyorlardı. Ciddi bir koordinasyon olmadığı için çalışamadıklarını söylüyorlardı.

Peki bu kadar büyük bir felaketi izlemek, tanık olmak, haberleştirmek nasıl hissettiriyor? Nasıl üstesinden geliyorsunuz?

Kendimi çok kötü ve çaresiz hissettiğim zamanlar oldu. Çünkü insanlar çok büyük acılar çekiyor ve ben elimi uzatıp yardım edemiyorum. Ama ben de yaptığım işi en iyi şekilde yaparak, insanların

hikayelerini en etkili şekilde anlatıp olabildiğince kamuoyunda duyarlılık oluşmasına katkı sunabiliyorum ancak. Biz gazeteciyiz. Eğer zaten böyle büyük felaketlerin karşısında kendi ruh sağlığımızı koruyamıyorsak gazetecilik de yapmamalıyız. Gazeteci her şartta büyük acılar karşısında güçlü durmalı ki o büyük acıyı duyurabilsin. O insanların sesi olabilsin.

Sahada ne tür zorluklarla karşılaşıyorsunuz? Herhangi bir engellemeye maruz kaldınız mı?

İnsanlar çok büyük bir şok ve acı yaşadığı için bazen bize tepki gösteriyorlar. Anlıyorum tabii onları da. Fotoğrafını çektiğim bir aile beni darp etmeye kalktı mesela. Ben gazeteci olduğumu söyleyerek, sesini duyurmaya çalıştığımı belirttim. Sonra yakama yapışarak; "lütfen sesimizi duyur," diye bana yalvardılar. Böyle büyük felaketlerde kimin ne tepki vereceğini, neyle karşılaşacağını bilemiyorsun. Bireysel olarak herhangi bir engellemeye

maruz kalmadım ama bizzat şahit olduğum plakasız jammer araçlarıyla sinyaller kesildi. Twitter'a erişim engellendi. Bu yeri kadar büyük bir engelleme.

Erdoğan Alayumat – Serbest Gazeteci

Deprem bölgesiyle ilgili genel izleniminiz nedir?

Depremin ilk gününden beri Antakya'dayım. Ben beş yıl boyunca burada gazetecilik yaptım. Antakya'nın neredeyse bütün sokaklarını, bütün ilçelerini gezdim. Her yerini çok iyi bildiğim bir şehir yok oldu. Daha önce tanıştığım insanlar, haber kaynaklarım, arkadaşlarım, dostlarım öldü. Eski Antakya tarafında, Saray caddesine gidip oraları fotoğraflıyordum. Bir enkazı fotoğrafladığım sırada önde iki ceset torbası vardı. Torbaları açıp kimlik tespiti yapıyorlardı. Yüzler açıldığında, onların yıllarca burada benim de avukatlığını yapan Hatice abla, Mithat ağabey, yani Hatice Can ile Mithat Can'ın cesetleri olduğunu gördüm. Orada donup kaldım.

Bu durumun üstesinden nasıl geliyorsunuz? Ruhsal olarak nasıl çalışmaya devam edebiliyorsunuz?

Aslında üstesinden gelemiyorum, ama bu insanlara karşı sorumluluklarım var benim. Hatice Can bu kente çok fazla dokunmuştur. Dokunmadığı insan yoktur Antakya'da. Suriye savaşının başladığı dönemden itibaren beş yıl burada çalıştım. Gazeteciler için de çok zor bir dönemdi burada çalışmak ama Hatice Can bizim için çok şey yaptı. "İsterseniz gelip benim ofisimi kullanabilirsiniz," derdi hep.

Burada yaşanan trajediyi belgelerken, tarihe not düşüyoruz aslında. Yarın öbür gün kayıtlar, arşivler açıldığında insan hakları kurumları, uluslararası kurumlar, "depremde şu şu ihlaller yaşandı" dediğinde bunlar bizim çektiğimiz görüntülerle tespit edilecek. Böyle düşündüğümde çalışmaya devam etme zorunluluğu hissediyorum doğal olarak. Bütün bu sorumluluklarımızı yerine getirdikten sonra yasımızı tutmamız gerekiyorsa o zaman oturur yasımızı da tutarız.

Serbest çalışan bir gazetecisiniz. Arkanızda bir kurum yok ve güvencesiz çalışıyorsunuz. Bu durum sizi nasıl etkiliyor?

Yıllarca kurumsalda çalıştım ancak yıllardır da serbest çalışıyorum. Bir kurum olduğunda da açıkçası güvencesiz çalıştım. Sadece ben değil birçok gazeteci bir kurumda çalışırken de güvencesiz çalıştı ve çalışıyor. Dolayısıyla güvencesiz çalışmayı maalesef kanıksamış durumdayız. Serbest çalışmanın zorluklarından birisi yarın öbür gün başımıza bir iş geldiğinden haber gönderdiğimiz yerler de bu bizim çalışmamızdır deme gibi bir durumları yok. Burada bir enkaza girdim başıma bir şey geldi mesela tek başımayım.

Haber yaptığım kurumlarla sürekli diyalog halindeyiz. Sürekli beni soruyorlar. "Nasılsınız? Bir şeye ihtiyacınız var mı?" Diye soruyorlar. Hatta çalıştığım kurumlardan birisi; "İsterseniz dönebilirsiniz. Topladığınız bütün haberleri gönderirsiniz bize. Yeniden dönmek istediğinizde destek sunabiliriz," dedi. Bu önemli bir destek bence. Tabii ki işin gerçekliğini onlar da belgelemek, yayınlamak istiyorlar tüm boyutlarıyla.

Burada serbest çalışan gazetecilerin çoğunun hiçbir olanakları yok, gidebilecekleri bir yerleri ve imkanları yok. Güvencesiz bir şekilde ve bu zor şartlarda mesleklerini icra etmeye çalışıyorlar ■

Önüne gelen gazetecilik yaparsa...

Zeynep Kaki / İstanbul

27 Nisan 2023

Sosyal medyanın yaygınlaşarak “herkes söz hakkı” tanınmasıyla, “Yurttaş Gazeteciliği” adı altında gelişen tarz, gazetecilik anlayışını değiştirdi mi? Sosyal medya gazeteciliği, yeni nesil gazetecilik akımlarından biri olarak mı karşımıza çıkıyor? Yoksa gazetecilik yapabilmek için mutlaka bir eğitime, bilgiye ve tecrübeye sahip olunmalı mı?

Gazeteciler çeşitli mecralarda kamu yararını hedefleyen doğru, gerçek ve tarafsız gelişmeleri haberleştirirken, takipçisi çok olan, sık tıklanan kullanıcıların bilinçli-bilinçsiz hatta kasıtlı yaydıkları haberler kamuya zarar mı veriyor? Sosyal medyada kimi zaman dezenformasyona, nefret söylemlerine neden olan bu paylaşımların yayılması, çarpıtılmış bilgiyi önlenemez hale getirmez mi?

Herkesin aklındaki bu soruları, sosyal medyayı da aktif kullanan gerçek gazetecilere sorduk, Demirören Görsel Medya Direktörü Bünyamin Aygün ve Milliyet Gazetesi foto muhabiri Ozan Güzelce ile sosyal medya gazeteciliği ve dezenformasyon hakkında konuştuk.

Ana akım medyada yirmi beş yılı aşkın süredir gazetecilik ve foto muhabirliği yapan Bünyamin Aygün Twitter ve Instagram’ı aktif kullanan gazetecilerden. Savaş muhabirliği de yapmış olan Aygün, farklı bakış açısı ve tecrübeleriyle gündemi yakından takip ediyor.

Aygün, hem sosyal medya hem de geleneksel medya sektörünün içinden biri olarak gazetecilik ve sosyal medya haberliliğini değerlendirdi:

“Gazeteci olmayıp sosyal medyada gazetecilik yapanların yaptıkları işi etik bulmuyorum. Bu tip insanlar, birincil mesleği olmadığı halde sanki gazetecilik asıl mesleğiymiş gibi davranıyor. Gazeteci, hayatını gazetecilikten kazanan kişiye denir, gazeteci kendi işinden başka iş yapamaz. Hem siyasetçi hem manav hem galerici olup aynı zamanda gazeteci olamazsınız, gazetecilik sadece gazetecinin işidir. Tıpkı bir savcının, bir hâkimin başka bir iş yapmayacağı gibi... Çünkü bu meslek dalla-

Bünyamin Aygün

rında görevli olanlar doğru ve adil olmak zorunda.”

Aklına geleni yazmak ahlaki değil

Sosyal medyada sınırsızca yapılan paylaşımların ahlaki olmadığını dile getiren Aygün,

“Bugün sosyal medyada bir hesap açıp aklına geleni yazınca gazeteci olduğunu zannedenler var, böyle bir şey olabilir mi? Olmaz! Bu ahlaki değil, mesleki etikten önce insan ahlakına aykırı. Sosyal medyada keyfine göre gerçek bilgiymiş gibi haber yapmak, söylem ve düşünce özgürlüğü değildir. Yalan haber yaymak, iftira atmak, linç etmek bu kadar kolay olmamalı. Ayrıca bunu yapan insanlar bir de daha sonra hesaplarını kapatıp gidiyor ve bulunamayacaklarını zannediyor. Tabii ki bulunuyorlar ama bir de devletin ilgili birimlerini de meşgul etmiş oluyorlar.” dedi.

Gazeteci olmadan haber yapanlar

Dezenformasyona sebep olanın aslında gerçek gazeteciler değil, gazeteci olmayıp bu işi yapmaya çalışanlar olduğu ifade eden Aygün, yasaların sosyal medya dezenformasyonunu denetlemesi gerektiği-

ne de vurgu yaparak şunları söyledi:

“Yasalar bu durumu denetlemeli. Nasıl birisi doktor olmadan hasta bakamıyorsa, birileri de gazeteci olmadan haber yapmamalı. Sosyal medyada gazeteci olup herhangi bir kuruma bağlı olmayan bazı gazeteciler de var. Bu kişiler zaten gazeteciliklerini kanıtlamış insanlar, bir şekilde kurumsal bağı koparmış ve başka kurumlara da aidiyet hissetmeyen bu kişiler bireysel gazetecilik yapıyor. Bu kabul edilebilir ve ben bunu etik kurallara aykırı bulmuyorum.”

“Daha net ve katı yasalarla bu durumun önüne geçilmeli”

Sosyal medyada dezenformasyon ve nefret söyleminin büyük boyutlarda olduğunu ifade eden Aygün: “Bunun en kötü örneklerini de 6 Şubat Kahramanmaraş Depreminde gördük. İnsanlar sanki deprem bölgesindeymiş gibi tweetler attılar. Sanki enkazın yanındaymış gibi sadece gökyüzünü göstererek videolar çektiler, -Yardım yok, Alevi Köyündeyiz diye bize arama kurtarma ekibi gönderilmedi- gibi kirli yalanlar söylendi.” dedi.

Bir kuruma bağlı olan bir gazeteci asla dezenformasyon yapmayacağını vurgulayan Aygün şunları söyledi:

“Bunu bir kuruma bağlı olan bir gazeteci asla yapamaz, yarsa bedelini ödeyeceğini bilir. Sosyal medya gazeteciliği ve yurttaş gazeteciliği zaten 2013 gezi olayla-

rından sonra bitmişti. O dönemde kendini gazeteci zanneden sosyal medya kullanıcılarının dezenformasyon ve yalan haberi sadece halkı kışkırtmak için yapıldığını çok net gözlemledik. 2013’ten 2023’e on yılda hiçbir şey değişmedi gördüğümüz gibi. Daha net ve katı yasalarla bu durumun önüne geçilmeli.”

Milliyet gazetesi foto muhabiri olan Ozan Güzelce de sosyal medyayı aktif kullanan gazetecilerden. Sadece Instagram üzerinden paylaşım yapan Güzelce, haberler uzun yorumlar yapmak yerine çektiği çarpıcı fotoğraflarla durumu özetliyor. Sosyal medyanın gücünü etkili bir biçimde kullanan Ozan Güzelce sosyal medya ve sosyal medya gazeteciliğini etik çerçevede değerlendirdi.

İlk ben söylemiştim sevdası

Güzelce, yalan haberlerin hızlıca yayılmasının ve bilgi kirliliğinin bu kadar artmasının nedeninin “ilk ben söylemiştim” sevdası olduğunu ifade ederek, şöyle dedi:

“Sosyal medya hayatımızın merkezinde. Her bilgiye ve her habere en hızlı şekilde ulaştığımız bir yer. Ancak aynı zamanda aldığımız bilgilerin doğruluğunu teyit etmenin de pek kolay olmadığı bir yer. Bir gördüğümüze inanmak için üç ya da beş kişinin onu paylaşması yeterli oluyor. Sosyal medyanın özellikle hassas konularda böyle bilinçsiz kullanılmasını hiç doğru bulmuyorum. En son yaşadığımız 6 Şubat Kahramanmaraş depreminde olduğu gibi, olağanüstü durumlarda bile yalan haberlerin yayılmasını hiç mantıklı bulmuyorum. İnsanlar bazen sadece -İlk ben söylemiştim- sevdası için bile bazı haberleri teyit etmeden paylaşıyor. Ve bu yalan haberler çok da hızlı yayılabilir, bu da ciddi bir bilgi kirliliğine neden oluyor. Önemli olan -Ben demiştim, ilk ben söylemiştim- demek değil, doğru haberi bulmak.”

“Gerçek gazeteciler işin etiğini bilirler ve kolay kolay yanlışla düşmezler”

Tecrübelerini sahada edinmiş gerçek gazetecilerin kolay kolay dezenformasyona sebep olmayacağını düşünen Güzelce, nedenlerini şöyle anlattı:

“Bizler, gazeteciym dikebilmek için yıllarca eğitim alıyoruz ve sahada yetişiyoruz. Gazetecilik bir yaşam biçimidir, bu işi bırakmak ya da emekli olmak gibi bir şey yok. Sosyal medyada gazetecilik yapan ve zaten gazetecilik yapan kişiler bu işin eti-

ğini ve doğrusunu iyi bilirler ve kolay kolay yanlışla düşmezler. Son yaşanan depremin ardından da sosyal medya habercileri hemen Japonya ve Türkiye’yi kıyaslamaya başladılar. İlk olarak hızlıca yayılan bu haberlerin sonunda anlaşıldı ki Japonya’da olan depremle denizde oluyor ve genelde böyle bir yıkıcılığa sebep olmuyorlar. Buradaki depremle kıyaslayabileceğimiz tek deprem Büyük Hanşin Depremi olarak da bilinen Kobe Depremi olabilir, ki orada da ciddi bir yıkım yaşamıştı Japonya. Yani bu paylaşımları yaparak dezenformasyon yapmadan önce daha dikkatli olunmalı.”

Bilinçli nefret söylemi

Sosyal medyada gün geçtikçe artan dezenformasyon ve nefret söylemlerinin daha çok bilinçli kişiler tarafından kasten yapıldığını savunan Güzelce, “Bir sosyal medya kullanıcısı bilinçli olmalı ve kaynaklarını doğru seçmeli. Sosyal medyada linç kültürünü ve nefret söylemini yürüten kişilerin de bunu bilinçli olarak yaptığını düşünüyorum. Sosyal medya, haberin hem toplandığı hem de çok hızlı yayıldığı bir mecra. Linç kültürü de sosyal medyayı amacı dışında kullanan kişilerin sebep olduğu bir durum. Foto muhabiri olarak sosyal medyada paylaştığım her fotoğraf belge niteliğinde oluyor ve bu belgelerin hepsi benim sorumluluğumda. Yanlış bilgi ve toplumu kışkırtabilecek, kutuplaştıracak yalan bilgiyi paylaşırsam bu durumun tüm sorumluluğunun bizde olduğunu bilecek bir bilinçteyim dolayısıyla bu konuda dikkatliyim” diye konuştu.

“Önce vicdani ve ahlaki olarak elimdeki bilgileri tartarım”

Bir foto muhabiri olarak paylaştığı fotoğraf ya da belgeler hakkında yazı yazmadığını, kısaca fotoğraf bilgisi verdiğini ve gördüklerinin yorumunu okuyucuya bıraktığını söyleyen Güzelce: “Çekmediğim fotoğraflar hakkında ve bilmediğim haberler ise yorum yapmam çünkü bunun da bir sorumluluk taşıdığını bilirim. Bu durumun sebebi gazetecilik etiğinden daha çok insan olmanın etiği benim için. Önce vicdani ve ahlaki olarak elimdeki bilgileri tartarım. Yanlış haberi sadece bilinçli kişiler değil her yaş grubundan bilinçli ve bilinçsiz kişiler görüyor bu yüzden vatan-daşlık etiği açısından da sadece doğru şeyler paylaşmaya özen gösteriyorum.” dedi

Ozan Güzelce

1 Nisan 2023 yerel basın için “bitiş” mi “başlangıç” için “milat” mı olacak?

Yerel basın, 1 Nisan tarihi yaklaşırken, “erime-yok olma” endişesi içinde. Sansür yasası sonrasında yasada yer almayıp, Anayasaya da aykırı olduğu iddia edilen hükümler içeren Basın İlan Kurumu (BİK) yönetmeliğinin yürürlüğe gireceği tarih olan 1 Nisan 2023 tarihi, basın çevrelerinde “Yerel basının idam fermanı o gün okunacak” diye nitelendiriliyor.

Kapak Fotoğrafi: DepoPhotos

Serap Cömertoğlu

23 Mart 2023

Basın örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve yerel basın temsilcileri, pandemi sürecinde yayınlanan tasarruf tedbirleri sonrasında yürürlüğe konulan Basın Kanunu ile ardından getirilen BİK Yönetmeliği hükümlerine şiddetle karşı çıkıyor.

2022 yılının Ekim ayında meclisten geçen “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile, resmi ilan ve reklamların gazete, dergi ve internet haber sitelerinde yayımını düzenleyen yönetmelik ve tasarruf tedbirleri genelgesine karşı, basın örgütlerinin hak arayışı devam ediyor.

BİK Genel Kurul üyesi olan Gazeteciler Cemiyeti, BİK Yönetmeliğinin iptali ve yürürlüğünün durdurulması için Danıştay’a başvurmuş durumda. Basın Kanununun iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi’ne dava açan CHP’nin dilekçesinde de 40 maddelik kanunun 20 maddesinin iptali istenirken özellikle 29’uncu maddesinin

Ferhat Akgün

Anayasaya aykırılığı vurgulanıyor.

Basın örgütleri ve gazetecilerin ortak endişesi durumundaki 29’uncu maddenin muğlak hükümleri nedeniyle kötüye kullanılarak, baskı unsuru oluşturma ihtimali, basın üzerinde tedirginlik yaratıyor.

Tekirdağ’da muhalif haberleriyle dikkat çeken gazeteci Ferhat Akgün’ün, “Tekirdağ’a Gelen Gemide Kokain Yakalandı” (Tekirdağ’a Gelen Gemide Kokain Yakalandı – Tekirdağ Odak Haber – Tekirdağ Odak Haber (tekirdagodak.com) haberi

ile 29’uncu madde bağlamında ifadeye çağırılması önemli gelişme kabul edilirken, “kanundaki muğlaklığa örnek” gösteriliyor.

Gazeteci Akgün, Brezilya’daki resmi kurumların açıklamalarını dayanak alarak hazırladığı, ulusal düzeyde de birçok haber mecrasında da yayınlanan haberinin, yerelde kaynak gösterilerek yayınlanmasına rağmen, “halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçu kapsamında” ifadeye çağırıldığını söylüyor.

Hukuka aykırılık

Hukukçu Mert Elekçi, 29’uncu Madde’nin belirsizlik ve belirsizlikten doğan kötüye kullanım ihtimaline dikkat çekiyor:

“Kötüye kullanım örneklerini, ulusal düzeyde siyasi iktidarın yargıyla sıkı ilişkiden biliyoruz, bu bağların yerelde de güçlü olduğuna ilişkin kuvvetli şüpheler var. Söz konusu kanun ve yönetmeliklerle -denetim- adı altında basın özgürlüğünün hiçe sayılmasıyla, alternatif seslerin yok edilmeye çalışıldığı ve yerel medyanın da ulusaldaki gibi havuz medyasının içine dahil edilip, baskılara maruz kalacağı görüşü sektörde hakim.

Mert Elekçi

Yeni düzenlemeler kapsamında gazeteciler, kaynak belirtmek zorunda kalabilecek, bu durum ifade ve basın özgürlüğü açısından risk oluşturabilecektir Aynı zamanda BİK üzerinden ilan almak için zorlaştırıcı şartlar konularak, yerel basının gelirinin elinden alındığı ve bu durumun muhalif gazetecilere karşı kullanabileceği endişesi de mevcut.

Oysa internet gazetecilerinin mali hakları kapsamındaki resmi ilan ve reklam gelirleri, bir temel hak sorunu olması nedeniyle ancak kanuni bir düzenlemeyle sınırlandırılabilir, yönetmelikle değil. Kanunda yer almayan düzenlemelerin, yönetmelikle düzenlenmesi hukuka aykırıdır.”

Masumiyet karinesi

Basın İlan Kurumu (BİK) yönetmeliğinin de hukuka aykırı maddeler içerdiğini kaydeden Elekçi, büyük sorunlardan biri olarak 114'üncü maddeye dikkat çekiyor:

“Bu madde kapsamında, yayının sahibi ya da çalışanına, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar veya Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlar nedeniyle dava açılması halinde resmî ilan ve reklam yayımlama hakkının kesilmesi hukuka aykırıdır. Dava açılan kişinin, 5 gün içinde haber sitesinin kadrosundan çıkarılması, aksi halde yayım hakkının durdurulması, hukukun katli anlamına gelmektedir.Hakkında henüz kesinleşmiş hüküm bulunmayan bir kişi hakkında yalnızca soruşturma açılmış olması yeterli görülerek, işten çıkarılması ya da mali haklardan yoksun bırakılması, kabul edilemez. Masumiyet Karinesine aykırı olan bu düzenleme, muhalif seslere karşı silah olarak kullanılma ihtimalini akla getirmektedir”

Kadro sayıları

MADDE 32- (1) Gazetelerin yayın yerlerine göre kategorileri şunlardır:

Kategori	Yayın yeri
1. Kategori	İstanbul
2. Kategori	Ankara, İzmir
3. Kategori	Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Ordu, Sakarya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon
4. Kategori	Afyonkarahisar, Batman, Bolu, Çanakkale, Çorum, Edirne, Elazığ, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kütahya, Mardin, Muğla, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, Van, Zonguldak
5. Kategori	Adıyaman, Ağrı, Aksaray, Ardahan, Artvin, Bartın, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Burdur, Çankırı, Düzce, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Karabük, Karaman, Kars, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Muş, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Rize, Siirt, Sinop, Şırnak, Tunceli, Uşak, Yalova, Yozgat
6. Kategori	31 inci maddenin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentleri kapsamındaki ilçeler

MADDE 38- (1) Kategorilerine göre gazetelerin kadrolarında bulundurmaları gereken fikir işçilerinin asgari sayısı, dağılımı ve görevleri aşağıda verilmiştir:

Kategori	Sayı	Dağılımı	Görevleri
1. Kategori	14	1	Sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)
		1	Haber müdürü (istihbarat şefi)
		4	Sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü)
		6	Muhabir
		2	Yazar
2. Kategori	11	1	Sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)
		1	Haber müdürü (istihbarat şefi)
		3	Sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü)
		5	Muhabir
		1	Yazar
3. Kategori	6	1	Sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)
		1	Sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü)
		3	Muhabir
		1	Yazar
4. Kategori	5	1	Sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)
		1	Sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü)
		3	Muhabir
5. Kategori	4	1	Sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)
		1	Sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü)
		2	Muhabir
6. Kategori	3	1	Sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)
		1	Sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü)
		1	Muhabir

Asgari haber sayısı ve içerik

MADDE 60- (1) İnternet haber sitelerinde yayımlanacak günlük asgari haber sayısı kategorilerine göre aşağıda verilmiştir:

Kategoriler	Günlük asgari haber sayısı
Genel Kategori	240
1. Kategori	100
2. Kategori	80
3. Kategori	50
4. Kategori	40
5. Kategori	30

1 Şubat 2023 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan Resmi İlan ve Reklam Yönetmeliğinde yer alan ağır şartlar bütününe gazeteleri kontrol altında tutmayı hedeflediği öne sürülüyor.

Gazete ve haber sitelerini yayın bölgelerine göre 6 kategoride değerlendiren ve bu farklı kategorilere göre, personel çalıştırma, haber yayımlama sayılarını ayrı ayrı

belirleyen yönetmelik ve getirdiği şartlar şöyle:

Haber siteleri için belirlenen kadro sayıları da tartışmaların odağında yer alıyor. Özellikle İstanbul Ankara gibi şehirlerde yayın yapan yerel haber sitelerinin asgari kadro şartını karşılamasının zor olduğu kaydediliyor.

Tablo-8		
Kategori	Tekil ziyaretçi sayısı	Sayfa görüntüleme sayısı
Genel Kategori	500.000	1.500.000
1. Kategori	50.000	150.000
2. Kategori	30.000	90.000
3. Kategori	20.000	60.000
4. Kategori	10.000	30.000
5. Kategori	3.000	9.000

Tekirdağ Süleymanpaşa Basın Mensupları Derneği Başkanı Abdullah Yalçın, internet siteleri için belirlenen kriterlerin uygulanmasının güçlüğüne değiniyor:

“Bu şartlar nitelikli haber üretilmesinin önüne geçecektir. Tekirdağ, Denizli, Manisa, Ordu gibi illerin yer aldığı 3. kategoride internet sitelerinin ilan alabilmesi için en az 8 çalışan olması, günde en az 50 haber yayınlaması ve en az 20 bin ziyaretçi, 60 bin sayfa görüntülenme şartları, yayınların devamlılığını adeta imkansız kılar.”

Abdullah Yalçın

Söz konusu kriterlerin gazete ve internet haber sitelerinin kapanmasına neden olabileceğini dile getiren Yalçın, tasarruf tedbirleri ve yeni basın kanununu da eleştiriyor;

“30 Haziran 2021’de Cumhurbaşkanlığı tarafından yayımlanan Tasarruf Tedbirleri Genelgesi ile -Kamu kurum ve kuruluşlarının harcamalarında tasarruf sağlanması, bürokratik işlemlerin azaltılması ve kamu kaynaklarının verimli kullanılması amacıyla birtakım kısıtlamaların yapılması amaçlanmıştı. Oysa gelirlerini abonelikler ve ilanlarla elde eden yerel medyanın, kamu kurumlarından elde edeceği gelirler, devamlılık için önemli. 2021 yılında pandemi kapsamında yayınlanan bu genelgenin 2023 yılında sona ereceğini sözlü olarak açıklamışlardı. Şu an konuyla ilgili yeni bir genelge yayınlanması gerekiyor,

fakat yayınlanmadı. Buna ek olarak BİK’in özellikle haftalık ve aylık gazetelerde asgari personel çalıştırma kriteri de birçok yayının kapanmasına neden olacak bir karardır. Haftalık ve aylık yayınlar, sadece bayramlarda ve özel günlerde kurumlardan ilan alabilmekteler. Gelir ve gider dengesine bakıldığında bu da büyük bir hüsrandır. Bu durum karşısında BİK’e bağlı olmayan yayın kuruluşlarının devam etmesi güçleşmekte. Haber tekniği ve ilkelere bilmeyen birçok kişinin sosyal medya ve ya internet siteleri üzerinden haber yayınlaması en büyük problemlerden biriydi ancak, bu durumun önüne geçilme şekli, gerçek gazetecilik faaliyetlerinin yürütülmesine engel olmaktadır.”

Güven Tekirdağ Gazetesi ve Tekirdağ Canlı Haber İnternet Sitesi Yazı İşleri Müdürü Özlem Gürakar, tasarruf tedbirleri genelgesi ile mahalli idarelerin liyakatsiz kadrolarla doldurulduğuna dikkat çekerek, “Kamu kurumlarında genelgeyi bilmeyen, okumayan memur ve bürokratların, tasarruf tedbirleri genelgesini gerekçe göstererek çeşitli engeller koyması ile olağan işleyişlerin önüne bile geçmeye çalışanlar oluyor” diyor.

Özlem Gürakar

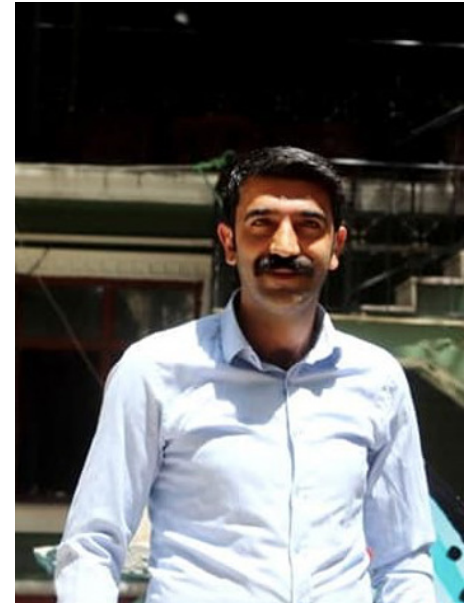
Sisteme dahil olmak mı?

BİK Yönetmeliği kapsamındaki haftalık ve aylık yayınlara değinen Gürakar, durumu şöyle özetliyor:

“Haftalık ya da aylık gazetelerde kadro

zorunluluğunun gelmesi ile 2 çalışanın aylık maliyeti en az 24 bin lirayı bulur. Baskı, tasarım, dağıtım gibi giderler, abonelikler ve BİK üzerinden gelen kamu kurumlarının ilanlarıyla karşılanıyor. Ancak ilan gelirlerinin bir kısmı kesilip, BİK bütçesine aktarılıyor. Haftalık gazete için geçen yıl, ilanlardan elde edilen gelir 6-7 bin TL arasında oldu. Yeni düzenleme ile aylık gider kalemlerinden sadece personel maaşı 24 bin TL olacak. Bu sisteme dahil olmak mantıklı mı? Bazı meslektaşlarımız yine tanıdıklarını kadroda gösterip, sözde maaş yatırıp, sigorta ücretini yine onlardan alarak, bu sisteme dahil olacak. Şu an bizim öngördüğümüz durum, bizlerin bu sistemin içine giremeyeceği yönünde.”

Bilgi edinme hakkı

Hüseyin Arslan

Taşlıçay Gazeteciler Cemiyeti Başkanı ve Ağrı Yerel Gazeteciler Cemiyeti Başkan Yardımcısı Hüseyin Arslan ise özgür düşünme ve eleştirme hakkının adeta ekonomik döngüye çevrildiğini, gazetecilik mesleğinin tamamen bitirilmesine yönelik zemininin oluşturulduğunu, ek iş arayan gazetecilerin, basının durumunu gözler önüne serdiğini anlatıyor.

Yeni düzenlemelerin “ancak hükümet desteklediği takdirde daha iyi yaşam şartları vaadettiği” görüşünü savunan Arslan, doğu bölgelerinde gazetecilik yapmanın aslında çok daha zor olduğunu, sadece kendisi hakkında açılan 14 davayı örnek göstererek anlatıyor:

“Doğu’da gazetecilik mücadelesi ver-

menin ağır bedelleri oluyor. Benim Ağrı Devlet Hastanesinin yoğun bakım ünitelerinde oksijen stoku tükenince 3 vatandaşın hayatını kaybedişi üzerine yaptığım haberin ardından, 3 kişi görevden alındı ama ben de mahkemelik oldum. Haber ve köşe yazımda yer alan -koltuk sevdalısı yöneticiler- ibaresi ile hakaret gerekçesiyle hakkımda dava açıldı.

Kamu kurumları bir yana, aşiretlerin hakimiyetindeki bölgelerde de gazeteciler büyük riskler altında görev yapıyor. Bir haberimde -eşine dışkı yediren adam-nitelemesini kullandığım için aşiret tarafından tehdit edildim. Biz gazeteciler, kamu görevi niteliği taşıyan gazetecilik faaliyetimizin kanunlarla ve yönetmeliklerle kontrol altına alınıp, zorlaştırılması yerine, korunmasına yönelik çalışmaların yapılmasını bekliyoruz.”

Haber kalitesi düşer

Çanakkale'nin günlük gazetelerinden “Kalem”in Genel Yayın Yönetmeni İlker Yurttaş ise yeni düzenlemeler ve şartlar kapsamında haber kalitesinin düşebileceğini, çünkü sadece Basın İlan Kurumu'nun belirlediği şartlara uyan gazete ve haber sitelerinin ilan alabileceklerini söylüyor:

İlker Yurttaş

“Günlük gazetelere ait internet haber siteleri de belirtilen şartları sağlaması kapsamında ilan alabilecek, onlar bu konuda avantajlı durumda. Ancak bu yeni uygulamaların avantaj olarak nitelendirilen yanlarının yanı sıra, haberlerdeki kalite ve niteliği düşmesine neden olabilecek yönleri de söz konusu. Örneğin Çanakkale 4. kategoride yer alırken, en az 6 personel çalıştırma, en az 40 haber yayınlama şartı ile karşı karşıya. Günlük 40 haber şartı, haber kalitesi ve niteliğini düşürebilir. BİK disip-

lini altında olmayan mecraların sorumluluğu ise sınırlı olacağından daha özgür davranacaklardır, Çanakkale gibi küçük bir şehirde her gün 40 haber üretme baskısı olmadan yayın yapan internet siteleri, daha rahat çalışacaktır; ancak bu durum asparagas haberciliği de tetikleyebilir.”

Yeni basın kanunu ve yönetmelikle şartların artık tümünden değişeceğini aktaran Yurttaş, “Bu değişim gazeteleri ekonomik açıdan nasıl etkiler? bizi nereye götürür? Bunları da yaşadıkça öğreneceğiz. Türk basın tarihinde 1 Nisan 2023 önemli bir milat olacak. Bakıp göreceğiz” ifadelere yer verdi.

Genelge yanlış uygulanıyor

Tekirdağ'da yayınlanan günlük gazetelerden Yeni İnan Gazetesi'nin Yazı İşleri Müdürü Recep Nahit Çelebi de, yerel medyanın hem

ge kapsamında yayına abone olmadığını söyleyen Çelebi, genelgenin açık olmasına rağmen uygulamada kargaşa yaşandığını kaydediyor.

Yerel medyada beka sorunu

İzmir'de aylık yayınlanan “Demokrat Gündem Gazetesi”nin Genel Yayın Yönetmeni Halide Demir Polatlı, bağımsız gazetecilik adına insan ve hak odaklı habercilik temelinde hem basılı hem de internet üzerinden çalışmalar yürüttüklerini, ancak yerel medyanın şu sırada tam bir beka sorunu yaşadığını dile getirirken, yeni getirilen şartların ancak büyük medya kurumlarının ulaşabileceği şekilde belirlendiğini ve yerelde uygulanmasının mümkün olmadığını söylüyor.

Polatlı, düzenlemeye daha yoğun tepki gösterilmesi ve yetkililerle görüşülmesi yönünde dernek ve cemiyetlerin daha aktif rol alması çağrısında bulunuyor ■

Recep Nahit Çelebi

maddi koşullar hem de içerik ve yorumlar açısından en zor dönemini yaşadığını dile getiriyor. Basın kanunun suistimal edilmesinden ve tasarruf tedbirlerinin bürokratlar tarafından yanlış uygulanmasından dolayı endişeli olduklarını söyleyen Çelebi, tasarruf tedbirleri genelgesinin kurumlar arasında farklı değerlendirildiğini, bunun tutarsızlığa yol açtığını aktarıyor.

Bir belediyenin tasarruf tedbirleri genelgesi kapsamında bir yayına abone olurken, başka bir belediyenin aynı genel-

“Sansür yasası” gazeteciliği zora sokacak, otosansür

Bitlis'te bir çocuk istismarı iddiasını gündeme getirdiği için Tatvan Cumhuriyet Başsavcılığı Bitlis Gazeteciler Cemiyeti Başkanı ve Bitlis News Genel Yayın Yönetmeni Sinan Aygül hakkında iddianame hazırladı. Aygül, 28 Şubat'ta görülen ve susma hakkını kullandığı duruşmada 10 ay hapis cezasına çarptırıldı. Duruşma sonrasında açıklama yapan Aygül, bu yasa kapsamında ifade özgürlüğüne bir darbe daha

Şirin Bayık / Şırnak

29 Mart 2023

Sinan Aygül 'sansür yasası' uyarınca hakkında dava açılan ilk gazeteci oldu. 'Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma' iddiasıyla açılan davayı Tatvan 1. Asliye Ceza Mahkemesi kabul etti. Savcılık Aygül için 3 yıla kadar hapis istedi. Kamuoyunda uzun süredir tartışılan 'Sansür Yasası' kapsamında açılan ilk ve şu an itibarıyla tek olan davanın ilk duruşması 28 Şubat'ta görüldü, gazeteci Sinan Aygül'e 10 ay hapis cezası verildi.

Gazeteci Sinan Aygül'ün 'sansür yasası'nı protesto etmek amacıyla susarak savunma yapmadığı duruşmada Aygül'ün avukatları, Anayasa Mahkemesi'nin (AYM), kamuoyunda 'sansür' veya 'dezenformasyon' yasası olarak bilinen 'Basın Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' incelemesinin beklenmesini talep etti. Mahkeme, avukatların talebini reddederken iddia makamı ise esas

hakkındaki mütalaasında, Aygül'ün "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçundan cezalandırılmasını talep etti. Mahkeme, Aygül'ün üzerine atılı "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçunu işlediğinin sabit olduğuna kanaat getirerek gazeteciye 1 yıl hapis cezası vererek cezayı takdiren 10 ay hapis cezasına indirdi.

Duruşma sonrası konuştuğumuz Aygül "Utanç verici bir yasadan utanılacak bir ceza aldım. Sansür yasası olarak bilinen ancak adına ısrarla dezenformasyon yasası denilen ucube bir yasa var. Yasanın nasıl uygulanacağı bile belli değilken, nasıl uygulanabileceği hukuk tekniği açısından açıklanamazken, kamuoyunun sesini kısmak için bu yasayı çıkaranların bile 'Bu yasa uygulanamaz' demelerine rağmen, yani uygulanamaz bulunan bir yasa maddesi uygulanarak hapis cezası aldım. Bu yasa maddesinin tek amacının sansür

olduğunu biliyoruz, bundan dolayı da madem bu bir sansür yasası o zaman kendimi sansürlüyorum, susuyorum dedim" şeklinde konuştu.

Gazeteci Sinan Aygül ile yaşadığı zorlu süreci ve yasa ile birlikte gazetecilik mesleğini nasıl bir atmosferin beklediğini konuştuk. Aygül, bu yasaya tepkisini "konuyla ilgili yaptığım ilk açıklamada, savunma yapmayacağımı, sadece susacağımı söylemiştim. "Madem bu bir sansür yasası, yazarken, konuşurken, haber yaparken değil, mahkeme huzurunda kendimi sansürlüyorum" demiştim. Öyle de yaptım, bu da bir sivil tepkidir" diye belirtti.

Tehlikeli olacağı görüldü

Gazeteci Sinan Aygül, dava sürecine ilişkin sorularımızı şöyle yanıtladı:

Sinan Aygöl

SORU: Sansür yasası uyarınca hakkında dava açılan ilk gazetecisiniz. Bu durumu nasıl karşıladınız, nasıl bir süreçten geçtiniz?

AYGÜL: Evet ne yazık ki yasa çıkar çıkmaz ilk soruşturma ve ilk dava bana açıldı. Henüz daha taslak aşamasındayken de bu yasa karşıydık, neler yaşanabileceğini hepimiz tahmin edebiliyorduk. Ama her şey rağmen ben bu maddenin uygulanmasının hukuk tekniği açısından mümkün olmayacağını savunuyordum. -Şartlarının oluşması teknik olarak mümkün olmadığı ya da çok zor olduğu için uygulanmayacak belki bir süre sonra kendiliğinden mülga sayılacak bir yasa olacak, sadece kritik zamanlarda müdahale için zorlayarak kullanacaklar- diye düşünüyordum. İktidara yakın kaynaklardan aldığımız bilgiler de bu yöndeydi. Ancak yine de tehlikeliydi. Çok kolay bir şekilde uygulanınca ne kadar tehlikeli olabileceğini de gördük.

Yapacağım bir haberden önce sosyal medyada kısa bilgisini paylaşmıştım. Çocuğa yönelik bir cinsel saldırı suçu işlendiği, zanlıların da polis ve asker olduğunu yazmıştım. Henüz tam haberini yapmamıştım. Gecenin ilerleyen saatlerinde vali arayıp konunun öyle olmadığını söyledi. Tekrar kaynaklarımı kontrol ettim, valilik açıklamasını da alarak güncelledim verdim bilgiyi. Devam eden bir süreçti vardı, o gecenin sabahına kadar detaylı bilgi alıp haberi o şekilde yazacaktım. Ancak gece saat 1 civarı ev baskınıyla gözaltına

alındım. Ekipmanlarıma, telefonuma el konuldu. Gece nezarete kaldım, sabah savcılığa çıkarıldım. Savcılık sorgusu ardından tutuklanmaya sevk edildim ve tutuklandım.

İfade özgürlüğü darbe aldı

SORU: Tecrübelerinize göre sansür yasası ile gazetecileri ve gazetecilik mesleğini nasıl bir atmosfer bekliyor? Bu yasa ile hem pratikte hem de psikolojik olarak gazeteciler etkilenir mi?

AYGÜL: Zaten çok zor durumda olan basın ve ifade özgürlüğü bu yasayla bir darbe daha aldı. Kaldı ki sadece gazetecilik değil hedefte olan. Bu maddenin lafzına baktığınızda buna özgü bir suç olmadığını, bahsedilen suçun adeta herkes tarafından işlenebileceğini görürsünüz. Yani gazetecilik yapan birine özgü bir suç değil bu maddede düzenlenen suç. Haber yapan gazeteci demiyor, -yayan kimse- diyor kanun. Bu da herkesi kapsayan bir ifade. Kendi sosyal medya hesabından paylaşım yapan da hedefte, sokakta gazeteciye röportaj veren de hedefte, biz gazeteciler de hedefteyiz. Yasanın özel olarak gazeteciler üzerindeki en büyük olumsuz etkisi de bence zaten var olan bir oto sansür gerçeğini bir adım öteye taşıyacak oluşu. Bu da mesleki anlamda ciddi bir sorundur.

Sorunlar hala aynı

SORU: Yerel medyada çalışan bir gazeteci olarak, yerel medyanın problemleri ve zorlukları nelerdir?

AYGÜL: Aslında yerel, yaygın, ulusal, evrensel gibi kavramlar bence konvansiyonel yaklaşıma ait kavramlar artık. O ayrımı yapabilmek biraz zor. Çünkü gelişen teknoloji kitle iletişim araçlarının yatay kullanımını yaygınlaştırdı. Basın-medya araçları ve bunlarla kitlelere iletilen mesajlar, kitlelerden geri dönüşler, daha da ötesi kitlelerin doğrudan etkileşime giriyor olabilmeleri o ayrımı ortadan kaldırdı. Bu durumda sanal iletişim bambaşka bir boyuta gidecek. Soruyu, -merkez medyada değil de taşrada bir yerde çalışan gazetecinin yaşadığı sorunlar nelerdir?- diye alırsak o zaman şunu söyleyebiliriz; birincisi teknolojinin ilerlemesi ile beraber gazeteci için sınırlar ortadan kalktı belki ama gazetecilik sorunları hala aynı. Küçük yerlerde gazetecilik yapmak her şeyden önce haberin bütün aktörleriyle yüz yüze olduğunuz için bu her an risk altında olduğunuz anlamına gelir. Yine -merkez medya-nın merkezinden uzaktaysanız ya da bir parçası değilseniz bir şekilde, yaşadığınız sorun, sorun değildir. Görünmez, görünür kılınmaz, dayanışma aynı ölçüde değildir. Bunlar gibi sorunlar elbette her zaman vardı, şu an yine var

Van'da yasakların gölgesinde gazetecilik: “Mesleği sürdürmek zorlaştı”

Türkiye genelinde 2016 ve 2018 yılları arasında yalnızca iki yıl süren OHAL, Van'da halen devam ediyor. Toplanma ve gösteri yasakları, siyasi parti ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini olumsuz etkiliyor. Yasaklardan gazetecilik mesleği de nasibini alıyor.

Van'da 15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen Olağanüstü Hal (OHAL) gerekçe gösterilerek 21 Kasım 2016'da ilan edilen eylem ve etkinlik yasağı o tarihten bu yana her 15 günde zincirleme bir şekilde uzatılarak uygulanmaya devam ediyor. Van Barosu, yasaklara karşı defalarca itirazda bulundu ve yasağın uzaması nedeniyle 2018 yılından bu yana alınan 14 yasak kararı için ayrı ayrı iptal davası açtı. Açılan davalar da yerel mahkemeler tarafından reddedildi. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi'ne yapılan istinaf başvuruları da yerel mahkemenin verdiği kararın hukuka uygun olduğu belirtilerek reddedildi. Bunların dışında Van Barosu'na bağlı avukatlardan Mahmut Kaçan da AYM'ye bireysel başvuru yapmıştı.

Çok sayıda dava

Yasaklarla geçen bu süre zarfında kentteki birçok kurum temsilcisi ve parti üyesi hakkında 2911 sayılı Yürüyüş ve Gösteri Kanunu'na muhalefet suçlamasıyla dava açıldı. Sağlıkta şiddete karşı basın açıklaması yapan Türkiye Tabipler Birliği (TTB) Van-Hakkari Şubesi dönem başkanı Hüseyin Yaviç, Konya'da Dedeoğulları ailesine dönük saldırıyı protesto eden Halkların Demokratik Partisi (HDP) Van il başkanı ve parti üyeleri ile Van Gölü'nde yaşanan çekilmeye dikkat çekmek için basın açıklaması düzenleyen Van Çevre Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Ali Kalçık bunlardan birkaçı. Sağlık, iklim, insan hakları, göç, ekonomi ve kadın çalışmaları gibi toplumu ilgilendiren alanlar üzerine çalış-

Şenol Balı / Van

30 Mart 2023

ma yapan STK'lar ile iktidar partisi dışında kalan partiler son yıllarda sokağa çıkmadı, çalışmalarını yapamadı. Özellikle muhalif siyasi partilerin miting yapma, stant açma gibi talepleri de çoğu zaman süren bu yasaklara takıldı.

AYM'den dönen para cezası

Öte taraftan yasaklar gerekçesiyle HDP'li bir gruba verilen para cezası, Anayasa Mahkemesi'nden döndü, mahkeme toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğine karar verdi. Çaldıran ilçesinde haklarında para cezası verilen 10 kişi, karara Çaldıran Sulh Ceza Hakimliği'nde itiraz etti. Mahkeme itirazı reddedince grup, kararı AYM'ye taşıdı. Başvuruyu değerlendiren mahkeme, ihlal kararı verirken, kararda “Başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne, başvuru Suat Çevik, Hosrof Durmuş ve Seracetin Narican hakkındaki başvuruların süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna, diğer başvuru yönünden toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna, Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine, kararın bir örneğinin toplantı ve

gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çaldıran Sulh Ceza Hakimliğine gönderilmesine oybirliğiyle karar verildi" denildi.

Yasaklar kılık değiştirdi

Son olarak Van Valiliği, 24 Temmuz 2022 tarihinde bir açıklama yayınladı ve kentteki birçok alanı muaf tutarak yasakların kaldırıldığı bilgisini paylaştı. Açık-

Zelal Sarı

lamada, kentte yapılacak tüm eylem ve etkinlikler için 24 saat öncesinden bildirilme zorunluluğu getirildi. Bu karardan sonra, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü, Newroz gibi etkinliklere izin verildi.

Gazetecilik olumsuz etkilendi

Yıllardır süren yasaklar, kentteki Sivil Toplum Örgütleri, dernek ve siyasi partiler kadar gazetecileri ve gazetecilik mesleğini de etkiledi. Yasaklar gerekçesiyle birçok gazetecinin görüntü alması engellenip, haklarında davalar açılırken, aralarında darp edilenlerde oldu. Yasakların kentteki gazeteciliğe olan etkilerini gazeteciler Zelal Sahidenur Sarı ve Yeşim Karaağar ile konuştuk. Gazeteciler, yasakların kenti bir bütün olarak etkilediğini, gazetecilerin de bu durumdan olumsuz olarak etkilendiğini dile getiriyor.

Yasaklar, gazetecilik için engel

Uzun yıllardır kentte gazetecilik faaliyeti yürüten Sarı, yasaklar hakkında şu sözleri kullandı: "Uzun yıllardır kentte yasaklar zincirleme bir şekilde uzatılıyor. Diğer kentlerde çoktandır tamamen kal-

dırılmışken Van'da hala kalkmış değil, bildirim zorunluluğu da getirilmiş durumda. Bu durum, kenti demokrasi, insan hakları, ekonomi gibi konularda geriletıyor. Bizler de gazeteciler olarak bu süreçten olumsuz etkilendik. Özellikle muhalif parti ve STK'ların faaliyetleri çoğu zaman yasaklanıyordu ve biz yasaklanan ancak yapmak istenen basın açıklamaları veya diğer etkinlikleri takip etmek durumunda kalıyoruz. Bu durumdan biz de etkileniyoruz haliyle. Yasakların kendisi bir insan hakkı ihlali. Gazeteciler için de hem ihlal hem de işinin yapabilmek önünde engel."

Mesleği sürdürmek zorlaştı

Gazeteci Yeşim Karaağar ise yasakların meslek önünde zorlayıcı bir rol oynadığını savunuyor:

"2016 yılından beri süregelen yasaklar elbette gazetecileri de büyük oranda etkiliyor. Sadece siyasi parti ve STK'lar değil muzdarip olan bu durumdan, gazetecilik faaliyeti yürütmek ülkede oldukça zor. Hele bir de yıllardır süregelen yasakların olduğu bir kentte iseniz çok daha zor. Kurumların gazetecilerle iletişiminin zaten asgari düzeyde olduğu burada, bir de yasaklar eklenince işimizi yapmak çok daha zor bir hal alıyor."

Karaağar, geçtiğimiz aylarda meclise sunulan ve kamuoyunda Dezenformasyon Yasası olarak bilinen basın kanununa da

değindi:

"Sansür yasasının meclisten geçmesiyle beraber gazetecilerin hem alanı daraldı hem de neredeyse yaptığınız her haber artık sansüre takılıyor. Böyle bir ortamda bu mesleği sürdürmek sürdürmeye çalışmak oldukça zor olacak. Birçok haber sitesinin kapatıldığı kapatılacağı bir süreçten geçiyoruz. Bu da birçok gazetecinin işsiz kalması anlamına geliyor. Özellikle yerel basını etkileyen yasaklar ve sansür yasası aynı zamanda haber hakkını da kısıtlayan bir durumu ortaya çıkarıyor. Gazetecilik faaliyetlerinin kısıtlanması tüm toplumu etkileyen bir durum. Toplumun haber alma hakkının engellendiği ve dolayısıyla bir ihlalinde yaşandığı apaçık ortada. Bunun karşısında durması gereken sadece gazeteciler değil haber alma hakkının etkilendiği tüm kesimlerdir"

Yeşim Karaağar

Kapak Fotoğrafi: Twitter

Merve Taşkın'ın müstehcen bulunan sosyal medya paylaşımları sebebiyle yargılanması, kadınların hayatına müdahale mi? Müstehcen içeriklerin sınırı nerede başlayıp nerede bitiyor? Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları alanında doktora yapan Tuğba Gökdoğan ile müstehcenliğin sınırlarını konuştuk.

Asmin Ayçe İdil Kaya

4 Nisan 2023

Instagram üzerinden 600 bine yakın takipçiye ulaşan sosyal medya fenomeni Merve Taşkın, yaptığı paylaşımların müstehcen bulunması sebebiyle yargılandı. Birçok kadın tarafından yakından takip edilen bu sembolik davada Merve Taşkın suçsuz bulundu ve beraat etti. Davaya konu olan içerikler ise Merve Taşkın'ın OnlyFans'te satışa çıkardığı görseller ve videolardı. Görüş aldığımız Tuğba Gökdoğan günümüz koşullarında bu davada amacın kadınların cinselliğini bastırmak olduğunu savunurken, müstehcenlik yasasının da diğer tüm yasalar gibi yeniden değerlendirilebilir olduğunu hatırlattı.

Kimi çevrelerin linç hedefi olan Only-

fans, Türkiye'de de yasal kabul edilen bir içerik satış uygulaması. İçerikleri açabilmek için ödeme yapmak gerekiyor. Her içeriğin bedeli farklı ve ücret üreticisi tarafından belirleniyor. İngiltere merkezli Onlyfans, 2016 yılında kurulduğunda çoğunlukla pornografik içeriklerin satıldığı bir platformdu ancak şimdilerde müzikten fitness eğitimine kadar çok farklı alanlarda içerikler satılan bir mecraaya dönüştü. Merve Taşkın'ın bu platformda paylaştığı içerik "müstehcen" olduğu iddiasıyla dava edilmişti ancak mahkeme buna karşıt bir karar verdi.

Dava süreci

Kadınların nasıl giyindiği, nasıl davrandığı, nasıl konuştuğu son yıllarda sıkça tartışma konusu yapılırken bu dava özgürlük alanının daraltılması açısından kadınların ilgisin çekti. İlk duruşması 12 Ocak'ta yapılan dava ile ilgili Merve Taşkın "5 yıl boyunca suç işlememem gerekiyordu.

OnlyFans mahkemedeki suç sayılırsa hapse gireceğim" demişti, ancak dava ertelendi ve 26 Ocak'ta görülen davada Merve Taşkın beraat etti. Taşkın'ın avukatı Feyza Altun beraatin ardından, "Bu çok önemli bir karardır. Çünkü Türkiye'de özellikle kadınların giyimine kuşamına ve yaşam biçimine saldırı niteliğindeki bu dava lehimize sonuçlandı." sözlerini paylaştı.

"Cinselliğini Bastırma Amacı"

Tuğba Gökdoğan Merve Taşkın'ın paylaşımlarından dolayı yargılanmasının Türkiye gibi toplumlarda; özellikle otoritenin cin-

sellikle alakalı konulardan, eşyalardan ve ifadelerden korkmasıyla ilgili olduğunu savundu:

“İçinde cinselliğe ya da cinselliği çağrıştıran herhangi bir şeye dair bir öge barındıran kamuya açık bir içerik, özellikle söz konusu kadınlar olduğunda otomatik olarak ayıp, müstehcen, ahlak dışı olarak atfediliyor. Merve Taşkın'ın paylaşımları da bu çerçevede ele alındı. Olay yalnızca bu paylaşımları genç bir kadının yapıyor olması değil, sosyal medyadaki görünürlüğü üzerinden belli bir güç ve ekonomik bağımsızlık kazanmış bir insanın yapıyor olması. Kadınların güç sahibi olması dikkat çekiyor, özellikle de bu gücün cinsellikle bağlantılı olduğu düşünüldüğünde. Müstehcenlik davası da bu gücü, kadın cinselliğini temsil ettiği varsayılan şeyleri bastırmak amacı güdüyor. Kadınların alınına bir saldırı olarak görülen bu davada, suçlanma sebebi olan müstehcenlik, Türk Ceza Kanununun (TCK) 226. Maddesinde şöyle yer alıyor:

-Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

Müstehcenliğin sınırlarını belirlemenin zor olduğunu söyleyen Gökdoğan, kimi tutarsızlıklara da dikkati çekti:

“Müstehcenlik, toplumdan topluma, dönemden döneme tanımı değişen bir kavram olduğundan sınırlarını belirlemek de zor. Fakat bu değişkenlik içinde bir ortaklık önerilecek olursak, genel ahlak kurallarına şekil veren ataerkil normlara işaret edebiliriz. Bu normlar, bazı bedenlerin veya beden bölümlerinin ya da bazı davranışların sergilenmesinin genel ahlakı bozabileceği, rahatsız edebileceği kanısındalar. Tutarsızlık da şurada; kuralların, bazı kimlik ve ifadeleri sınırlayıcı olmasının da ötesinde, bağlayıcılığı ve uygulanışı da adaletli

Merve Taşkın

değil. Örneğin, erkekler üstleri çıplak bir şekilde plaja gidebiliyorlar, memelerinin görüldüğü bir sosyal medya paylaşımı yapabiliyorlar ama aynı şeyi kadınlar yaptığında bu müstehcen bulunuyor.”

Yasaları yeniden değerlendirmek

“Bu sorgulama müstehcenlik suçunun yasal zeminini yeniden düşünmeye iter mi? Eğer yasalar ahlak kurallarına ve genel geçer normlara bağlıysa; yeniden değerlendirilebilir mi?” Gökdoğan bu soruyu şöyle yanıtlıyor:

“Yasalar insan üstü bir güç tarafından belirlenen ve bir kez belirlendiğinde daima geçerli olacak şeyler değiller. Yasalar insanların hayatlarını desteklemek ve güçlendirmek için var; birilerini susturmak, sindirmek ya da yok etmek için değil. Bu yüzden yasaların ve müstehcen etiketi konarken başvuru kriterlerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsel ifade çeşitliliği göz önünde bulundurularak yeniden değerlendirilmesi gerekiyor. Bunun için de öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliğine değer veren bir iktidar gerekiyor.”

Müstehcenlik mi pornografi mi?

“Müstehcenlik ve pornografi karıştırılabiliyor mu?” Gökdoğan ikisi arasındaki ayrımı şöyle dokunuyor:

“Pornografi ve müstehcenliği ayıran en önemli şey üretilme amaçları ve bağlamsal çerçeveleri diyebiliriz sanırım. Mesela ikisinde de çıplaklık içeren bir olay, bir görsel olabilir. Ama pornografinin esas üretilme amacı insanları cinsel olarak uyarmak, cinsel haz sağlamak; tüketilme amacını da bu bağlama paralel olarak düşünmek gerekiyor. Nitekim pornografide çıplaklık insanları uyaran bir şey olarak sunulabilir ve uyarıcı bir etki gösterebilir. Oysa müstehcen bulunan şeylerin birçoğu temelde böyle bir niyet gütmüyor. Az önceki örnekten gidecek olursak, pornografide çıplak bir kadın ve kadın memesi görülebilir; bu insan onay dahilinde çıplaklığının pornografik bir içerik olarak belli kanallarda yayınlanabileceğini kabul ediyor. Fakat bu, kadın vücudunun, memesinin otomatik olarak pornografik bir şey olduğu veya buna yer veren içeriklerin onay olmadan bu şekilde tüketilebileceği, yaygınlaştırılabileceği anlamına gelmiyor. Bağlama bakmak gerekiyor yani: Bir insan

Tuğba Gökdoğan

yıkanmak, eğlenmek, emzirmek, doğal hissetmek, spor yapmak, sanat yapmak ya da başka bir sebepten de çıplak olabilir ve bu pornografik olmaz. Bunun müstehcen bulunup bulunmamasını ise kimin yaptığı ve hangi ahlak kuralına çomak soktuğu belirliyor zannedersem.”

“Yapabileceklerimiz tükenmedi”

Kadın kimliği üzerindeki tüm baskılara rağmen ümidin de kaybedilmemesi gerektiğini düşünen Gökdoğan, kadınlar için hala bir alan olduğunu ve bu alanın genişletebileceğini söyledi:

“Kamusal alanda ifade özgürlüğünün giderek sınırlandığı bir çerçevede birçok şeyin müstehcen olduğu iddia edilebilir. Bu da insanlarda norm dışı atfedilen şeyleri yapmaya, paylaşmaya yönelik bir korku ve ahlaki anlamda standardize olmaya yönelik bir eğilim oluşturabilir. Bununla birlikte, sosyal medyanın kadınlara görünürlük aracılığıyla belli bir güç, cesaret ve dayanışma ağı kazandırdığını ve bunun da baskılarla mücadele etmede etkin bir yöntem olabileceğini düşünüyorum. Merve Taşkın, sosyal medyada yaptığı paylaşımlarla kendini ifade ediyor ve davasını duyurabiliyor; bu da kadın bedeni ve cinselliğini kamusal alanda konuşabileceğimiz alanlar açıyor. Baskıların bu seviyede olması, her ne kadar korkutucu olsa da yapabileceğimiz şeylerin tükendiği anlamına gelmiyor”■

Basında yeni tartışma: “Otosansür”

Kapak Fotoğrafi: Unsplash

Basın Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 5 ay önce yürürlüğe girmesi ile basın sektörü üzerinde artan baskı ve sansür pek çok mecrada tartışılıyor. “Yeni uygulamanın yol açtığı ortam acaba gazetecileri otosansüre yönlendirdi mi?” Bu soruyu, Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. İdil Engindeniz ve Medyascope muhabiri Ayşegül Karagöz’e yönelttik, sansür ve otosansüre ilgili gazetecilik pratiklerini, otosansürün gazeteciler üzerindeki etkilerini konuştuk.

Evin Arslan / İstanbul
5 Nisan 2023

Kamuoyunda “sansür yasası” diye anılan yasanın “Halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma” başlığı altındaki 29. Maddesi şu hükmü içeriyor:

“Sırf halk arasında endişe, korku veya panik yaratmak saikiyle, ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu düzeni ve genel sağlığı ile ilgili gerçeğe aykırı bir bilgiyi, kamu barışını bozmaya elverişli şekilde alenen yayan kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

Her ne kadar “dezenformasyon ile mücadele” gerekçesine dayansa da, yasanın hemen ardından bu hükümle dokuz gazeteci gözaltına alındı. Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın (TGS), 20 Şubat’ta yayınladığı verilere göre, o günlerde 43 gazeteci ve medya çalışanı cezaevinde bulunuyordu.

Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. İdil Engindeniz, kanunun vadettiği ile içinden çıkan şeyin aynı şey olmadığını vurgulayarak “Haberin demokrasilerdeki önemini düşünürsek bugün dezenformasyonla mücadele önemli mücadele alanlarından biri. Ama karşımızdaki yasanın amacı böyle bir mücadeleye girmek değil, muhalif sesleri susturmak, muhalif seslerin kendi kendine susmasını sağlayacak bir ortam yaratmak” diyor.

Sansürün yanı sıra en çok tartışılan bir diğer kavram ise otosansür. Otosansür kelimesi, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Kişinin veya kurumların kendi kendilerini kısıtlaması” olarak yer alıyor. “Acaba kişiler kendini neden kısıtlamaya ihtiyaç duyuyor?” Bu soruya da yanıt aradık.

İdil Engindeniz’e göre bilinçsizlik ve korku/güvensizlik, otosansüre başvurma nedenlerinden ikisi:

“Gazetecilik yaparken topluma karşı bir sorumluluğunuz olduğu anlayışına, böylesi bir bilince sahip değilseniz; ‘ha-

ber nedir, benim gazeteci olarak habere ve topluma karşı bir görevim var mı’ diye pek de düşünmemişseniz, ‘patronun veya dönemin siyasi ortamının istediğini yapmakta pek bir sakınca görmeyebilirsiniz. Bütün bu bilince sahip olup başınıza bir şey gelmesinden korktuğunuz, kendinizi güvencesiz hissettiğiniz bir ortamda da içinize sinmese bile, bazı şeyleri aktarmaktan kaçınabilirsiniz. Türkiye’de gazetecilik yapmak en hafifinden kovulmayı, habercilik yaparken kötü muameleye maruz kalmayı, hapse girmeyi, hatta öldürülmeyi göze almak anlamına gelebiliyor.”

Yazsam da editör silecek

İdil Engindeniz

Medyascope'ta muhabirlik yapan Ayşegül Karagöz, otosansürün, sansürün olduğu yerde ortaya çıktığını ifade ediyor. “-Fark etmeden acaba kendime, dileme otosansür uyguluyor muyum?- sorusunu ben de çok sık kendime soruyorum.” diyor Karagöz şöyle diyor: “Gerçeği manipüle etmediğim, yanlış bilgi vermediğim süreçte bu konuda içim hep rahat oluyor. Bunun çalıştığım kurumla alakalı olduğunu düşünüyorum. Sansür uygulanmıyorsa, otosansüre gerek kalmaz. Birilerini memnun etmek veya sözcülüğünü yapmak zorunda kalmadığında ve nihayetinde amacın kamu yararı olduğu zaman otosansüre gerek kalmıyor. Ancak bunu özellikle ana akım olarak nitelendirebileceğimiz kurumlarda çok fazla yaşayan arkadaşım var.”

Gazeteciler arasında otosansürün giderek daha çok arttığını düşünen Karagöz, gazetecilerin dillerini ve kalemlemlerinin sivriliğini kuruma göre ayarladıklarını ifade ediyor. Mevcut sistemin gazetecileri buna mecbur bıraktığını dile getiren Karagöz, “-Ben bunu yazsam da editör silecek- sözünü başka mecralarda çalışan çok fazla insandan duyuyorum.” diyor.

Ana akım medya

Özellikle 1 Şubat'ta yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından birçok gazeteci deprem bölgesine gitti. Ancak bu süreçte, “konuşmak isteyen yurttaşın sözünü kesme, mikrofonu kapatma” şeklinde yayıncılık örnekleri de yaşandı. Bu örneklerden bazıları ele alınırsa, canlı yayın yapan bir muhabir, “6 gündür elektrikliğimiz yok, konuşmak istiyorum” diyor bir depremzedeyi kameradan uzaklaştırıp mikrofonu sakladı. Başka bir muhabir ise ailesinin enkaz altında olduğunu, arama kurtarma ekiplerinin gelmediğini söyleyen bir depremzedenin sözünü keserek alandan uzaklaştı. Sosyal medyada çokça tepki toplayan bu örnekler, aynı zamanda ana akım medyada yükselen otosansürü de tartışmaya açıyor.

İdil Engindeniz, “Ana akım medyada, sansasyonel olana, kolay dikkat çekene, duyguları en çok ayağa kaldırıra yönelik kötü bir eğilim hep olageldi ve bunun karşısında da hep ters yöne denge kurmaya çalışan mekanizmalar oldu. O mekanizmaların sesinin en az çıktığı, etkisinin en az olduğu bir dönemde, bir coğrafyadayız belki” diyor. Bu örneklerin kötü temellenmiş bir gazetecilik kültüründen kay-

naklandığını söyleyen Engindeniz şöyle devam ediyor:

“Pek çok sektörde olduğu gibi, gazetecilik alanında da meslek güvencesine sahip değiliz, arkamızda duracak güçlü bir sendikal yapılanmadan, güçlü meslek örgütlerinden, meslektaşların eleştirisinin taşınması gereken önemden uzağız. Okullu gazeteciler için konunun eğitim sürecinde başladığına, o süreçte meslek kuralları hakkında daha çok tartışma yürütmek gerektiğine inanıyorum. Okullu olmayanlar için bu süreç usta-çırak ilişkisi çerçevesinde ve meslek içi eğitimlerde olgunlaşabilir. Neyi, neden yaptığını, habere neden x açısından yaklaştığını, bunun ne anlama geldiğini, y'nin neden kötü olduğunu bilen bir gazeteci, hele bir de ilkelerinin arkasında durduğunda işsiz kalmayacağını, işsiz kalsa da pek çok güvenceye sahip olacağını, gerekirse tek başına bile çalışıp hayatını idame ettirebileceğini bilse, sansür ve otosansür konusunda daha iyi bir zeminde oluruz gibi geliyor.”

Gazetecinin hayatını idame edebilmesi konusunda okurlara da sorumluluk düştüğünü söyleyen Engindeniz, “İyi bir diziye, filme, uygulamaya para vermeyi nasıl normalleştirdiysek gazeteciye de emeği- haberi karşılığında ödeme yapmaya alışmalıyız. Eğer manipülatif içeriklerle değil de güvenilir bilgilerle hareket etmeye niyetliyse bu kaçınılmaz bence” diyor.

Haber neyi gözetmeli?

Depremi ilk günü Adıyaman'a giden Ayşegül Karagöz'e göre, deprem ve sonrasında oluşan kriz ortamı basın-medya sektörü ile gazetecileri hazırlıksız yakaladı, oysa öncelikle afetin boyutlarının algılanması gerekiyordu ve bunu anlayanın yolu deprem bölgesine giden medya çalışanlarından geçiyordu:

“Nasıl bir afetle karşı karşıya olduğumuzu anladıktan sonra beraberinde şu soruyu sormalıyız: -Biz gazetecilerin ne yapması gerekiyor? Yaşanan olaya nasıl bakmalı, haberde neyi gözetmeliyiz? Var olan gerçek, depremden etkilenen çoğu şehre yardımın geç gelmesi veya hiç gelmemesi, arama kurtarma ekiplerinin yetersizliği, insanların yaklaşık üç gün boyunca soğukta enkaz altında kalan yakınlarının çıkarılmasını ümitsizce beklemesi, ekip sayısı yetersiz olduğu için kendi imkânlarıyla enkazı kaldırmaya çalışmalarıydı. Bu insanların her birinin apayrı bir

hikâyesi vardı ve siz gazeteci olarak yaşayan bu trajediye nasıl yaklaşacağınıza karar vermek zorundaydınız.

-Gazeteci olarak amacımız mevcut iktidarı memnun etmek mi, yoksa vatandaşların sorunlarını dile getirip kamuyu bilgilendirmek mi?- Öncelikle buna karar vermemiz gerekiyor. Bir keresinde, enkaz başında çalışan ve içeriden canlı çıkan bir kişiyi aynı anda bütün kameralar çekti ve -Bir mucize gerçekleşti, enkaz altından canlı çıkarıldı- anonsları duymaya başladık. Oysa o kameralar enkazın yan tarafını da çekse yerde yatan onlarca ölü beden görülecekti. O binada bir ekip çalışıyordu bir kişiyi kurtardılar ama binaya ekiplerin gelmesini bekleyen yüzlerce insan vardı. -Gelip binamıza bakın içeride bütün ailem var- diyen onlarca insan vardı...”

En büyük sorun

“Deprem bölgesinde gazeteciler ne tür problemler yaşadılar?” Bu soruyu yönelttiğimiz Ayşegül Karagöz, bir yandan haber peşinde koşturup, haber yazma ve geçme telaşının yanında, gıdaya erişim, kötü hava şartlarıyla mücadele, tuvalet eksikliği, hijyen problemi gibi zorluklarla karşılaştıklarını ancak en büyük sorunun şebekeye ulaşma çabası olduğunu aktardı:

“Şehirde şebeke yoktu ve dolayısı ile çektiğimiz görüntüleri haber merkezine iletme büyük bir problem. Bu nedenle önemli bir haber yollayacağımız zaman hızlı bir şekilde internetin çektiği bir konna gidip gönderdikten sonra geri dönerek işlerimizi hallediyorduk. Kamerayla gelen meslektaşlar kameralarını şarj etme problemi yaşıyordu. Telefonların şarjı zaten soğukta daha hızlı bitiyordu, elimizdeki powerbank de kullanılamaz hale gelince arabaya geçerek bunları akü ile şarj edip işimizin başına geri dönüyorduk. Süreçte en önemli sıkıntılardan biri bu oldu”■

Ayşegül Karagöz

Gençler siyasetten umut kesti mi?

Gençlerin yakınması, “yaşlı siyasetçi” hakimiyeti: Türkiye seçime giderken gençler karar alma süreçlerinin dışında tutulmaktan ve yeterince temsil edilmemekten şikayetçi.

Fadime Özmen Şanlıurfa

6 Nisan 2023

Siyasi çevreler ve kamuoyunda “en kritik seçim” diye beklenen 14 Mayıs seçimleri yaklaşırken, genç seçmenin yakınmalarından biri de politikacıların yaşı, bu nedenle yeterince anlaşılacak ve parlamentoda temsil edilememekten yakınıyorlar.

Oysa 24 Haziran 2018’deki seçimlerde 550 olan vekil sayısı 600’e çıktı, seçilme yaşı ise 25’ten 18’e indirildi. AKP İstanbul milletvekili 22 yaşındaki Rümeysa Kadak, seçilme yaşının 25’ten 18’e indirilmesiyle Türkiye siyaset tarihinin en genç milletve-

kili oldu. 18-29 yaş aralığından toplamda 8 milletvekili meclise girebildi.

Gençler saf dışı

Türkiye’de 62,4 milyon seçmenin yaklaşık 13 milyonunu 18-29 yaş aralığındaki gençler oluşturuyor, buna karşın mecliste 18-29 yaş aralığından sadece 8 milletvekili bulunuyor. Sadece 9 milyon seçmenin yer aldığı 50-59 yaş aralığından ise mecliste 217 milletvekili yer alıyor.

14 Mayıs seçimlerinde ilk kez oy kulla-

nacak olan Sevgi Karaca kendisi gibi diğer arkadaşlarının karar alma süreçlerinin dışına atıldığını şu sözlerle anlatıyor:

“Türkiye’nin yaklaşık 20 milyonunu gençlerin oluşturmaya rağmen gençlerin meclisteki temsiliyet oranı çok düşük kalmakta. Temsiliyette adalet ilkesi gereği daha fazla gencin mecliste yer alması gerektiğini düşünüyorum. Bence milletvekillerinin yaşlılığı bir sorun. Türkiye dünyanın en büyük genç nesline sahip ülkelerinden birisi. Dolayısıyla, kararlar gençlerden yaşlı bir grup tarafından veriliyorsa ve genç bakış açısına uygun değilse, bunun ciddi bir demokratik eksiklik olduğunu düşünüyorum. Eskiden insanların bir dereceye kadar olgunluk ve geçmişe sahip olarak meclise gelmeleri gerektiği görüşündeydim ama artık böyle düşünmüyorum. Bence mecliste, yeni bakış açısına sahip gençlerin daha fazla olması gerekmekte. Siyasi sistemimizin de buna göre dizayn edilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

Gençlerin sorunları gündeme gelmiyor

Konunun uzmanları ve gençlere göre, siyasi liderler ve vatandaşlar arasındaki yaş farkı, önemli sorunları gündeme getiriyor. Gençlerin karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmemesi, onlar için önemli olan konuların gündemden

Yaş Gruplarının Nüfus Dağılımına Göre Milletvekili Dağılımı

Yaş Grubu	Nüfus	Milletvekili Sayısı
18-29	13.034.590	8
30-39	12.792.477	72
40-49	11.798.776	201
50-59	9.162.219	217
60-69	6.513.109	99
70+	5.014.840	3

Tablo: Fadime Özmen • Kaynak: TÜİK, YSK (2018) • Oluşturan Datawrapper

düşmesi anlamına geliyor. Gençlerin bu süreçte etkili olamayışı, seçimlere ilginin azalmasına, düşük sayıda seçmen katılımına ve gençler arasında siyasi ilgi de dahil olmak üzere kısır bir yabancılaşma döngüsüne de yol açıyor.

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nden siyaset bilimci Prof. Emre Erdoğan şunları söylüyor:

“Medya gençleri ‘Z kuşağı’ şeklindeki kalıp yargılara sokuyor. Genç erkek işsizliği belli bölgelerde yüzde 40'lara çıkmışken, gençler eğitimden dışlanıp, genç kadınlar çalışamaz durumdayken, bu konular üzerinde yeterince tartışılmıyor. Gençlerin siyasete katılımının da bir sermaye meselesi olduğu görmezden geliniyor. Bu seçimlerde gençlerin yüzde 15'inin sandığa gitmeyebileceği tahmin ediliyor. Gençler seçime inanmıyor, sandığa şüpheyle yaklaşıyor. Yapılagelen geleneksel siyasete karşı bir soğuma içindeler. Bu konudaki politikaları bu açıdan değerlendirmek gerek.”

Avrupa'ya kıyasla TBMM çok yaşı

Türkiye'de aktif siyasetçilerin yaşlarına bakıldığında gençlerin yakınmalarını doğru çıkaran rakamlarla karşılaşıyor:

AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 69 yaşında.

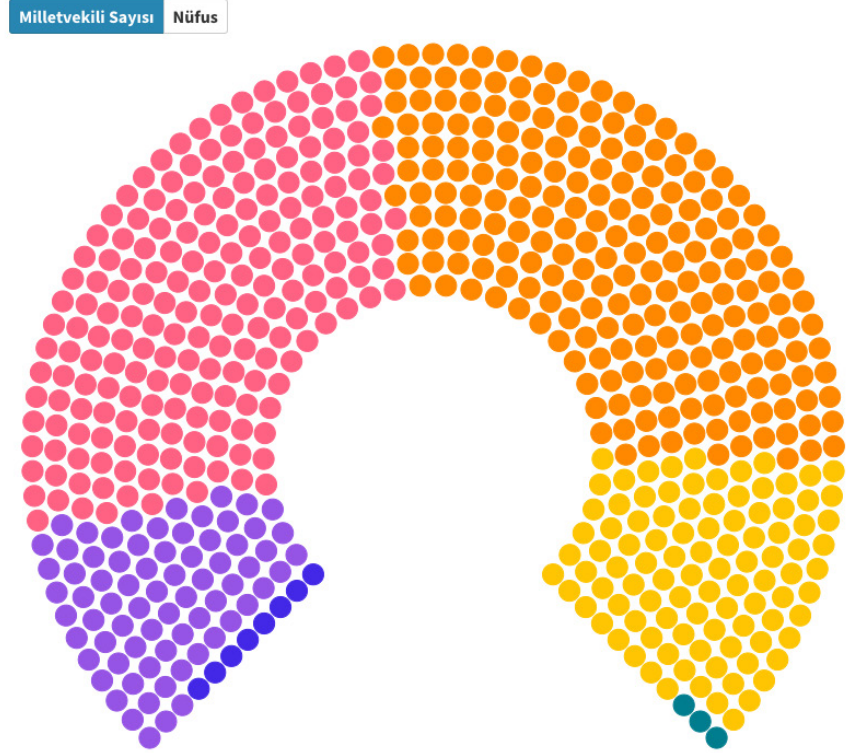
Türkiye ana muhalefet partisi lideri Kemal Kılıçdaroğlu 74 yaşında.

Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu 81 yaşında.

Meclis Başkanı Mustafa Şentop 54 yaşında.

Avrupa'da ise Fransızlar, Emmanuel Macron'u henüz 39 yaşındayken en yüksek göreve seçti. Ukrayna lideri Volodimir Zelenski 45, Birleşik Krallık Başbakanı Rishi Sunak 42, İtalya Başbakanı Giorgia Meloni 46, Kanada Başbakanı Justin Trudeau 51, Almanya Şansölyesi Olaf Scholz 64 yaşında ■

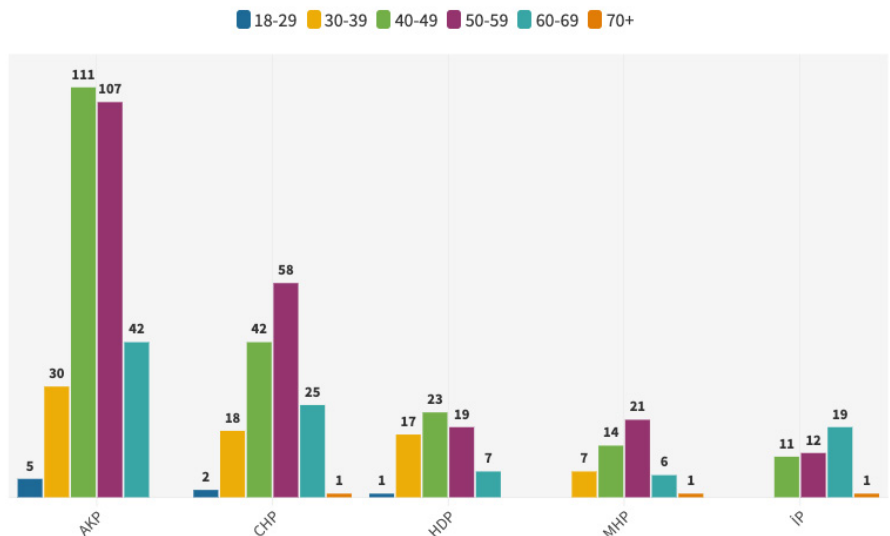
Yaş Gruplarının Nüfus Dağılımına Göre Milletvekili Dağılımı

Yaş Grubu	Milletvekili Sayısı	Nüfus
18-29	8	13,034,590
30-39	72	12,792,477
40-49	201	11,798,776
50-59	217	9,162,219
60-69	99	6,513,109
70+	3	5,014,840

Kaynak: TÜİK, YSK (2018)
Grafik: Fadime Özmen

Siyasi Partilere Göre Milletvekili Seçilenlerin Yaş Grubu Dağılımı (24 Haziran 2018)

Kaynak: YSK

Giresun, Basın İlan Kurumuna mahkum mu?

Giresun yerel gazetelerinin yetkilileri ile Basın İlan Kurumu uygulamaları üzerine konuştuk. Basın İlan Kurumundan alınan resmi ilanlara bağımlı olan yerel basının başlıca sorunu, medyadaki korku iklimi ve ekonomik yetersizlik.

Burak Aydın

11 Nisan 2023

Basın İlan Kurumu, 2020 yılında Ordu şubesini kurarak Giresun gazetelerini, Ordu'daki şubesine bağladı. Giresun merkezde halen, Yeşil Giresun, İleri, Yeni Giresun, Giresun Ekspres ve Gündem Gazeteleri ile son 5 yıl içerisinde yayın hayatına başlayan ve sürdüren, Öncü ve Güncel Gazetesi yayınlanmakta. Giresun il ve ilçelerinde bugün itibarıyla, Basın İlan Kurumunun 3 yıllık şartlarını tamamlayıp, resmi ilân alabilen toplam 17 gazete yayımlanıyor.

Giresun il merkezinde yer alan yerel gazetelerin, yıllık resmi ilân ve reklam gelirleri ortalama 300 bini bulurken ilçelerde bu rakam 30-50 bin TL civarında. Basın İlan Kurumu, bu gelirden yüzde 15 pay alıyor. Gazeteciler arasında, Basın İlan Kurumunun 81 ilde faaliyete geçmesi ve bazı illeri komşu illere bağlaması sonrasında gazete gelirlerinin oldukça arttığı, bu yüzden de komisyon oranının azaltılması gerektiğini söyleyenler var.

Yerel gazeteler, resmi ilân alabilme hakkını kaybetmemek, günlük zorunlu ti-

raj rakamını (300) yakalamak için, kamu kurumları, siyasi partiler, milletvekilleri, belediyeler ve iş yerlerini abone yapma çabası sürdürüyor. Ayrıca ekonomik darboğazın bir yansıması olarak gazetelerde yalnızca rutin habercilik yapılıyor. Haberlerde büyük çoğunlukla devlet yetkililerinin ve siyasilerin açıklamaları yer alıyor. Gazetelerin hemen hepsi, haber ajanslarına abone. Yine gazeteler, resmi ilân alabilme şartlarını yerine getirebilmek adına 1-2 kişiyle gazete çıkarırken, ayda 500 TL gibi bir ücretle ajanslardan 1000'e yakın haber alıyor. Gazeteler, ajanslardan aldıkları haberin başlığını dahi değiştirmeden sayfalarında yayımlıyor. Böylece çoğu gazetede birbirinin kopyası denilebilecek haberleri görebiliyoruz. Bunun yanında Giresun halkını ilgilendiren haberler ise genelde fındık tarımıyla alakalı oluyor. Özel haberlerin çok az yer aldığı gazetesinin, haber ve köşe yazılarında, dil bilgisi ve imlâ kuralları zayıf. Kimi haber girişlerinde haberciliğin başlıca kuralı 5NK1'ya da uyulmuyor.

Naylon kadrolarla gazete

2000 yılı öncesinde Giresun'un ilçelerindeki yerel gazetelerin bile yıllık reklam ve ilan gelirleri 300-400 bin liralara kadar çıkıyordu. (İl merkezindeki gazetelerin ge-

lirleri ise yaklaşık olarak 1-1.5 milyon TL idi.) Ancak sonrasında özelleştirmeler ve kamu ihalelerinin merkeze çekilmesi ile birlikte gelirler düşüşe geçti. Sonuç olarak, 2015 yılından itibaren yıllık gelirler 80-90 bin TL'ye düşerken, 2019 yılında 30 binlere kadar geriledi. Gelirleri giderek azalan ilçe gazeteleri de birer birer kapanmaya başladı.

Bugün ekonomik sıkıntılar nedeniyle yerel gazetelerde çok az gazeteci çalıştırılıyor. Gazete sahiplerine göre, bir çalışanın maliyetinin 13 bin TL'yi bulduğu yerlerde gelirler 4-5 gazeteci çalıştırmaya yetmiyor. Bu nedenle, bazı gazeteler basın kartı olan, düşük sigortalı ve emekli gazetecileri çalıştırmayı tercih ediyor. Bu gazeteler naylon kadro üzerinden işlerini sürdürüyorlar. Gazetenin asli görevlerini ise yalnızca 1 kişi üstleniyor ve bu kişi hemen hemen her işi yapmak zorunda kalıyor.

Valinin para teklifi

Önceden, merkezdeki yerel gazeteler valiliğe, ilçedeki gazeteler ise kaymakamlığa bağlıydı. Ancak gazeteciler, valiliğin hem medya ve habercilik bilgisinin hem de denetim yetisinin zayıf olduğunu düşünüyorlardı. Bu durum, bazı gazetelerin valiliği eleştirdiği için ilan cezası almasına

veya kapanmasına neden oluyordu. Valilik denetimlerinin yüzeysel olması, bazı kişilerin haksız kazanç elde etmesine ve -merdiven altı gazeteciliğin- yaygınlaşmasına da yol açıyordu. Ayrıca, valilik yerel gazeteleri sansürle tehdit etmekten de çekinmiyordu. Örneğin, 2012 yılında Giresun Valisi, yerel gazetelere -Giresun'la ilgili olumsuz haber yapmayın, oradan kazanacağınız 300-400 TL'yi ben vereyim- şeklinde konuşmuştu. Aynı Vali, Bulancak ilçesinin yerel gazetesi Gazete Egemen'i ziyaretinde de ilanlarını kesmekle tehdit etmişti. Ancak dönemin gazetecileri, köşe yazılarında Vali'ye, ilan cezasının sadece Basın İlan Kurumu tarafından verilebileceğini hatırlatmıştı.

Rabia Naz haberine sansür

Nüfusu 150 bin kişi olan Giresun'da sansür korkusu, ekonomik ve hukuki problemlerden kaçınma isteği ve şehirde neredeyse herkesin birbirini tanınması, otosansüre yol açıyor.

Özel şirketlerle geliştirilen ilişkilerin haber diline ve içeriğine yansıdığı bir örnek Çavuşlu'da yaşandı. Giresun'un Görele ilçesine bağlı Çavuşlu Beldesinde 2019 yılında kurulan Katı Atık ve Bertaraf Tesisinin yarattığı çevre kirliliği, belde halkı tarafından ciddi biçimde protesto ediliyordu. Ancak yerel basın, uzman görüşü alma ve çevre halkının tepkisini dile getirmek yerine, özel şirket ortaklarının sözlerini haberleştirilmekle yetindi. Çavuşlu halkı ise o dönemde yerel gazetelerdeki -Çevreye Duyarlı Tesis- başlıklı açıklamaların gerçeği yansıtmadığını, tesisin yarattığı çevre ve su kirliliğine tepki olarak eylem yaptıklarını ve yetkililerden çözüm beklediklerini haber ajanslarına iletmış.

Giresun yerel medyasında sansür örneğine rastlamak da mümkün. Bir yerel gazete, 2018 yılında şüpheli bir şekilde hayatını kaybeden Rabia Naz ile ilgili haberi sayfalarında basmak yerine internet sitesinde yayınlamayı uygun görmüş. Gazete yönetimi, haberi sansürleme gerekçesini çalışanına -şahsi bir problem yaşamamı istemedik- diye izah etmiş. Sansüre uğrayan gazeteci ise Rabia Naz haberinden sonra gazeteye yolladığı diğer haberlerin de sürekli geç yayımlandığını belirtiyor.

Yerel basın aradan çıkarılmak isteniyor

Giresun'un Bulancak ilçesindeki yerel gazete, Gazete Savaş'ın sahibi Osman

Kıroğlu, gazeteyi sadece oğlunun ismini yaşatmak amacıyla sürdürdüğünü, maddi bir beklenti olmadan çıkardığını vurguluyor.

Kıroğlu, valilikten Basın İlan Kurumu'na geçişin kendileri için daha iyi olduğunu belirterek, kurumun medyayı bilen insanlardan oluştuğunu ve denetlemeleri daha disiplinli yaptığını söylüyor. Ancak yerel basının ekonomik anlamda kötü durumda olduğunu ve devletin desteğine ihtiyaç duyduklarını söyleyen gazete sahibi, BİK'in ilan bedelini aydan aya parçalı ödemesi ve bu bedelden aldığı yüzde 15'lik payın, yerel basını ekonomik olarak zor durumda bıraktığını da ifade ediyor.

Osman Kıroğlu, 1 Nisan'dan itibaren yerel gazetelerin web sistemine geçecek oluşuyla ilgili olarak, internet gazetelerinin yazılı gazeteler gibi değerlendirilmesi ve internet gazetesi için ayrı gazeteci çalıştırma şartının yer alışı, ekipman ve diğer araç gereçler de eklendiğinde ekonomik anlamda ciddi bir yük getirecektir" diyor. Kıroğlu, kısa süre içinde yerel basının büyük oranda internet gazeteciliğine geçmesi ihtimalini dile getirirken, "aslında amacın yerel basının aradan çıkarılmak istenmesi" olduğuna da işaret ediyor ■

Gazeteciler Cemiyeti

Üsküp Caddesi No:35 Çankaya/Ankara

+90 312 468 1209

media4democracy.org

gc-tr.org

24saatgazetesi.com

9koy.org